

**KADIN HAKLARI VE
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER**

Esfandiyar FATHI MOLLAEI

**Yüksek Lisans Tezi
Kamu Hukuku Anabilim Dalı
Prof. Dr. Mehmet TEVFIK GÜLSOY
2014
Her Hakkı Saklıdır**

T. C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

Esfandiyar FATHI MOLLAEI

KADIN HAKLARI VE BİRLEŞMİŞ MİLLETLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Mehmet TEVFİK GÜLSOY

ERZURUM 2014

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

03/01/2014

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "Kadın Hakları ve Birleşmiş Milletler" adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☐ ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ ☐ Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ ☐ Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Esfandiyar Fatih MOLLEİİ

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. M. Tazfik GÜLSOY... danışmanlığında, Esfandiye FATHI MOLLAEI tarafından hazırlanan bu çalışma 03 / 01 / 2014 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından, Kamu Hukuku... Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	Prof. Dr. M. Tazfik GÜLSOY	İmza:	[Signature]
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Metin KIZILCI	İmza:	[Signature]
Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. Fethullah BATAKTAZ	İmza:	[Signature]

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. / /

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Enstitü Müdürü

F-85/00/22.02.2012

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	V
ABSTRACT	VI
KISALTMALAR DİZİNİ	VII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KADIN HAKLARININ TARİHÇESİ VE KADIN HAKLARININ GELİŞİMİNDE BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN YERİ

1.1. TARİHTE KADIN HAKLARI.....	5
1.1.1. Birleşmiş Milletlerin Kuruluşundan Önce Kadın Hakları.....	7
1.1.2. Birleşmiş Milletlerin Kuruluşundan Sonra Kadın Hakları	9
1.2. BİRLEŞMİŞ MİLLETLERDE KADIN HAKLARI VE BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN İLGİLİ ORGANLARININ ROLÜ	10
1.2.1. Kadın Statüsü Komisyonu	10
1.2.1.1. Kadın Statüsü Komisyonunun Çalışma Usulü	11
1.2.1.2. Kadın Statüsü Komisyonunun Görevleri	11
1.2.1.3. Kuruluşundan İtibaren Kadın Statüsü Komisyonunun Ana Faaliyetleri.....	12
1.2.2. Kadın Kalkınma Birimi	15
1.2.3. Kadın Kalkınma Yönünde Uluslararası Eğitim Enstitüsü.....	16
1.2.4. Kadınlar İçin Birleşmiş Milletler Kalkınma Sandığı.....	17

İKİNCİ BÖLÜM

HAK BAĞLAMINDA KADIN HAKLARININ MAHİYETİ

2.1. HAK.....	19
2.2. KADIN HAKLARININ TANIMI.....	21
2.2.1. Farklı Milletler Açısından Kadın Hakları	24
2.2.2. Feminizm Açısından Kadın Hakları.....	29
2.2.2.1. Liberal Feminizm.....	31
2.2.2.2. Marksist Feminizm	32
2.2.2.3. Radikal Feminizm.....	33

2.2.2.4. Sosyalist Feminizm	35
2.2.2.5. Post-Modern Feminizm.....	36
2.2.3. Uluslararası Belgeler Açısından Kadın Hakları.....	37
2.2.3.1. Beyaz Irklının Canlı Takasları Aleyhine İlişkin Uluslararası Kongre (1904).....	37
2.2.3.2. Beyaz Köle Ticaretiyle Mücadele İçin Hazırlanan Uluslararası Sözleşme (1910)	38
2.2.3.3. Kadın ve Çocuk Ticaretiyle Mücadele İçin Hazırlanan Uluslararası Sözleşme (1921)	38
2.2.3.4. Kadın Ticaretinin Önlenmesi Sözleşmesi (1933)	39
2.2.3.5. Kadınların Siyasal Hakları Sözleşmesi (1952)	39
2.2.3.6. Köleliğin Yasaklanmasına İlişkin Ek Protokol (1956)	39
2.3. KADINLARLA İLGİLİ ULUSLARARASI KONFERANSLAR	40
2.3.1. Kadınlarla İlgili Yapılan İlk Uluslararası Konferans-Meksiko (1975)	40
2.3.2. Kadınlarla İlgili Yapılan İkinci Uluslararası Konferans- Kopenhag (1980)	44
2.3.3. Kadınlarla İlgili Yapılan Üçüncü Uluslararası Konferans- Nariobi (1985)	46
2.3.4. Kadınlarla İlgili Yapılan Dördüncü Uluslararası Konferans- Pekin (1995)burada	50
2.3.5. Pekin Toplantıları +5 (2000).....	54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KADIN HAKLARINA İLİŞKİN ONAYLANMIŞ BELGELER

3.1. ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI BELGELERİNİN TANIMLANMASI	56
3.2. ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI BELGELERİNİN SINIFLANDIRILMASI.....	56
3.3. ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI BELGELERİNİN EN ÖNEMLİSİ.....	57
3.4. KADIN HAKLARI HUSUSUNDA ONAYLANMIŞ BELGELER.....	58
3.4.1. Birleşmiş Milletler Prizması	58
3.4.1.1. Genel Kurul.....	60

3.4.1.2. Sosyal ve Ekonomik Konsey	60
3.4.1.3. Sekreterlik	61
3.4.1.4. Birleşmiş Milletlerin Özel Kuruluşları	62
3.4.2. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi.....	62
3.4.3. Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmeleri.....	65
3.4.3.1. Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme	65
3.4.3.2. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme.....	67
3.4.4. Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Bildirge ve Ona İlişkin Ek Protokol	69
3.4.4.1. Kadınlara Karşı Yapılan Haksızlık İlanı	69
3.4.4.2. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme (1979)	71
3.4.4.2.1. Sözleşmenin Tarihçesi ve Kabulü.....	71
3.4.4.2.2. Konvansiyonda Belirtilen Hukuka Genel Bir Bakış.....	72
3.4.4.2.3. Sözleşmenin Uygulayıcı Mekanizması	77
3.4.4.2.3.1. Kadınlara Karşı Ayrımcılığı Kaldırma Komitesi	77
3.4.4.2.3.2. Üye Devletlerin Komiteye Rapor Vermesi.....	78
3.4.4.2.3.3. Komitenin İşleyişi.....	78
3.4.4.2.3.4. Üye Devletlerin Raporlarını Komitenin Kontrol Yöntemi..	79
3.4.4.2.4. Uluslararası Hukukta Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi.....	80
3.4.4.2.4.1. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi ve Sözleşmeler Hukukunda Çekince Meselesi.....	82
Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesinde Çekince İmkânı.....	90
3.4.4.2.4.1.1. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesinin Amaç ve Konusu	90
3.4.4.2.4.1.2. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesinin Genel Koşulları	94
3.4.4.2.4.2. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesine Dâhil Olan Genel Koşullarla İlgili Tepki ve Teoriler	96

3.4.4.2.5. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması	
Sözleşmesinde Düzenlenen Ek Protokol	101
SONUÇLAR VE ÖNERİLER	104
KAYNAKLAR	107
EKLER.....	113
Ek 1. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme ..	113
ÖZGEÇMİŞ.....	128

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
KADIN HAKLARI VE BİRLEŞMİŞ MİLLETLER

Esfandiyar FATHI MOLLAEI

Danışman: Prof. Dr. Mehmet TEVFİK GÜLSOY

2014, 128 Sayfa

Jüri: Prof. Dr. Mehmet TEVFİK GÜLSOY
Doç. Dr. Metin İKİZLER
Yrd. Doç. Dr. Fethullah BAYRAKTAR

İkinci dünya savaşında elde edilen tecrübeler ve onun insan hayatındaki yıkıcı etkileri, uluslararası toplumu barış yaratmak ve insan haklarını savunmak adına önlemler almaya sevk etti. Bu esnada insan haklarını koruma yolunda özellikle kadın hakları adına, bu kapsamlı çaba için bir alan ve faaliyet başladı. Birleşmiş Milletler örgütünün kuruluşu kadın haklarının ilerlemesinde çok önemli bir rol oynamış ve kadınların haklarını çeşitli yönleri ile savunmasına neden olmuştur. Öyle ki, yirmi birinci yüzyılın başında kadın hakları alanında kayda değer bir gelişim sağlanmıştır.

Birleşmiş Milletler Örgütü, bu hedefe ulaşmak ve kadınlar ve erkekler arasındaki eşitlik kurallarını vurgulamak için özel düzenlemeler uygulamıştır. Kadın statüsü kuruluşuyla, evrensel insan hakları beyannamesinde kadın haklarının güvence altına alınması ve hakların uluslararası sözleşmesi, kadın hakları merkeziliğiyle konferanslar ve toplantıların yapılması ve bildirelerin hazırlanması ve onaylanmaları, çeşitli kongrelerin yapılması, bu sürecin gelişme ve kalkınmasına büyük bir destek olmuştur.

Dünyada kadın statüsünün ilerlemesinde önemli rolü olan Birleşmiş Milletler Kurumunun en yeni faaliyetlerinden biri kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı önleme sözleşmesinin onaylanması olmuştur (1979). Bu belgelerde anlatılan hakların kapsamı bakımından, Birleşmiş Milletler Kurumunun destek sisteminde kendine özel bir yer kazanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Toplum, İnsan Hakları, Barış, Birleşmiş Milletler, Kadın Hakları, Ayırt etme.

ABSTRACT**MASTER THESIS****KADIN HAKLARI VE BİRLEŞMİŞ MİLLETLER WOMEN'S RIGHTS AND
UNITED NATIONS****Esfandiyar FATHI MOLLAEI****Advisor: Prof. Dr. Mehmet TEVFİK GÜLSOY****2014, 128 Pages****Jury: Prof. Dr. Mehmet TEVFİK GÜLSOY****Assoc. Prof. Dr. Metin İKİZLER****Assist. Prof. Dr. Fethullah BAYRAKTAR**

Lessons from the Second World War and its devastating effects on human life, persuade the international community to take actions to protect human rights and create urged peace. At this time efforts in support of human right, especially women, began to spread. The United Nation's establishment as a symbol to develop the women rights, plays an important role, and makes particular attentions to the protection of their rights in various aspects. So, that is one of the characteristics of international law at the beginning of the twenty-first century is eye-catching development in the field of human rights of women.

To achieve this goal and in order to emphasis on women and men equality, the United Nation (UN) has been made special arrangements. The establishment of the commission on the Status of Women, to place women rights in the international declaration of Human Rights and international human rights conventions, holding conferences and meetings focused on women rights, preparing and approving declarations, resolutions, and many conventions has helped to expand and develop this process.

The latest activities of the UN in developing the status of women in the world, that has important role, is to ratified the convention on the elimination of all forms of discrimination against Women (1979) that its comprehensiveness in terms of the rights mentioned in this document has found a special place on the protective system of the United Nation.

Keyword: The international community, Human Rights, Peace, United Nations, Law Women, Discrimination

KISALTMALAR DİZİNİ

INSTRAW	: International Research and Training Institute for the Advancement of Women,Kadınların ilerlemesi için uluslararası araştırma ve eğitim enstitüsü.
UN	: United Nations,Birleşmiş Milletler.
UNDP	: United Nations Development Programme,Birleşmiş Milletler kalkınma programı.
UNHCR	: United Nations High Commissioner for Refugees,Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK).
UNCTAD	: United Nations Conference on Trade and Development.Birleşmiş Milletler Ticaretve Kalkınma Konfransı.
UNFPA	: United Nations Fund for Population Activities,Birleşmiş Milletler Nüfus Faaliyetleri fonu.
UNRISD	: United Nations Research Institute for Social Development,Birleşmiş Milletler Sosyal Kalkınma için Araştırma Enstitüsü .
UNIFEM	: United Nations Development Fund for Women,Birleşmiş Milletler Kadınlar için kalkınma formu.
ILO	: International Labour Organization,Uluslararası çalışma örgütü.
FAO	: Food and Agriculture Organization,Gıda ve Tarım örgütü.
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization,Birleşmiş Milletler eğitim Bilim ve Kültür örgütü.
WHO	: World Health Organization,Dünya Sağlık örgütü.
UNIDO	: United Nations Industrial Development Organization,Birleşmiş Milletler sanai kalkınma örgütü.

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasında bana yardımlarını esirgemeyen değerli danışman Hocam Prof.Dr.M.Tevfik Gülsay' ya sonsuz teşekkürlerimi Sanarım . Ayrıca bu tez çalışmasında tezimi savunmamda bana yardımcı olan ve emekleri geçen Doç.Dr. Metşn İKİZLER ve Y.Doç.Dr.Fethullah BAYARAKTAR sonsuz teşekkür ederim.

Ayrımcılık tüm dünyada hukuk sistemleri için kritik sorunlardan biridir. Birleşmiş Milletler ayrımcılığı yasaklamak ve eşit haklar sağlamak için çeşitli hukuki düzenlemeler yapmıştır. Günümüzde kadın ve erkek arasındaki hukuki farklılıklar kayda değer bir mesele haline gelmiştir. 1979'da yapılan “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi” (CEDAW) Birleşmiş Milletler bünyesinde yer alan sekiz temel insan hakkı sözleşmesinden biridir. Sözleşmeye 2002 yılı itibariyle taraf olan devletlerin sayısı 170'tir. Bu yüzden bu çalışmadaki amacım ayrımcılık ve eşit haklar prensibine dikkat çekmektir.

Konu, tezde üç bölümde anlatılmıştır.

1. Kadın haklarının tarihçesi ve kadın haklarının gelişiminde birleşmiş milletlerin yeri
2. Hak bağlamında kadın haklarının mahiyeti
3. Kadın haklarına ilişkin onaylanmış belgeler

İnsan birbirinin bir parçasıdır
frame

All human beings are members of one

Yaratılıştarında aynı mücerher işlenilmiş

Since all,at first,from the same essence came

Eğer bir parçaya dert gelirse

When time afflicts a limb with pain

Diyerlerinden huzur kesilir

The other limbs cannot at rest remain

Eğer diğerrlerin gaminden uzaksa

If thou feel not for others misery

İnsan adı koyulmak sana yakışmaz

A human being is no name for thee "

GİRİŞ

Günümüzde hızlı ve kapsamlı gelişmelerin bütün bilimsel, kültürel ve sosyal boyutlarıyla, toplumun sosyal ve kişisel hayatının münasebet ve ilişkilerinde temel gelişmelerin oluşumuna sebep olmuştur. Bunlardan örnek olarak son yüzyılda büyük bir önem arz eden kadın haklarının olduğunu söyleyebiliriz, öyle ki her toplumun insani gelişmesinin bir göstergesi kadın faaliyetlerinin çeşitli yönlerinde onların varlık oranları ve rollerinin sunum yöntemidir.

Günümüzde uluslararası toplumun dikkat çekici ve önemli meselelerinden biri, kadın haklarının riayet ve korunma meselesi ve erkek ve kadının eşitlik kuralları ve cinsiyete dayalı ayrımcılığın önlenmesidir. Bu duygu ve düşünce özellikle çoğu kadında görünmektedir ki tarih süreci içinde insani toplumun en önemli kısmını oluşturan kadınlara zulüm edilmiş, onların insani onur ve hakları korunmamış ve adetler, gelenekler, inançlar, kurallar ve koşullar gereği onlarla ilgili reva olmayan ayrımcılıklar yapılmıştır. Şu an dahi gelişmeler olmasına rağmen yine de çoğu konularda kadınlara ayrımcılık yapılarak zulme uğramaktadırlar ve insani onurlarına riayet olunmamaktadır.

Her şekilde, yirminci yüzyılda ve özellikle birinci ve ikinci dünya savaşından ve yüzyılın ikinci yarısından sonra, kadın ve erkek hakları eşitlik kültürünün tespiti doğrultusunda ve adet, gelenek ve kurallarda ayrımcılığa yönelik bakış açısının giderilmesi için çok çaba sarf edilmiştir. Bu bağlamda çeşitli uluslararası belgeler çıkarılmıştır ve devletlerin imza ve onayına ulaşmıştır. Bu belgeler, taraf devletlerin kadınlara karşı ayrımcılığın kaldırılması doğrultusunda ulusal kanunlar düzenlemesini istemektedir¹.

Birleşmiş Milletler Kurumunun çabalarının hukuki yönünü, insan hakları evrensel belirleme güvencesi için ve hakların eşitlik ilkesine karşı saygıyı, Birleşmiş Milletlerin prizmasında aramak gerekiyor. BM Antlaşmasının girişi, insan haklarına olan Birleşmiş Milletler bireylerinin inançlarına ve insan karakterindeki değer ve haysiyetiyle ve hak eşitliğiyle başlamaktadır.

¹ Hüseyin Mehr Pur, *İç Hukuk Açısından Kadın Haklarından Bir Kaç Bahis*, Bilimsel Temeller, Uluslararası Oranlar, Etelaat Yayını, Tahran 2000, s. 21-22.

Öyle ki, Birleşmiş Milletlerde dostça ilişkilerin gelişmesi, hak eşitliğinin ilkesine saygı duymak ve milletin özerkliği ve ilerleme ve insan haklarına karşı saygı duymaya teşvik etme ve ırk, cinsiyet, dil ya da mezhep ayrımı yapmaksızın herkese temel özgürlükler tanınması, birleşmiş milletler kurumunun temel amaçlarından sayılmaktadır.

İnsan hakları eşitliği anlamında Birleşmiş Milletler Kurumunda farklı maddeler mevcuttur. Açıkça uluslararası toplumun bu eşitliğe saygı göstermeye ilişkin garanti vermesine dair ve her türlü ayrımcılığı gidermekte ve cinsiyete dayalı olan ayrımcılığı önlemek için hem fikir olmaları gerekmektedir.

Bu tez çalışmasında kadın hakları ve Birleşmiş Milletlerin kadınları destekleme ve cinsiyete dayalı olan ayrımcılığı gidermenin hedefine ulaşmak bağlamında düzenlediği haklar tanımlanmaya ve bu hedefe ulaşmak doğrultusunda yapılan eylemler araştırılmaya çalışılmıştır.

1- Araştırmanın Ana Soruları

Bu çalışmada «Birleşmiş Milletler kadın haklarının korunması bağlamında hangi eylem ve faaliyetlerde bulunmuştur?» ve «Bu faaliyetler ne derece kadın haklarının korunma ve açıklanma ve tanımlanmasına yol açmıştır?» sorularına yanıt vermeye çalışılmıştır.

2- Araştırmanın Hedefleri

Kadınlar, dünya nüfusunun yarısını oluşturmakta, uluslararası düzeyde ve camiaların kültürel, ekonomik ve sosyal işlerinde büyük etkileri olmaktadır. O yüzden özel bir önem taşımaktadırlar. Bu hakların belirlenmesi, açıklanması ve tanımlanması uluslararası bir kurum olarak Birleşmiş Milletler Kurumunun program ve faaliyetleri doğrultusunda, günümüzde dünyada şahit olduğumuz ayrımcılıklarla mücadele etmesi için ve onlara karşı kapsamlı destek gerekliliği için faydalı olabilir. Bu araştırmanın amacı; Birleşmiş Milletler Kurumunun uluslararası destek sistemine, kadın haklarını savunma bağlamında dikkat çekmektir.

İİ- Konunun Önemii

Kadın hakları, değişik siyasi ideolojik sistemlerde farklı değeriendirmelere tabii tutulan konulardan biridir. Okullar ve toplumlar bu konuya karşı, camialarında hakim olan ilke ve koşullara göre değişik algılamalar yapmışlardır. Bazı uygarlıklarda kadın en değersiz varlıklardan sayılmış ve hiç bir hakka sahip olmamıştır. Kadına adeta satın alınacak bir mal gibi bakılmıştır. Buna rağmen kadınlar, bazı toplumlarda ve kısa süre dahi olsa bazı dönemlerde erkeklerden daha üstün bir statü ve makama sahip olmuşlardır.

Ancak en çok göze çarpan şey, kadınların tarih boyunca çoklu ayrımcılıklarla karşı karşıya kalmalarıdır. Bu adaletsizlikler senelerce belki de yüzyıllarca kadınlara karşı uygulanmıştır. Cinsiyet eşitsizliği, kadınların siyasi ekonomik ve sosyal rolüyle ilgili yanlış düşüncelerin oluşmasına sebep olmuştur. Oysaki kararlı ve kapsayıcı kalkınmalar, tüm kadın ve erkek bireylerin katılımına bağlıdır. Kadınlar, farklı alanlarda yaygın katılımlarıyla her ülkenin aktif nüfusunun yarısını oluşturmakta ve toplumun gelişmesinde doğrudan bir rol sergileyebilecek güçtedirler.

Son dönemlerde bazı ayrımcılıkları azaltmak için devamlı çabalar sarf edilmiştir. Gerçi Birleşmiş Milletler kurumunun oluşumundan önce kadınların insani haysiyetinin korunması, belgeler karşılığında kadınların alım ve satımını önlemek adına yapılan korunmalar ve köleliği önlemek bağlamında yapılan bütün faaliyetler onaylanmıştır. Ancak kadınlara ilişkin sorunların tüm yönleriyle göz önüne alınması gerekmektedir. Böylelikle kadınlara yapılan tutarlı ve kurumsal desteklemeler Birleşmiş Milletlerin kuruluşundan itibaren ve bu kurumun çaba ve faaliyetleri sayesinde, kadınlar statüsünün yücelmesi için, büyük derecede etkili olmuştur.

Bu doğrultuda Birleşmiş Milletler Kurumu yalnızca kadınların statüsüyle ilgili olan beyannameler, kongreler ve sözleşmeleri onaylanmıştır. Bunun sebebini toplumsal camiadaki kadınların erkeklere karşı olan ve halen de süren uygunsuz statülerine göre araştırmak gerekiyor. Aslında Birleşmiş Milletler Kurumu bu yaklaşımla kadınların özel sorunlarına karşı insanların genel düşüncelerinin dikkatini çekmeye çalışmış ve

evrensel topluma kadın haklarına karşı uygulanan adaletsizlikleri hissettirmeye çalışmıştır.²

¶- Araştırmanın Geçmişi

Kadın haklarını destekleme hususunda pek çok araştırmalar yapılmıştır fakat araştırmaların çoğunda kadın hakları iç bakış açısından değerlendirilmiş, uluslararası eylemler ve ona karşı ilginin gerekliliğinden çok az bahsedilmiştir. Oysa konunun araştırılması ve tartışılması uluslararası bakış açısında dikkate değerdir.

Δ- Araştırmanın Yöntemi ve Verilerin Toplanma Usulü

Bu araştırma kütüphane ve niteleyici yöntemine dayalıdır. Tartışmalar, analitik ve tanımlayıcı araştırmanın yöntemi olmaktadır. Bu doğrultuda Birleşmiş Milletler Kurumunca onaylanan beyannameler, kararnameler ve kongreler gibi belgelerden ve ayrıca konuyla ilgili olan insan hakları belgelerinden kullanılmıştır. Konunun zenginleşmesi için tezler ve Farsça ve Latince internet sitelerinden özellikle Birleşmiş Milletler Kurumunun sitesi ve internette mevcut olan makalelerden faydalanılmıştır.

² Şirin Ebadi, *İran İslam Cumhuriyetinde Kanunlarında Kadın Hakları*, Naşre Ganje Daneş, Tahrân 2002, s. 163.

BİRİNCİ BÖLÜM

KADIN HAKLARININ TARİHÇESİ VE KADIN HAKLARININ GELİŞİMİNDE BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN YERİ

1.1. TARİHTE KADIN HAKLARI

Bazen gerçek hakkı tanımak ve bir hakkın sınırını tayin etmek için tarihe müracaat etmek gerekir. Uygarlık beşeriyet tarihi şuan ki ve geçmişte ki hak riayetinin kriterini ölçebilecek bir terazidir. Tarihte insan haklarının riayet olunması araştırıldığı zaman, kadın haklarının beşeriyet tarihinde orantısız konumda olduğunu görebiliriz.

Kadınlar mütemadiyen asırlar ve yüzyıllar boyunca, hakikaten acıklı ve ağır olan çoklu zulümler ve meşakkatler çekmişlerdir.

Kadınlara uğrayan en çok zulüm, yasa koyucunun yanlışından kaynaklanıyordu. Yasama organının yanlış yasa çıkarmasının nedeni, kendisini ilahi kurallarına ihtiyaçsız bilmesidir ve insanların kendi bilgisine güvenmesi olmuştur. Elbette ki bu esnada fırsattan yararlanarak kötü hedeflerine ulaşmak için ilahi mesajlar ve emirleri tahrif etmeye çalışan menfaatçi insanlar da varmış.

Montesquieu hükümet meseleleri kitabında; « Japonya mahkemeleri katil ve suçlu kadınları cezalandırmak için onları umumi meydanlarda çıplak bir şekilde insanların izlenimine maruz bırakıp ve hayvanlar gibi dört ayaküstünde yürümeleri için mecbur ediyordu» ifadelerine yer vermiştir³.

Tarih boyunca ile insan haklarında kadın ve erkek dâhil olmak üzere araştırmalar pekiyi şeylerin habercisi değildir. Kadınların kaderi üzüntüler ve erkekler tarafından suistimallere maruz kalmakmış. Tarihin kadın hakları ihlaline şahit olduğu şey, bizi kadın hakları bağlamında beşerin geçmiş olaylarını incelememize zorunlu tutmaktadır⁴

³ Montesquieu, *Ruhul Kavanin*, “Ali Ekberin Çevirisi”, İkbâl Yayınları, Tahran 1960, s .35.

⁴ Chirstia Bartle, *Kadın Sasani Hukukunda*, (Birinci Yayın), (Terc. Naser Addin Zamani), Atayi Yayını, Tahran 1957, s. 40.

Kadın hakları uluslararası belgelerinin geliştirilmesi çalışmasında üç farklı dönem vardır. Her biri kadın statüsü ve makamıyla ilgili toplumlarda ve tarih boyunca yaşanan bakış açılarını temsil etmektedir. Bu dönemler genel olarak aşağıda ifade edildiği gibidir.

Birinci dönem "Koruma süresi" olarak adlandırılmıştır. Kadınlara bir grup olarak özel faaliyetlerde başarısız veya yasak bakış açısıyla bakılmıştır. Bu bağlamda kurallar yalnız kadınlara uygulanmıştır, erkeklere değil. Bu konuda öngörülen kurallar erkekler için değil sadece kadınlar için geçerlidir. Bilindiği üzere, kadınların da çocuklar gibi savunmasız olduğu düşünüldüğünde kanunun onlara yönelik destekleyici rolü olmalıdır. Örneğin; Uluslararası Çalışma Kurumunun genel konferansı, 1934 ile 1948 yılında tasarlanan, sanayide istihdam edilen kadınların gece çalışma kongresi bu görüşü kabul etmektedir. Görüldüğü gibi, kadınlara destek olan bu dönemin belgeleri kadının savunmasına yönelik ona karşı bir nevi hakları resmiyete dönüştüreceğine bazı zararlarda bulunarak onu bir bölüm eylemlerden menetmektedir.

İkinci dönemde, kadınlara özel korunma ve davranış gerektiren ayrı bir grup olarak bakılmıştır. Bazı özel durumlarda kadınlara insafıca davranılmadığı düşüncesi hakimdir. Bu dönem "düzenleme dönemi" olarak adlandırılmaktadır. Bu da; kadınların özel olarak desteklenmesine yönelik kanunların düzenlenmesi ve değişmesi gerektiği anlamına gelmektedir. Bu dönemde de yasalar erkekleri göz önüne tutmamaksızın kadınlara ayrı bir sınıf olarak bakılmaktadır. Bunun nedeni erkeklerin hak ihlalinin kurbanı olarak sayılmamasıdır. Örneğin, evlilikten dolayı uyrukluğunu kaybetmek kadınlara özgüdür. 11 ağustos 1958 tarihinde evli kadınların uyrukluğuyla ilgili düzenleme 1957 kongresinde hazırlanmış ve uygulanması gerekmiştir.

Üçüncü dönem, "ayrımcılık önleme dönemi" olarak adlandırılmıştır. Yani erkek ve kadına cinsiyet açısından tarafsız ve adil bakılmaktadır. Bu dönem, kadınların erkeklerden ayrı bir grup olarak görülmeleri reddedilmiş ve kadın ve erkek arasında eşit bir davranış biçiminin olması gerektiğine inanılmıştır. Elbette ki bu bakış açısının şahidi olan uluslararası belgeler bazı mevzuları kadınlara özel olarak kabul etmektedir. Ancak cinsiyete dayalı ayrımcılığı veya muhtelif standartlara göre davranış biçimini açıkça reddetmektedir. Birleşmiş Milletler kurumunun prizması bu belgelerin aşikâr örneğidir ki açıkça 55'inci ve 56'ıncı maddelerde bunu vurgulamakta ve 13'üncü,

62'inci ve 76'ıncı maddelerde bu hedeflere ulaşmak için sosyal ve ekonomik konseylerden ibaret değişik kurullar oluşturulmuştur. Ayrıca kadınlara karşı ayrımcılığı ortadan kaldırma sözleşmesi, üçüncü dönemi benimsemektedir.⁵

1.1.1. Birleşmiş Milletlerin Kuruluşundan Önce Kadın Hakları

Yeryüzünde insanın ortaya çıkışı ve toplu yaşamından sonra, hem doğa oluşumu itibariyle ve aynı zamanda kendi sosyal hayatını ayakta tutabilmek için kadınlara ihtiyaç duyulmuştur. Erkekler kadınlara karşı kendi yaşam ve neslini sürdürmekte asla üstün olmamışlardır. İnsani toplumun topluca yaşamında daima kendi hayat yolunu bir takım adetler ve gelenekler ya da adilce kurallara göre sürdürmüş olduğu için, bu yüzden her kabile ve millet arasında kadınlar cinsiyeti konusunda da özel kuralları uygulanmıştır.

Yirminci yüzyıl öncesine kadar, kadınların sosyal yaşamdaki katılımları ve ekonomik, eğitim, istihdam ve diğer konularda danışma ve katılımları, farklı topluluklarda kültürel durum ve farklı dinlerin ve tarihi kökleri yorumlamasına göre daha az dikkate alınmıştır ve pek çok durumda çok sayıda ayrımlarla karşılaşmışlardır.

Yirminci yüzyılda, ilk kez erkek hakları karşısında kadın hakları tanıtılmıştır. En eski demokrat ülkelerden sayılan İngiltere yirminci yüzyılda kadın ve erkekler için eşit haklar tanımıştır. Her ne kadar Amerika Birleşik Devletleri on sekizinci yüzyılda bağımsızlığını ilan etse de, 1920 yılında siyasi haklar dâhilinde erkek ve kadın hakları eşitliği yasasını onaylamıştır. Fransa yirminci yüzyılda erkek ve kadın hukuki eşitliğini resmen kabul etmiştir.⁶

Ayrıca yirminci yüzyılda hukuk ve görevleri açısından, kadın ve erkek arası ilişkilerde derin değişimler ortaya çıkmıştır. Bunlara göre, kadın erkek eşitliği ancak devletler ve milletler arasındaki ilişkilerin derinleşmesi ile gerçekleşebilmektedir.⁷

Yirminci yüzyılda uluslararası hukukun gelişmesiyle uluslararası arenada bireyler ile ilgili kural ve kaidelerin çıkarılması ve düzenlenmesi, onların hukukunu

⁵ Mahmut Jalali, "İran'ın Vaziyeti ve Kadınların İnsani Hakları", *Danışkede Dergisi*, Siyasi İlim ve Hukuklar, 66. Numara, Kış 2004, s.120.

⁶ Murteza Motahhari, *İslamda Kadı Hakları Sistemi*, Sadra Yayınları, Tahran 1992, ss.12-14.

⁷ Albert Mallet, Jules İsaac, *Yeni Ortaçağ Tarihi*, 2. Cilt, (Terc. Fahrettin Şadman), Bilim Komisyonu, İbni Sina Kütüphanesi, Tahran 1963, s.328.

savunması için yaygınlaşmış ve uluslararası hukukta kadınları destekleme durumu kendine özel bir yer almıştır. Ardından uluslararası belgelerde kadın haklarının değişik boyutları, çeşitli konferanslarda protokol mukavelenamesi ve bildirme şeklinde beyan edilmiş ve devletler tarafından onaylanmıştır. Uluslararası toplumda kadın haklarını desteklemeyle ilgili olan birinci konveksiyon ,kadınların bazı tehlikelere karşı örneğin kölelik , kadın kaçakçılığı ve şiddet konularında son derece yıpranabilir olduğunu göze alarak bu konular başlığı altında aşağıdaki konveksiyonlar kararlaştırılmıştır.

1. Beyaz ırklı kadınların takasıyla ilgili vahşi davranış biçiminin aleyhine, etkili desteklemenin temini için uluslararası düzenlemeler kongresi (1904).
2. Beyaz ırklı kadınların takasını önlemek konusunda ilgili uluslararası kongreler. (1910)
3. Kadınlar ve çocuklar takasıyla ilgili olan kongre (1921)
4. Kadınlar takasını önlemek konusunda ilgili olan kongre. (1933)

İlk kez Milletler Cemiyeti (1919) Sözleşmesinde meslek hakkında Kadın ve erkek eşitliği ilan edilmiştir. Sözleşmenin 7. maddesine göre Milletleri ilgilendiren meslekler, ayrımcılık yapmaksızın erkek ve kadın uhdesine verilmiştir. Aynı Sözleşmenin 23. maddesinde iş sahipleri, kadınlar ve çocuklar için kendi ülkelerinin kapsamında adil ve insani koşullar oluşturulması için karar alınmıştır. Aynı maddede kadın ve çocuk takası sözleşmelerin teftiş ve kontrolü vurgulanmıştır. Bu kriterler ve incelemelere göre "Kadın ve çocuk takasının iptali" yine uluslararası sözleşmede 30 Eylül 1921 tarihinde onaylanmıştır. İran hükümeti de 1917 yılında bu anlaşmaya katılmıştır. Aslında bu sözleşmedeki amaç, kadın ve çocukların takasını önlemek sözleşmesini tamamlamaktır⁸.

Ayrıca, uluslararası iki sözleşmede de kadına karşı ayrımcılığın giderilmesi beyan edilmiştir⁹ ki bunlar ayrı bir başlıkta incelenecektir.

⁸ Şehnaz NİK Anjam, "Uluslararası Camiada Kadınların Hukuki Vaziyeti", *Dış Politika Dergisi*, No: 2 Dokuzuncu Yıl, Yaz 1995, s. 716,

⁹ Anjam, s. 716.

1.1.2. Birleşmiş Milletlerin Kuruluşundan Sonra Kadın Hakları

1945 yılında onaylanmış olan Birleşmiş Milletler Antlaşması, birleşmiş milletlerin üye devletlerince kadın ve erkek eşitliğini açıkça ilan eden birinci gerekli uluslararası belge olarak tanınmıştır.

Kadın hakları taşıdığı önemden dolayı, hem genellikle insan haklarına karşı saygı bakımından ve hem de BM kalkınma programlarının ilerlemesindeki hayati rol bakımından, BM kurumu çerçevesinde onaylanmış insan haklarına ilişkin genel belgelerde olduğu gibi özel belgelerde de yansımıştır.

Birleşmiş Milletler Kurumunun kurulması ile kadınların hukuki konumları düzenlenmeye başlanmıştır. Kadın hakları BM'deki diğer mevzuların yanında bütün devletlerin ilgi konusu olmuştur. Kadınların hal ve durumuna daha fazla riayet olunup ve garanti altına alınmasında uluslararası belgelerin oluşmasına neden olmuştur.

Birleşik Milletlerin en önemli ilkelerinden birisi milletler arasında olan ilişkiyi milletlerin istiklalini bozmadan, insan haklarına ve temel özgürlüğü ırk ,cinsiyet,dil yada mezhep ayrımcılığı yapmadan güçlendirmektir. (Paragraf 3, Madde 1) Öyle ki bu hedeflere ulaşmak doğrultusunda, ister genellikle insan haklarına karşı saygı bakımından ve ister BM kalkınma programlarının ilerlemesindeki hayati rol bakımından, kadın hakları konusu BM kurumu açısından en önemli konulardan biri olarak sayılmaktadır.

Böylece, Birleşmiş Milletler Antlaşması insan hakları eşitliği kavramından bahsetmektedir. Uluslararası toplumun taahhüdünü bu eşitliği garanti etmek, gözlemek ve herhangi bir ayrımı özellikle cinsiyet ayrımını gidermesi için açıkça beyan etmektedir.

Kuruluştan bu yana, BM kurumu ve özel müesseseler, ona bağlı kurumlar ve programlar, kadın statüsünün düzelmesi için geniş faaliyetler sergilemişlerdir. Bu faaliyetlerden elde edilen sonuç kadın sorunları ile ilgili olan değişik kongreler, uygulanacak projeler, Kararnameler ve bildirgelerin onaylanması olmuştur ki bu esnada "Kadınlara Karşı Ayrımcılığı Gidermek Sözleşmesi"(1979) bir örnek olarak en yaygın

gerekli yasal belgelerden biri sayılmaktadır ki cinsiyete dayalı ayrımcılığı tamamen bitirmek amacıyla özel bir konuma sahiptir¹⁰.

1.2. BİRLEŞMİŞ MİLLETLERDE KADIN HAKLARI VE BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN İLGİLİ ORGANLARININ ROLÜ

BM Kurumu kadın hakları bağlamında daha fazla ilerleme hedeflerine ulaşmak için, Kurumlar ve özel merkezler kurmuştur ki Özellikle kadınlarla ilgili konulara kendi gündemlerinde yer vermiştir. En önemli merkezleri bunlardan ibarettir: a) Kadın Makamı Kongresi. b) Kadın statü komisyonu c) Kadının İlerlemesi için Araştırma ve Eğitim Uluslararası Enstitüsü d) Kadınlar için Birleşmiş Milletler Kalkınma Fonu. Bu makamlar aşağıda incelenecektir.

1.2.1. Kadın Statüsü Komisyonu

Birleşmiş Milletlerin kadın rolünü yükseltmeye yönelik attığı en önemli adımlardan biri kadın Statü Komisyonu kurmasıdır ki BU Komisyonun 50 Yıla Yakın olan geçmişi kadınların değişen konumunda etkin bir rol oynamıştır.¹¹

Kadın statüsü komisyonu 1946 yılında Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın 68. maddesine göre kurulmuştur. BM Kurumun ekonomik ve sosyal konseylerinin komisyonlarından bir tanesidir. Antlaşmanın 68. Maddesi, sosyal ekonomik meselelerin denetimi ve insan hakların ilerlemesi için ve aynı zamanda kendi misyonlarını uygulamak için gerekli komisyonların oluşmasına dair sosyal ve ekonomik konseye izin vermektedir.

Kadının statüsü komisyonun oluşma temeli, ekonomik ve sosyal konseyin birinci oturumdaki kararına dayanmaktadır. Bunun ardından, bu komisyonun önerileri istekleri ve raporlarının, insan hakları komisyonuna teslim etmesine dair karar alındı. Ancak 1946 yılının 2. toplantısında, kararname vasıtasıyla onun faaliyetleri müstakil bir

¹⁰ Feride Şayegan, “Kadın Hakları ve BM Sistemi”, *Dış Politika Dergisi*, Yedinci Yıl, 1995, s. 856.

¹¹ Mohammed Bedjaoui, *International Law and Prospect*, Unesco 1991, p. 116.

komisyon olarak sosyal ve ekonomik konseyine kendi raporlarının teslimatı için teyit konusu oldu.¹²

1.2.1.1. Kadın Statüsü Komisyonunun Çalışma Usulü

Kadının Statüsü Komisyonu hükümetler arası bir kurumdur ve başlangıçta komisyonun üye sayısı onbeşdi. Yılların ardından, BM kalkınması ve kadınlarla ilgili konularda artan önemi ile birlikte, 1990 yılında Komisyon üyeleri kırk beş kişiye ulaştı. Bu üyeler, ekonomik ve sosyal konsey vasıtasıyla ve genel yazman ile görüştükten sonra ve adil bir coğrafya dağılımına dayalı zabıt ile dört yıllık bir süre için seçilirler. Afrika'dan on üç ülke, Asya'dan on bir ülke, Doğu Avrupa'dan dört ülke, Latin Amerika ve Karayip 'den dokuz ülke, sekiz ülke ise Batı Avrupa ve Diğer Ülkelerden.

Kadının Statüsü Komisyonu'nun çalışma yöntemi Ekonomik ve Sosyal Konseyin komisyonlarının kurallarına bağlıdır. Ülkeler ve hatta Birleşmiş Milletlerin üyesi olmayan ama kadın sorunları ile ilgilenen kurumlar, genelde komisyona gözlemciler göndermektedir. ILO ve UNESCO gibi BM kurumuna bağlı olan özel kurumların temsilcilerinin komisyon müzakerelerinde önemli rolleri olmaktadır. Komisyonun görüşmelerinde aktif rolleri vardır¹³. Öyle ki UNESCO'nun amaçlarından adalete karşı saygı niyetiyle eğitim ve ilim öğrenimi yoluyla milletler arası güven ve barış, yasa hükümeti ve insan hakları için dil, mezhep, ırk, cinsiyet ayrımcılığı olmaksızın temel özgürlükler yer almıştır¹⁴.

1.2.1.2. Kadın Statüsü Komisyonunun Görevleri

1- Ekonomik ve sosyal kuruluna öneri ve rapor hazırlanışı, kadın haklarının medeni, sosyal, eğitim, ekonomik ve siyasi meselelerinde ilerleme yöneliği ve mesleklerde eşitlik oluşturmak,

2- Sosyal ve ekonomik kuruluna, kadın ve erkek haklarının eşitlik ilkesini uygulamak amacıyla, gerekli meseleler ve kadın hakları konusuyla ilgili öneriler verip ve onun uygulanmasına yönelik önerilere bulunmaktır,

¹² Mohammad, s. 116.

¹³ http://www.unic-ir.org/publication/eng/list_of_pubeng.htm

¹⁴ Manual Of The General Conference, Unesco, Paris 1992.

3- 1987 yılında kadın statüsü komisyonunun görevleri gelişmiştir. Eşitlik hedeflerinin ilerlemesi ve tanıtımı, gelişim, kadınların ilerlemesi için yapılan eylemlerin uygulanmasına yönelik gözetim ve barış, evrensel, yöresel ve milli düzeyde uygulanan ilerlemelerin denetim ve değerlendirilmesi adı geçen komisyonun sorumluluğu altına verilmiştir¹⁵.

4- Ayrıca komisyon, sosyal ve ekonomik kurul yardımıyla devletlere önerilerde bulunabilmektedir.

5- Kadın statüsü komisyonu, öneriler ve uluslararası belgeleri hazırladığı ve bu belgelerin uygulanmasına doğru denetim yaptığı ve uluslararası kongreler hazırladığı gibi kararname ihraç edip ve kararlar alabilmektedir ki bunların hepsi sosyal ve ekonomik kurulunda resepsiyon(kabul olunmak) için proje olarak sunulmaktadır. Komisyonun sabit dolaylı kurumları yoktur fakat resmi olmayan iş grupları oluşturmaktadır.

1.2.1.3. Kuruluşundan İtibaren Kadın Statüsü Komisyonunun Ana Faaliyetleri

- 1- İş karşılığında eşit ücretin uluslararası sözleşmesi (1951)
- 2- Kadın siyasi haklar anlaşmasının onaylanması (1965)
- 3- Evli kadınlar uyrukluğu kongresinin onaylanması (1957)
- 4- Evlenmekte rıza gösterme kongresinin onaylanması, evlenmenin minimum yaşı ve onun kaydı. (1962)
- 5- Kadınlar aleyhine ayrımcılık giderme kongresinin ihtiyari protokolü (1990)
- 6- Kadınlar aleyhine şiddeti gidermek beyannamesi (1993)
- 7- Kadınlara yönelik yapılan ayrımcılığın bütün şekillerini giderme beyannamesinin onaylanması (1967)
- 8- Dünya kadınlar birinci uluslararası konferansının uygulanması (1975)
- 9- Kadınlar için birleşmiş milletler gelişme sandığının kuruluşu

10-yılında kabul edilen Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)

¹⁵ Universal Declaration Of Human Rights. Resoulution 217 (111) Of General Assembly. 10 December 1948.

- 11- Kadınların ilerlemesi için uluslararası araştırma müessesenin kuruluşu.
- 12- Dünya kadınlar ikinci uluslararası konferansının uygulanması (1980).
- 13- Dünya kadınlar dördüncü uluslararası konferansının uygulanabilmesi için tedarik görme (1995).

Kadın statüsü komisyonun söylenebilecek en önemli diğer programları, barış, geliştirme ve eşitliğe ulaşabilmek için kendi iş programlarının belirlenmesidir. Bu yüzden 1987 yılında kadın statüsü komisyonu, kadınların ilerlemesine yönelik ve barış, gelişme ve eşitlik hedeflerine ulaşmak amacıyla kendi iş programını belirlemiştir. 2000 yılına kadar kurulun bütçesine uygun olarak yıllık toplantıların uygulanmasına karar alınmıştır. Komisyonun programında, anlatılan amaçlardaki beyan edilen mevzular aşağıdaki anlatımlar şeklinde kayda değer olmuştur.

A) Eşitlik

- 1) Kadın statüsünün gelişme ve rehberliği için milli kuralların eşitliği.
- 2) Ekonomik ve sosyal katılımıda eşitlik.
- 3) Siyasi katılım ve karar almada eşitlik.
- 4) Her türlü ayrımcılığı giderme ve karar almak.

B) Gelişme

- 1) Ulaşım, biyoloji, kırsal istihdamlar, tarım teknolojisi, su, yemek ve kırsal kadınların problemleri.
- 2) Kadınlar ve eğitim, cehaleti giderme, istihdam, toplumsal meseleler, kapsamlı olan sosyal hizmet ve sağlık, çocuk bakımı.
- 3) Kkadın statüsü gelişmesinde olumsuz etkiler ve uluslararası ekonomik durumu.
- 4) Kadınların ilerlemesindeki akışın gelişmesinde, uluslararası, bölgesel, milli kurallardan ve özel kurullardan yararlanmak.

C) Barış

- 1) Toplumda kadınlar için yapılan şiddeti önlemek için çaba göstermek ve barış için eğitim ve bilgilerin elde edinmesi.
- 2) Sosyal ve siyasal sistem oluşumuyla ülkemizin yapımı için kadınların tam katılımı.

3) Yabancıların nüfuz ettiği ya da silahlı çatışmanın olduğu bölgelerde ve ya kolonizasyon reddi ve yabancı işgalinin barışa yönelik tehdite maruz kaldığı bölgelerde kadınları savunmak.

4) Mülteci kadınları, çocukları ve bir yerden başka yere intikal olunan kadınları savunmak.

5) Silahları ortadan kaldırmak ve uluslar işbirlikleri ve barışın gelişmesi için ortak katılımlar¹⁶.

Anlatılan önemli mevzulardan, son dönemin kadın statüsü komisyonunun yıllık toplantıları gündemiyle ilgili olan seminerlerde alttaki konulara değinebiliriz.

2001-2002 semineri

1) Yoksulluğun kaldırılması, özellikle yaşam döngüsünde kadınları güçlendirme yoluyla.

2) Cinsiyet bakış açısını geliştirerek doğal afetlerin azaltılması ve çevre yönetimi.

2002-2003 semineri

1) Kadınların medyaya, bilgi teknolojisine ve iletişime doğru ulaşimleri ve katılımları ve bunların kadınlar için ilerletme ve güçlendirme aracı olarak kullanım etkinliği

2) Pekin+5 ve pekin maddesine istinaden, kızlar ve kadınlara yönelik yapılan her türlü şiddeti gidermek ve insani kadın hakları. (kadın statüsü komisyonun 47. oturumu).

2003-2004 semineri

Barış istikrarının süreci ve çatışmaları önlemekte ortak katılım. (ki bu 2003 Mart ayının kadın statüsünün komisyonu 48. oturumun toplantı gündemidir).

2004-2005 semineri

1- Pekin'in özel oturum nihai belge eylemlerinin performans kontrolü (pekin+5)

¹⁶ Anjam, s.736.

2- Kızlar ve kadınları güçlendirmek ve ilerletmek bağlamında yapılan ileri dönük stratejiler ve güncel mücadeleler.

2005-2006 semineri

1- Kadınların kalkınmaya yönelik olan sürece katılımları.

2- Bütün düzeylerde karar almak adına kadın ve erkeklerin eşit katılımları.

Anlatılan konular dâhilinde, son on yıldaki kadın statüsü komisyonunun nemli eylemlerinden birisi, Pekin belge onayları uygulanması süreci olduğunu söyleyebiliriz.

Pekin Dördüncü Kadın Dünya Konferansının ardından (1995), Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Pekin belge onaylarının uygulanma sürecinin takibi için Kadının Statüsü Komisyonunu görevlendirdi. Anlatılan komisyon aynı zamanda bu görevi yerine getirirken, anlatılan onay uygulanmasının değerlendirme doğrultusunda 2000 yılında (Pekin+5) genel kurulun 23. özel oturumunda gözetime aldı ve Pekin belgesindeki endişe edici konuların gözetim işini hızlandırmak niyetiyle, 2006 ve 2009 yıllarının çalışma programlarının onaylanması için eylemlerde bulunmuştur.

Genellikle Kadın Statüsü Komisyonu BM kurumunda belirleyici bir kurul olduğu gibi, evrensel vicdan sembolü olarak kadın konumunun ilerlemesi doğrultusunda faaliyet göstermektedir. Kadınlar ve erkekler arasındaki eşit hakların garantisi ve tanıtımında kabarık ve tarihi roller oynamıştır.

1.2.2. Kadın Kalkınma Birimi¹⁷

Birleşmiş Milletler 1946 yılında kadın sorununu incelemek ve onların ilerlemesine yardımcı olmak için bir bölüm kurmuştur. Bu bölüm öncelikle Kadın statüsünü geliştirmeye yönelik hizmet etmekte. Bu bölüm Sosyal Kalkınma ve İnsani İşler Merkezi'nin (Viyana'da Birleşmiş Milletler Ofisi'nde) bir parçası ve Kadınlar Hakkında Faaliyetlerin BM sisteminde ana bölümlerinden biridir.

Kadının Konum Komisyonu'nda Sekreter ya olan Kadının İlerleme bölümü aşağıdaki görevlerini icra etmek için kurulmuştur.

¹⁷ The United Nairobi And The Advancement Of Women, 1945 – 1995 United Nations Paperback –Jan, 1995.

-Kadının Konum Komisyonu'nun Değerlendirme yöntemini oluşturan araştırmaların temini.

-Kadınların ilerlemesi için ileriye dönük stratejilerin kontrolünün Raporlama (1985 yılından beri, kadınların gelişimin ilişkin uluslararası ortak stratejilerdir)

- Uluslararası Kadın Konferansının sekreteri olarak hizmet vermesi, Onlara Dahil Kadınların Dördüncü Dünya Konferansı, Eşitlik - Geliştirme-Bariş için çalışmak. (Pekin Eylül 1995)

- Kadının Konum Komisyonuna İletişim sürecini başlamak Kadın haklarını ihlal etmesi, onlara karşı ayrımcılıklar, kadınların ilerlemesiyle ilgili konular hakkında bilgi vermek için.

-Araştırmalar yapmak kadınların teçhiz ve hazırlanması üzerinde kalkınma sürecine katılmak için.

Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Kaldırılması Komitesi'nin sekreteryaya olan Kadının İlerleme Bölümü aşağıdaki görevleri icra etmek için kurulmuştur.

-Komite Toplantıların Organizasyonu

- Devletlerin Raporlarını Alma, hazırlamak ve gerçekleştirmek

-Genel Kurula Rapor Yapmak

-Kadın Sorunlarının Yayınlanması¹⁸

1.2.3. Kadın Kalkınma Yönünde Uluslararası Eğitim Enstitüsü

Bu enstitü kadınlara yönelik ilk enstitüdür ve Birleşmiş Milletler Konferansı (Mexico City) tarafından 1975 yılında kurulmuştur. BM sisteminin içinde bağımsız bir kuruluş gibi çalışmaktadır. (INSTRAW) Politikasını belirleyen bir yönetim kuruluna sahiptir. Dünya çapında ana merkezleri ve irtibat grupları çalışmaktadırlar. Eğitim hakkında kapsamlı araştırma ve geliştirilme için planlama, kadın sorunların küresel bilincinin artırılması ve sorunları ile başa çıkmakta kadınlara yardımcı olmak ve bunları çözmek için bir yol sağlaması enstitünün temel amaçlarıdır.

Enstitünün önemli görevleri şunlardır:

1- Kadın mevzularıyla ilgili araştırmaların tedarik ve temini

¹⁸ Guide To Women Specific Policies And Programmes Within UN. Development And Specialized Agencies. Quaker United Nations Office, New York 1994.

Enstitü kadınların ilerlemesini belirlemek için araştırma ve projeleri sunar. Böylece farklı yöntemleri kullanabilir. Bunlardan biri de planlamacılar ve karar vericiler ve kadın konularında uzmanlarla müzakere etmektir.

2- İstatistik Faaliyetler

Kadının İlerlemesi için Uluslararası Araştırma ve Eğitim Enstitüsü istatistikleri geliştirmek, yardımcı olmak ve teşvik etmek ve kadınlar hakkında gerçekleri açıklamak için (Dünya ekonomisinde büyük üreticiler kadın olduğu ama daha küçük bir pay alması ve daha az bilgi onların katılım, sağlık durumu, ihtiyaçları ve nasıl desteklemek ve etkinleştirmeleri hakkında gerçeği göz önüne alındığında) istatistiksel yöntemlerin iyileştirmeye çalışıyor.

3- Eğitim Faaliyetleri

Diğer BM kuruluşları ve hükümetleri ile işbirliği içinde bulunan enstitüsü, küresel gelişimde kadınların aktif katılımını belirlemek için doğrudan kadın sorunları ile ilgili su, sağlık, enerji kaynaklarını yenileme ve sabit kalkınma gibi durumlarda özel eğitim programları ve yöntemleri geliştirmiştir¹⁹.

1.2.4. Kadınlar İçin Birleşmiş Milletler Kalkınma Sandığı

İlk olarak, "Kadınlar için BM'nin Gönüllü Fonu" olarak adlandırılan fon ilk BM toplantısında 1976 yılında Mexico City'de kurulmuştur. Ama daha sonra 1984 yılında, adı "Kadınlar Hakkında Birleşmiş Milletlerin Kalkınma Fonu" olarak değiştirildi ve BM programı içinde bağımsız bir fon olmuştur. 1977 yılından bu yana, bu fonda bir danışma kurulu vardır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Fonunun kadın haklarındaki rolünü anlamak için en önemli kaynak²⁰ Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 1984 yılında Kabul edilen 125/39 protokolüdür. Fonun belirlenen görevleri şunlardır:

- Kalkınma işbirliği alanında Birleşmiş Milletler'in yapılarının organizasyonu.
- Yenilikçi ve deneysel kadınlara ait faaliyetler iç finans temini

¹⁹ Guide To Women Specific Policies And Programmes Within UN. Development And Specialized Agencies.Quaker United Nations Office, New York 1994, P:17-18.

²⁰ The United Nations System, United Nations Development Fund For Women, No.2 2000.

Bugüne kadar çeşitli projelerde yer almıştır. Planın uygulanmasından sonra kadın durumunun iyileştirilmesi amaçlanmıştır. Bu girişimlerin her biri kadınların ve ailelerin sosyal ekonomik durumunu iyileştirmede etkili olmuştur.

Bu fon kadın haklarının insan hakları olarak tanıtılması için yapılan çalışmaları desteklemekte Bu alanda UNIFEM çabaları şunlardır:

- Kadınların cinsel tacizi ile başa çıkmak için bir merkez kurulması.
- Yemek, barınma, gelir kaynağı, mülteci kadınlar için danışmanlık imkânlarını temin etmesi.
- Kadınlara seçimlere katılmak için yardımcı olmak.
- Kadınlar şebekesiyle işbirliği, insan hakları meselesinde onların oluşumuna yönelik özel kurumlar ve araştırma müesseseleri ve uluslararası arenada verimli katılımlar.
- Mültecilerin yüksek BMMYK si ve insan severlik gibi işlerin bölümünde birleşmiş milletler kurumuyla işbirliği.
- Bu sandığın aynı zamanda (UNDP) BM kurumunun kalkınma programıyla yakın bağlantısı olmaktadır.
- Yapılmış olan faaliyetler ile ilgili, yıllık rapor UNİFEM bunu da BM genel kuruluna sunmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

HAK BAĞLAMINDA KADIN HAKLARININ MAHİYETİ

2.1. HAK

"Hak ,hukukun tanıdığı ve sahibinin, korunması için devletten yaradım isteme yetkisine sahip olduğu menfaattir".²¹ Kısaca hak, hukuk düzeninin sağladığı ve koruduğu menfaattir.²² Hukuk hak toplumsal düzenin sağlanması için kişilerin korunması gereken menfaatlerini kurulara koruma altına alır. Bu menfaatlerin, başkalara terefinda ihlaledilmesini önleyicini düzenlemeler yapar.

Hukuk düzeninde hak sahibi, kişidir .²³ Gerçek kişi ve düzel kişihak sahibi sayılarken, kişi dışında kalan canlılar hak tanınmamıştır . Hukukun her alanında var olan haklar, çok farklı görünümde karşımıza çıkabilir.

A) HAK ÇEŞİTLERİ

Haklar esas olarak kamu hakları ve özel haklar üzere ikiye ayrılır.²⁴

1)Kamu Hakları

Kamu hakları, kamu hukukundan doğan,Anayasa ile temel olarak belirlenmiş olan haklardır. Vatandaşın devlete karşı sahip olduğu temel haklarıdır. Bunlar temel hak ve özgürlükler, sosyal ve ekonomik haklar ve siyasal haklar olmak üzere üç grupta toplanabilir.

Kişinin sahip olduğu temel hak ve özgürlükler, başta yaşam hakkı olarak üzere Anayasa'da tek tek sayılmıştır . Kişi haklarına, kişiyi devlete ve diğer kişilere karşı koruyucu oldukları için koruyucuhaklar da denir. ²⁵

Anayasa'da sosyal ve ekonomik haklar bütün başlığı altında, ailenin korunması, eğitim ve öğretim hakkı, çalışma hakkı, sağlık, çevre ve konut hakkı gibi çeşitli haklar tanımlanarak Devletin yükümlülükleri açıklanmıştır.²⁶

²¹ Görgün, s. 172, Hukukun tanımı konusunda hukukçular arasında farklı tanımlar yapılmıştır. İrade teorisi, menfaat teorisi ve karama teorilere göre hakkın tanımı yapılmıştır. Deryal, s. 116, 117

²² Hatemi, *Medeni Hukuka Giriş*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2004, s.112.

²³ Ayrıntılı bilgi için BK. Mehmet Ayan, *Medeni Hukuk*, Mimoza, Konya 2001, s.84.

²⁴ Atay Aytekin, *Medeni Hukukun Genel Teorisi*, Fakülteler Matbası, İstanbul 1980, s. 365.

²⁵ Ömer Anayurt, *Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2002, s. 263.

Sisyasal haklar ve ödevler bölümünde ise seçme, seçilme siyasi faaliyette bulunma hakları ile kamu hizmetlerine girme hakkı gibi siyasal haklar düzenlenmiştir.

2. Özel Haklar

Özel hukuktean doğan ve çoğunlukla kişiler arası ilişkiler düzenleyen haklara, özel hak denir. Kişiler arasındaki ilişkilerin düzenlendiği özel hukukta var olan haklar, çeşitli açılardan gruplandırılabilir.²⁷

HUKUKUN ÇEŞİTLİ ANLAMLARI

Hukuk toplum hayatını düzenleyen kuralların bir kısmını ifade eder. Türk Hukuku İnsan Hukuku, İsviçre Hukuku, “hukuka aykırı davranış ’gibi deyimlerde hep toplum hayatın düzenleyen kurallar kastedilir.

“Hukuk devaları”. “hukuk mahkemeleri” gibi deyimlerde geçen “hukuk” sözcüğü, bazı davalara konu teşkil dden uyuşmazlıkların niteliğini ve bu devalara bakacak mahkemelerin türünü ifade eder. Bu anlamda mesela bir tazminat, miras mahkamalarında görülmesi gerektiğünden :evrakta sahtekarlık veya dolandırıcılık yapan bir kimsenin cezalandırılması için açılan bir davanın ise ceza davası olduğundan ve ceza mahkamasinden söz edilir. Yanı anlamda olmak üaere hukuk davası – ticaret davası, yada hukuk mahkamesi ticaret mahkaması gibi ayrımlar yapılır.

Hukuk deyimini bazan ilim anlamında da kullanılmaktadır. Bu anlamda hukuk, pozitif hukuk kurallarını ilam yöntemlere inceleyerek, sistimli bir şekilde açıklayan ilim dalıdır medeni hukuk, ticaret hukuk, hukuk falültesi deyimlerinde de hukuk bu anlamda kullanılmaktadır .

Hukuk ‘hak’ kelmesini çoğuludur, yani ‘hukuk’, demektir. Bir kimsenin avukata başvurarak ondan filan işteki hukukun korumasın istemesinde, haklarının korunması kastedilmiştir.

Nihayet, bir kimseyle aramızdaki iyi dostluk ilişkilerini anlatmak için aramızda hukuk vary a da onunla hukukumuz eskidir gibi sözler söyleriz.²⁸

²⁶ 1982 Anayasas’ının "Devletin İktisadi ve Sosyal Ödevlerinin Sınırları "başlıklı 65. Maddesi şöyle düzrnlmiştir.

²⁷ Bk.Atay, s. 366, vd, Adal, s. 201, Hatemi, s.112 vd.

²⁸ Mostafa TİFTİK, Hukuka Giriş, Erzurum,2009, s.1.

2.2. KADIN HAKLARININ TANIMI

Kadın hakları, insanlarla alakalı olan diğer hukuk sistemleriyle karşılaştırmada önemli özellikler taşımaktadır. İster dünyanın yarı nüfusunu oluşturan bu grubun genişliği ölçüsü bakımından ve ister onunla ilgili olan değişik hukuk kapsamı bakımından, bu yüzden kadın hakları konusunun bütün sistemlerde kendine has pozisyonları vardır. Zira kadınlar insani toplumun geniş bir bölümünü oluşturmaktadır ve işte bu yüzden kadın hakları sayılı konulardan oluşur ve doğrudan ve aşikaren ve ya dolaylı bir şekilde bütün hukuk bağlamlarıyla ve tüm hukuk ilmi ile bağlantıdadır.

و من آیاتھی خلق لكم من انفسکم ازواجاً لتسکنوا اليها و جعل بينکم مودة و رحمة انّ فی ذالک لآيات لقوم يتفکرون

Ve O'nun âyetlerinden olarak sizin için nefslerinizden zevceler yaratmıştır ki, onunla sükûn bulasınız. Ve sizin aranızda sevgi ve rahmet (merhamet) kıldı (oluşturdu). Muhakkak ki bunda, tefekkür eden (düşünen) bir kavim için mutlaka âyetler (deliller) vardır²⁹.

Ve Peygamber Efendimiz veda haccında, Müslümanlar için ahlaki ve inanç ilkeleri beyan ettikleri bir vaaz'da, kadın ve erkeklerin birbirine karşı hukuklarıyla ilgili buyurdular:

ايها الناس انّ لنسائکم علیکم حقاً و لكم علیهن حقاً

Ey insanlar, hakikaten eşlerinizin size hakları vardır ve sizin de onlara hakkınız vardır³⁰.

Son on yıllarda, kadın hakları uluslararası toplulukların sosyal, kültürel, siyasi sistemlerin büyük zorluklardan birine dönüşmüştür. Bu yüzden kadın hakları alanı ve onun doğasını tanımak ve onun tanıtımını yapmak bir hayli zorlukla karşı karşıyadır.

Günümüz hukukçuların birçoğunun düşüncesine göre, kadın hakları insan hakları demektir. Yani kadın hakları insan haklarından bölünemez ve bir ülkede insan hakları statüsünü değerlendirmek için en önemli gösterge, o ülkedeki mevcut durumu incelemektir. İnsan haklarının tüm belge ve yükümlülükleri kadın haklarına ulaşılır

²⁹ <http://www.tebyan.net/newindex.aspx?pid,s.32>, Erişim Tarihi:02/04/2013.

³⁰ Abbas Horasani, *Hukuk Eşitliği Yada Kadın ve Erkek Yaradılışı*, Etelaat Yayını, Tahran Octobr 2008, s.65.

olmaktadır. Bu bakış açısından insan hakları kavramının tüm diğer canlı bakış açıları gibi statikliği olmadığı için ve özel bir grubun elinde değildir. Böylece kavram halkın ondan anladıkları ihtiyaç ve umutla genişliyordur.

Kadın insani hakların eylemi, kadın hakları aktivistlerin çabalarından oluşan bir kompozisyonudur. Bu kompozisyonda onlar, insan haklarının çerçevesinden faydalanarak, birbirine bitişmiş sosyal kültürel ekonomik medeni ve hukuki alanlarda kadın hakları başarılarının yükselmesine çalışmışlardır. Onlar, kadın hakları bağlamında yeni devrimlerin oluşması için artık uygun zamanın geldiğini anlamışlardır. Öyle ki kadın haklarının arasındaki evrimleri ilgilendiren akışları, hukuktaki münasebetlerdeki ana akışa değiştirmek mümkün olabilir. Kadın hakları aktivistleri, uluslararası insan hakları çerçevesine hâkim olan münasebetlerdeki iktidarı anlamışlardır. Bu çoğu hükümetler tarafından kabul edilmiş bir konudur ve onların kabul gördüğü sözleşmelerle oluşturulmuştur³¹.

Kadın haklarının bir tanımlamasını elde etmek için insan haklarını göz önüne almak gerekir. İnsan hakları tanımında şunlar yer almaktadır:

Din, milliyet, ırk, etnik köken ya da diğer aidiyetler gibi Zati ve elde edilemeyecek olan evrensel varlıklardan oluşmuş ve insanlar sadece insan oldukları için eşit bir şekilde ondan yararlanmalıdır³².

Görüldüğü gibi, insan haklarının diğer belge ve anlaşmaları, kadınları da tüm beşeriyetin bir parçası olarak kapsamaktadır. Erkekler ve kadınlar benzer bir şekilde bazı suistimallere maruz kalmıştır ve haklarında noksan oluşuyor ama kadının insani haklarının büyük bir kısmı onun sırf cinsiyetinden dolayı ihlal edilmektedir.

Burada, kadınların hukuki açıdan desteklenmesi için bazı gerekçelere değinmemiz gerekmektedir:

- Kadınlar bazı temel haklarından yoksun bırakılmaktadır. Buna örnek olarak kadın sünnetinden söz edebilmek mümkündür. Yaklaşık 80 milyon kadın bu vahşice geleneğin kurbanıdır.

³¹ Elizabet Feridmen, “Kadınların insani hakları, bir hareketin ortaya çıkışı”, (Terc. A. R. Rahgozar), Abdurrahman Burumand kurumunun Politikası alıntısından, Erişim Tarihi:22/05/2013. <http://www.afbiran.org>, Erişim Tarihi:22/05/2013.

³² Seyit Fatemi, Seyit Muhammet Gari, *Çağdaş Dünyada İnsan Hakları*, Tahran, Şahre Daneş Hukuki Araştırma ve Faaliyetler Enstitüsü, Cilt: 1, ۲۰۰۹, s. 17.

- Mülteci kadınlar savunmasız oldukları için, tecavüz ve cinsel istismarın kurbanı olmuşlardır ve insan haklarından özel korunmaya ihtiyaçları vardır.

- İnsan kaçakçı örgütleri tarafından kadın ve kızların ticareti, dünyanın değişik noktalarından Avrupa'ya ve dünyanın diğer ülkelerine geniş boyutlar almıştır. Birleşmiş Milletler Kurumunun tahminine göre, canı grupların bu muamelelerden yıllık 8 ila 9 milyar dolar kar ettikleri anlaşılmıştır³³.

- Kadına karşı şiddet, özellikle ev ve aile hayatında ki bu genelde kadınlarla ailevi nispeti ya da bir bağı olan erkekler tarafından yapılmaktadır.

- Hamilelik ve doğum nedenleri ile yıllık yarım milyondan fazla kadının ölümü ki genelde bunun yüzde 99u (% 99) gelişmekte olan ülkelerde gerçekleşmektedir.

Kadın insani hakların elde edilmesi için, hem insani hukukla ilişkin düşünce tarzında ve hem onların hayatı ile alakalı konuşma biçiminde değişimler oluşması icap etmektedir.

Bu işin gerekçesi insani hukuk çerçevesinin cinsiyet meselesine bilgin bakış açısından denetlenmesidir. Kadınların hayatı insani hukuk çerçevesinde tanımlanmıştır. Eğer dünyadaki kadın cemiyetinin yarısının tecrübeleri o kavramlar ve faaliyetlerde yerleştirilmesi gerekirse, onların kullanımında cinsiyet bakımından daha çok duyarlılık sarf etmek gerekir. Zira bütün insan bireyleri müennes ve müzekker bir ölçüde layıklar ki insani hukuktan göz ardı edilmişler. Tarih açısından, cinsiyet ve biyolojik farklılıklar üzerine mübeteni olan noksan konular, insan haklarının noksan konusu olarak tanınmamışlardır. Hatta çeşitli kurumlar, insan hakları korunmasına yönelik kadınlara karşı kötü muameleye dikkat göstererek cinsiyete dayalı modülasyonlar hakkında araştırma için etkili yöntemler oluşturmakta halen çaresizdirler. Kızlar ve kadınların birçoğu da kendi insani haklarından habersizler ve onların hukukunu koruyan ve tanımlayan uyumlulukların ve belgelerin varlığından dahi bir bilgiye sahip değildir³⁴.

Ve bunlar gibi pek çok mevzular ki eskisinden daha çok onların hukukuna karşı daha ziyade dikkat etme gerekliliğini öne sürmektedir.

³³ Behnaz Eşteri, "Kadın Ticareti", *Çağdaş Kölelik*, Mizan Yayınları, Tahran ۲۰۰۹, s. 53.

³⁴ <http://www.suboot.org.af>, Erişim Tarihi:09/05/2013.

2.2.1. Farklı Milletler Açısından Kadın Hakları

Geçmiş dönemlerde kadının sefalet ve bedbahtlığa sebep olduğu ve toplumda hiç olumlu rolünün olmadığı öne sürülmüştür. Kadın toplumun bir parça olarak sayılmamıştır. Her türlü sosyal değer dışında tutulmuştur ve hiç bir toplumsal üyeliğe sahip olmamıştır ve hatta insani ilke hukukundan dahi nasibini almamıştır.

Aristo'ya göre, kadın eksik bir yaratılıştır ve ona göre kadın doğal olarak ikinci bir varlıktır ve dolayısıyla erkeklere boyun eğmeye mahkûmdur. Yine, kadın toplumsal aktivitelere katılamazdı³⁵.

Kuran-ı Kerim açısından insan hakları: İslam, insani açıdan erkek ve kadın arasında bir ayrımcılık yapmamaktadır. Saadet ve üstünlük kriteri sadece erdemde odaklanmıştır. İslam, kadın ve erkek için özdeş ve homojen hukuk belirlememiştir. Ancak İslam kadınlara karşı erkeklerin hukukunu üstün göstermemektedir, İslam insanların eşitlik ilkesine kadın ve erkeklerle alakalı da riayet etmiştir.

Aşağıdaki ayete dikkat ediniz:

يا ايها الناس انا خلقناكم من ذكر و انثى و جعلناكم شعوبا و قبائل لتعارفوا ان اكرمكم عند الله اتقاكم ان الله عليم خبير

Ey insanlar, biz sizi bir erkek ve bir kadından yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi milletlere ve kabilelere ayırdık. Allah yanında en üstün olanınız Allah'tan en çok korkanınızdır. Allah bilendir, haber alandır³⁶.

Konfüçyüs öğretilerinde, kadınlar için özel bir insan onuru verilmiştir ve onu en mükemmel yaratık olarak duyurmuştur. Ancak bu öğretilerde, mutlak takdir erkeğe bağlıdır. Onun bakış açısına göre kadının şehir katılımları ve faaliyetlerinin dışında olduğuna dair hiç bir şüphe yoktur.

Konfüçyüs dini, kadınlara özel bir onur tanımaktadır ve onun en mükemmel varlık olarak tanıtmaktadır. Yine de kadınları mutlak karar alıcısı erkeklerdir.

Yahudi dininde kadın ve erkek kanun karşısında eşit değerlere sahiptirler. Buna rağmen kadın ibadet ve şahadet gibi bazı konularda, kanun karşısında erkekten daha az

³⁵ Hesam Nagbayi, *Kanunlar ve Tarihteki Kadın Hakları*, Badiğ Yayın Evi, Tahran ۱۹۶۴, ss. 35-38.

³⁶ Hacarat Şurası 13. Ayet, <http://www.howzehtehran.com>, Erişim Tarihi:18/06/2013.

bir dereceye sahiptir. Hindu ayininde kadın erkeğin malıdır diye sayılıyor ve kocası öldükten sonra da eşi ile beraber yakılıyormuş.

İslamiyet doğmadan önce cehalet ve karanlık dünyayı kaplamıştı. Huy ve maneviyat kendi varlığının en seviyesiz basamağında düşüşle yer almıştı. Tapınak ve evin her köşesinde ahşap tanrılar yer almıştı. Ama aslında insanların yüreğinde tanrılık yapan şey özentî ve hevesti. Bu aşamada kadınlar değersiz bir ürün gibi özentî ve hevesleri gidermek için bir mala dönüşmüştü ve masumiyetin sonu olarak yardım çağrılmasını istemekteydiler³⁷.

İslam zuhurundan önce, Afrika insani gibi bazı geri kalmış milletler ve kavimlerde kadının statüsü ve konumu daha da kötüydü. Kadın, insani makamdan tenezzül etmiş ve camianın davetsiz misafiri sayılırdı ve erkeklerin istihdam ve istismarına maruz kalırdı³⁸.

Zerdüşt dininde birçok konuda, kadın ve erkek eşit değer ve rütbeye sahip olmuş ve kadın sosyal ve umumi uygun itiraz ve girişimlere hakkı vardı. Bu dinde kadın aile hukuku ile ilgili cümleten eş seçme hakkı gibi birçok konularda haklara sahipti ve bazı konularda ailenin reisi olmakla yükümlü olarak kabul edilirdi.

Eski Hindistan'da kadın hakları:

Eski Hindistan'da kadınlar iyi bir sosyal konuma sahip değillerdi. Eski Hinduların inancına göre, kadın sevimli ama aynı zamanda düşük bir varlık olarak sayılırdı. Hindu efsaneleri, bizzat kadınların bedbahtlık bağlamını oluşturmuştu. Hinduların dini inançlarında köklenen hurafeler, kadınların hakaretine ekleme yapıyordu. Eski Hindistan'da bir efsane mevcuttu: başlangıçta ilahi sanatçı, kadın yaratılışına başladığı zaman, bütün materyalleri Twash tri için sarf ettiğini ve sert ve güçlü elementlerden artık ihtiyarında kalmadığını fark etti ve bu çıkmaza yettiği için kadını âlemin diğer kalıntı parçalarından yaratmak zorunda kaldı³⁹.

³⁷ İslamda Kadın Hakları ve İslamdan Önceki Uygarlıklar, <http://www.bsharat.com>, Erişim Tarihi:18/07/2013.

³⁸ Hüseyin Zanjani Haggagi, *İslamda Aile Hakları*, Gom, İslami Daroltablig Yayını, 1972, s.293-294.

³⁹ Will Durant, *Uygarlık Tarihi*, (Çev. Mehrdad Mehri), İktbal Yayınları, Cilt : 4, 1988, s.705.

Bu eski Hindistan'ın kadınla ilgili olan bakış açısıdır. Hindular bu tarz bir düşünceye mutabık, kadınlara davranış sergiliyorlardı. Onlara göre kadın yaradılış sisteminde atık ve fazla bir varlıktı⁴⁰.

Hindu ayininde izdivaç zorunlu bir iş olup ve eş edinmeyen bir erkeği hiç bir sosyal konum ve pozisyonu olmayan camianın dışlanmış bireyi olarak bilirdi. Onlara göre kızların uzun bir süre bakire kalmaları dahi utanç verici sayılmaktaydı. Bu yüzden ebeveyn, çocuklarının cinsel meyillerinin ateşi başlamadan önce onların izdivaç hazırlıklarını sağlamaya çalışırlardı⁴¹.

Cahil Araplarca erkek pek çok sayıda eş edinme hakkına sahip ve kadın erkeğin malı olarak sayılır ve birçok sosyal ve ailevi haklardan mahrumdu⁴².

Mary Koch "Darius'un Dilin'den" adlı kitabın bir bölümünde, persepolisten kalan belgelerden yola çıkarak ahemeniş imparatorluğu döneminde kadın hakları ile ilgili yazıyor:

İranlı belgelerde kadınlar ve erkeklerin eşit haklara sahip oldukları anlaşılıyor. Kâh hatta kadınlar ağır işlere yükümlülerdi. Örneğin, çiftçi kadınlardan oluşan büyük gurupları bu dönemde görebiliriz. Taşındırııcıların çoğu kadınlardı, onlar resimlerin hazırlandığından sonra, son parlatma işlemini yapıyorlardı. Zira bu iş için kadının zarif elleri nedeniyle daha da etkinliği vardır. Tahti cemşit levhasında anılan çoğu kadınların mesleği dikiş ve terzilik sanatından ibaretti.

Sanat ve öğretim imkânları ve mesleki beceriler kadın ve erkek için özdeşmiş ve aynı zamanda maaşları da beraber sayılıyordu.

Hukuk eşitliği ile ilgili bir kaç zarif ve güzel sanat eserimiz vardır. Yüzlerce erkek ve kadının bilgi edinmediğimiz diğer işleri hakkında onların yine eşit haklara sahip olduklarını söyleyebiliriz. Sadece hak oranının işi yapan kişinin cinsiyetine değil aksine işin nasıl bir iş olduğuna bağlı olduğu aşikârdır. Darius'un imparatorluk döneminde, kadın ve erkeğin hukuk eşitliğiyle ilgileniyoruz. Yirminci yüzyıl

⁴⁰ Durant, s.698.

⁴¹ Durant, s.701.

⁴² Nagbayi, ss.35-38.

Avrupa'sında hala elde edilmesi için mücadele olunan Hak'la ilgileniyoruz. (haktan bahsediyoruz).^{43»}

Ahameniş döneminde, kadınların toplumda özel bir yeri vardı. Onlar kadınları hanedanın necabet ve kutsallık sembolü olarak biliyorlardı. Aynı zamanda kadınlardan danışman olarak faydalanıyorlardı. Kadın ve erkek eşit haklarının önemi o derece çoğaldı ki devlet, ahameniş hükümetinin kapsamı altında olan bütün noktalarda kadın ve erkeğin eşit haklarını destekleyen görevliler gönderiyordu. Bu Perseden keşfedilen killi levhalara göre kanıtlanmıştır. Bu kadın konumu ve statüsü İran'da Sasani dönemine kadar korundu⁴⁴.

Atina camiasında ailenin babası tam ve mutlak iradeye sahipti⁴⁵.

Baba, kendi güçsüz çocuklarını öldürme hakkına sahipti. Bu esnada kızlar erkeklerden daha çok öldürülürdü. Zira onların çeyiz ihtiyaçları vardı ve evlendikten sonra baba evi hizmetinden kurtulup koca evi hizmetçiliğine başlıyorlardı. O dönemde bu tür çocukları kil (toprak) kap içine koyup tapınak yakınlarına ve ya insanların çok gelip gittiği yol kenarına bırakırlardı. Böylece istendiği takdirde çocuğu alıp götürebilirdi ve aksi takdirde çocuk açlıktan ölür ya da vahşi hayvanların yemi olurdu⁴⁶.

Beşinci yüzyılda Yunanistan'da kadın hakları şunlardan ibaretti; Yunan kadını sözleşme yapmak hakkına sahip değildi, asgari miktardan daha fazla kredi kullanamaz ve mahkemede hukuk davaları açabilmesi mümkün değildi. Solon kanunlarında kadını etki altında bırakabilecek eylemlerin yasal itibarları olmamaktadır ve kadınların eşleri vefat ettikten sonra onlardan hiç bir miras alamazlardı⁴⁷.

Roma ailelerinde (508-202 M. Ö.) baba iradesi mutlaktı. Sadece o mal alma, satma ve muhafaza etme hakkına sahipti. Sözleşmelere yalnızca o katılabilirdi ve hatta eşinin çeyizine dahi sahip olabilirdi. Aynı zamanda eşine ceza vermek için yargılama hakkına bile sahipti ve kendi eşini zina suçu ile ya da içki mahzeninin anahtarlarını çaldı diye ölüme mahkûm edebilirdi. Oysa ki kadın hâkim karşısına bir tanık olarak dahi çıkma hakkına sahip değildi. Kadın, dul kaldığı takdirde eşinin malına dair hiç bir

⁴³ Marie Koch, *Daryuşun Dilinden*, Karang Yayınları, Tahran , ۲۰۰۶ s.13.

⁴⁴ Koch, s. 35.

⁴⁵ Male Ekber ve İzak Jul, *Doğu ve Yunanistan Milletlerinin Tarihi*, (Birinci Baskı), (Çev. Abdul Hüseyin Han Hajir), Maaref Yayınları, 1930, s. 245.

⁴⁶ Durant, s. 50.

⁴⁷ Durant, s. 239.

iddiada bulunamazdı. Eşinin vefatından sonra oğlunun vasilîği altına alınır ve onun izni dışında evlenemez ve kendi malını dahi kullanamazdı⁴⁸.

Koca öz çocukları ve eşinin bütün işlerinde tam yetkiye sahipti. O kendi çocuklarını satabilme iradesine sahipti, öldürebilirdi, hiç bir kanun yetkilisi, babanın bu işini yasak ve kanuna aykırı olduğunu görmemekteydi. Çocukların evlenmesi baba rızası olmaksızın mümkün değildi. Erkek, kendi kölelerine karşı sınırsız yetkiye sahip olup köle çocukları ile birlikte onun «دمانچی پیا»'sı olarak bilinirdi. Yani onun elinin altında ölene dek kalmaya mecburdu⁴⁹.

Yedinci ve sekizinci yüzyıllarda, İslam güçlü ve zengin bir imparatorluk kurdu ve birçok kadın onun celalinden faydalandılar. Kutsal batı rahibeler usulünce manastırlarda fakirler ve hastalara bakım yapan kutsal Rabia gibi mümineler anılmakta veya eğitilmiş kadınlar ve dini konularda ulema olan kadınlar, şairler ve ya hâkimler ve başarıyla güç uygulayabilen kraliçeler de anılmaktadır. Ayrıca Müslüman kadınlar İspanyol büyük üniversitesinde (de valence'de cordoue) ve Irak(Bağdat) ve İran üniversitelerinde hocası olarak şöhret bulmuşlardır⁵⁰.

Yeni asırda da teorik hukuk bağlamında on yedinci ve on sekizinci yüzyılların düşünürlerinin düşüncesini yaymakla, kadın haklarına olan ilgi de gelişmeye başladı. Yirminci yüzyılın başlangıcında, erkek ve kadınların eşit hakları Avrupa ve Amerika ülkeleri tarafından resmi bir şekilde tanındı. Uluslararası kurumlar da buna uyarak kadın haklarına olan riayet ve dikkati kendi ilgi alanlarının çerçevesine aldılar. Bu kavrama her ne kadar az da olsa ilgi gösteren birinci kurumlardan biri Milletler Cemiyetiydi. 1919 yılındaki milletler cemiyeti sözleşmesinde ilk kez erkek ve kadının arasındaki eşitlik beyan edildi ve eşitlik mesleki bağlamla ilgiliydi. Sözleşmenin 7. maddesine göre, Milletler Cemiyeti ile ilgili olan meslekler ayrımcılık yapmaksızın kadın ve erkeğin yükümlüğüne verilmiştir. Bu sözleşmenin 23. maddesinde erkekler ve kadınlara kendi ülkelerinin kapsamında adil ve insanice koşulların yaranmasına dair karar verilmiştir. Bu maddede çocuk ve kadınların takas sözleşmelerinin denetim ve teftiş olunması vurgulanmıştır. Bu konular ve denetimlerin sayesinde ki 1921 yılı 30

⁴⁸ Durant, s. 68.

⁴⁹ Alber Mallet - Jules Isaac, *Ruma Tarihi*, (İkinci Baskı), Sina Kırtasiye Yayını, 1963, s.91, , <http://www.bsahat.com>, Erişim Tarihi:18/07/2013.

⁵⁰ Andre Mishelle, *Kadınların Sosyal Hareketleri*, (Çev. Homa Zanjani Zade), Meşhet, Nika Yayını, 1993, s.44.

Eylülünde uluslararası «çocuklar ve kadınlar muamelesinin imhası » sözleşmesi onaylanmıştır.

Birleşmiş Milletler kurumu tesisi ile kadın haklarının yükselmesine yönelik, kapsamlı çabalar başlatıldı ve bu amaca ulaşabilmek için BM kurumu özel düzenlemeler hazırladı ve bu faaliyetlerin mevzununa göre, kadın haklarının ilhakı ve denetlenmesine yönelik yapılan başvurular(eylemler), kalkınmada onların aktif katılımları, kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı defetmek ve sosyal, ekonomik ve siyasal bağlamlarda orantılı fırsatlardan yararlanmak, çeşitli ülkelerde geçen son yıllardan beri başlamış ve halende büyümekte olan bir olaydır.

2.2.2. Feminizm Açısından Kadın Hakları

Günümüzdeki özel fenomenlerden, on dokuzuncu yüzyılda Avrupa toplumlarında sosyal bir hareket olarak zuhur eden kadın özgürlüğü hareketlerinin kavramıdır.⁵¹

Kadın hakları kavramını tanımak için Feminizm hareketlerine hukuki açıdan ihtiyaçsız değiliz, zira kadın hakları kavramının doğuşu ile kadın hareketlerinin oluşmasından ayıramaz.

Feminizm kelimesi Latince (femina) kelimesinden, "cins" anlamı kelimedenden türemiştir. Tarih boyunca kadınların değişik istidlallere göre aşağılığa uğradıklarına ve çeşitli zulümlere maruz kaldıklarına inanan düşünce ya da teorik bir harekete denilir.

Andrew Mitchell, Rebber'in kültürü alıntılarında, feminizm kelimesini şöyle tanımlıyor :« aile içerisinde kadın rolü ve hakların gelişmesini destekleyen bir ritüeldir».

⁵²

Feminizmin alanının tanınmış araştırmacısı "Lorend" hanım, bu kelimenin tanımlamasında iki « kadın hukuku» ve « kurtuluş » meselesi kavramına değiniyor ve Feminizmin hayatın bütün alanlarında kadın ile erkeklere eşit haklar bağışlama amacı olduğunu ve toplumun değişik bölümlerinde erkeklerin faydalandıkları bütün hukuk ve imkânlardan kadınların da yararlanmasını ve o hakları elde etmelerinin garantisini

⁵¹ Rauf Hebe, *Kadınların Siyasi Katılımları*, (Çev. Muhsin Armin), Gatre Yayını, Tahran 1998, s .3.

⁵² Mishelle, s.11.

sağlayan bir hareket olduğunu söylüyordu. Bu sırf (senim) cinsiyetten dolayı kadınların yolu üzerine konulan sınırlamalar ve bağlardan kurtuluş anlamına gelmektedir.

Simon De Buar feminizmi genel olarak, kadınların istekleri uğruna mücadele ve faaliyet anlamında ifade etmektedir. Marie Luize Johnson feminizmi "" aleyhine mücadele, yani toplumda kadın cinsinden suistimal olunmaya karşı mücadele olarak ifade ediyordu. Bazı daha da radikal kadınların bir kısmı da feminizmin tanımını atavizm sisteminin imha olunması ve özellikle aile içinde cinsiyete göre iş bölünmesinin kaldırılması olarak ifade ediyorlardı.

Ama batıdaki kadın hakları müdafaa sürecinin ne zamandan başladığı pek bilinmemektedir. Gerçi batıdaki kadın hukukundan müdafaa hareketinin başlangıcı, erkek ile kadın haklarının eşit olma isteği anlamında on yedinci yüzyılda olduğu söylenilmekte. Ama düşünceye göre bu hareketin başlangıcını 17. yüzyılda düşünemeyiz zira ortaçağdan kalan metin kalıntılarda dahi kadın haklarını müdafaa hareketlerinden belirtiler bulunabilmektedir.

Örneğin burada "Christian Davisin" in 1405 yılında yazılıp yayınlanan « bayanların şehri» adlı kitabına değinebiliriz. O, bu kitapta kadınların eğitim fırsatlarından yararlanması için onların bazı mücadelelerini ve siyasi arenada katılımlarını kaydetmeye çalışmıştır. Ama kesin söyleyebileceğimiz şey şudur ki, kadın haklarını desteklemek on dokuzuncu yüzyılın başlangıçlarında kapsamlı ve düzenlenmiş bir akışa dönüşmüştür. Öyle ki Fransa'da belirli bir kimliğe sahip olmuştur⁵³.

Feminizmin ne olduğuna dair bir yanıt verebilmek için çok çaba sarf edilse de bu soruyu cevaplamak feminizmin değişik türleri nedeninden dolayı görüntü itibariyle değişiklikten ziyade hatta bazen zıt oldukları için zor olmaktadır. Bu yüzden, belki bu varsayımdan başlamalıyız ki feminizmin ne olduğu sorusuna dair cevap bulamayız. Belki sırf feminizmin değişik ve çeşitli türlerinin arasında, değişik özellikleri bulabilmek için çoklu çabalara başvurabiliriz. Bütün feminizmlerin ortak noktalarından temel bir tanıma ulaşabilmek için daima bu vurguyla başlanabilir diyebiliriz ki onların bütün esasları, kadınların cinsiyetinden dolayı karşılaştıkları ayrımcılıklar ve toplumda kadının düşük konumlarıdır. Ayrıca, bu şekilde beyan olunabilir ki feminizmin bütün

⁵³ Seyit Mesut Masumi, *Bir Bakışta Feminizm*, İmam Khumeyni Eğitim ve Araştırma Enstitüsü Yayınları, İkinci Yayım, 2008, s. 27-28.

türleri, bu ayrımcılığın azalması amacı ile ve nihayeten onu mağlup etmek niyeti ile kültürel, siyasi, ekonomik ve sosyal düzende değişimlerin oluşması taraftarıdır⁵⁴.

Tarih boyunca kadın hakkındaki bu anılan kısıtlamalar, bir yandan kadın özgürlükleri ve diğer yandan onun erkeklerle eşitlik ve beraberlik sloganı ile kadın hakkını elde etmek için feminizm hareketinin oluşumuna sebebiyet verdi. Ama bu devrim duygularla karışık olduğundan ve bilimsel ilkelere dayanmadığından dolayı kadınlara bir çok hak tanıtılsa da yanında yeni esaret modellerini de onlara armağan etmiş oldu. Kadının malikiyeti resmîyle tanındı ve görünüm itibarı ile kadınların menfaatineydi ve kaybolmuş haklarından birini kazandılar. Ancak aslında teknoloji gelişimi ve büyük fabrikalar kuruluşu ve çok sayıda çalışanlara ihtiyaç duyumu ile en düşük maliyetlerle kadın işçi olarak kullanıldı. Erkeklerle eşittir bahanesi ile kadının fiziksel ve fizyolojik vaziyetini dikkate almadan ağır erkek işlerini onlara yüklediler⁵⁵.

Her ne kadar feminizmin çeşitli eğilimleri kadınların mevcut vaziyetinin tahlilinde ve bu vaziyetin düzelmesi için uygun çözüm yolları sunmuş ve değişik süreçleri yaratmışlardır. Ancak bir bölümlerde onu beş grupta sınıflandırabiliriz. Liberal feminizm, marksist feminizm, sosyalist feminizm, radikal feminizm, post modern feminizm. Aşağıda, bu akımların her birini kısaca inceleyeceğiz.

2.2.2.1. Liberal Feminizm

Liberal feminizm, feminizmlerin en eski ve en büyük hareketlerinden sayılmakta ve on sekizinci yüzyılda faaliyetine başlamıştır. Erkeklerle eşit haklara sahip olma dileklerinin taraftarı olduğunu belirtti. Liberal feministler on dokuzuncu yüzyılda kendi faaliyetlerini çoğaltarak kadın ve erkek haklarının eşitliğine ulaşabilmek için yasal değişikliklerin taleplisi oldular ve nihayet yirminci yüzyılda sosyal ilişkilerde temel değişimlerin oluşmasına dair tepki gösterdiler. Onlar kadınların aşağılık ve düşük konumlarının değerlendirilmesinde ana nedeni, eşit eğitim fırsatlarının ve medeni hukukun yokluğu ve ayrıca sosyal ilişkiler ve kültürdeki yanlış ataerkillik inançları olarak görüyorlardır. Bu grup açısından, çocukluğun başlangıcından itibaren önceden belirlenmiş cinsiyete ilişkin roller, kızları aşağılık, itaatkâr, güçsüz ve asosyal bir varlık

⁵⁴ Gin Friedman, *Feminizm*, (Çev. Firuz Muhacir), Aşiyân Yayını, Tahran 2002, s. 5-6.

⁵⁵ <http://danesh.roshd.ir/mavara/mavara-index.php>, Erişim Tarihi:28/07/2013.

olmalarına sebeplendiriyordu. Davranış biçimi, elbise ve oyuncaktan eğitime kadar, bunların hepsinde kadının klişe rolleri geliştirilip güçlendirilmektedir.

Çünkü bu durumda klişelenmiş ev idaresi rolleri, kadınların evlilikleri ve kadınların annelik rolleri ve erkeklerin hükümrancılık ve egemenlik rolleri, camianın sabit inançları kategorisinden bir kısmı oluyordu. Bu yüzden liberal feministlerin inancına göre kadın doğal olarak güçsüz yaratılmamıştır, aksine bu cinsiyet rolleri onları güçsüz kılmaya sürüklemiştir⁵⁶.

Liberal feministler kadın ve erkeğin eşitliğine ve kadınların zayı olmuş haklarının kazanılmasına medeni ve düzeltici hareketlerle değişeceğine inanmaktadırlar.

Onlar kuralların değişmesini ve kadınların menfaatine yeni kuralların oluşmasını, oy kullanma hakkını ve eşit imkânlardan yararlanma ve yanlış geleneklerle mücadele etmeyi, demokratik, medeni ve hukuki işlemi sırasında istemektedirler.

Toplum biliminde liberal feministler amaçlarını şöyle izah etmektedirler: “Kadın erkek arasında doğal olarak bir fark yoktur, belki, kadın ve erkeğin toplumdaki rollerinin bir sonucudur”⁵⁷.

2.2.2.2. Marksist Feminizm

Liberal feminizmin ardından Almanya’da başlayan bu akım, tamamen ekonomik bir bakış açısıyla, toplumda kadınların aşağılanış sebeplerine bakmaya çalışmıştır” Karl Marx” ve ondan sonra "Engels" Marksist feminizm eğilimi kurucularındandır. Marksist feministler, Engels’in « aile kaynağı, devlet ve hususi mülkiyet» adlı kitabından etki alarak, kendi bakış açılarını kapitalizm (yatırımcılık) ve özel mülkiyet ve kadın istismarı gibi konulara bağlamışlardır. Onların zannettiklerine göre yatırımcılığın zuhuru, toplumda kadınların konumunu darmadağın etmiştir. Yatırımcılık « anne olma hakkını» yok etti ve Engels’in bundan « erkek hareketinden dünyanın tarihsel mağlubiyeti» olarak tabir ettiği bir konu yarattı⁵⁸. O, kadınların

⁵⁶ Masumi, s. 33-34.

⁵⁷ Pamela Abbott, *Kadınlar Sosyolojisi*, Manije Najm Araki’nin Cevirisi, Tahran, Ney Yayını, 2001, s.288.

⁵⁸ Seyit Muhammet Rafi Mazandarani “Feminizm ve İslamda Kadın Konumu”, Erişim Tarihi: 01/06/2013, www.porsojoo.com.

aşağılanmalarının nedenini kapitalizm ve hususi mülkiyet ve yatırımcılık gibi ekonomik ilişkilerin doğuşu yüzünden olduğunu düşünmektedirler.

Bunlar, erkeklerin kadınlara kendilerinin hizmetinde olabilecek bir yatırım veya işgücü gözüyle bakmalarının sebebini hususi mülkiyetin doğuşu olduğuna ve evliliğin erkeklerin kadınları hizmetlerine alabilmeleri için bir hile olduğuna inanmaktadırlar.

Frankfurt mektebinin neo Marksistleri, çoklu Marksist feministlerin teorilerinden döndüler ve onlar, aile kurumu çerçevesinde, aile bireylerinin arasında güven ve şahsi ve duygusal ilişkilerin olmasından dolayı, biraz yabancılaştırmanın azaldığı inancındadırlar⁵⁹.

Ve bu esasa göre Engels ve Marx aile imha bakış açısını, toplumun en küçük ekonomik birimi olarak planlamışlardır. Engles, ailenin erkeğin kadına karşı istismarı ilişkilerinden bir yansıma olduğuna inanıyordu. Onlar, kapitalizm sisteminin yenilmesiyle kadınların özgürlüğe kavuşabilmelerini iddia ediyorlardı. Bu yüzden, feminizm mücadelelerini sınıf mücadelelerinden biri olarak görüyorlardı. Yatırımcılık sistemi toplumu iki genel (Pazar) ve özel (aile) arenaya bölmüştür. Engels ev kadını özgürlüğünün birinci şartını, kadın cinsinin genel faaliyetlere geri dönebilmesinde görmektedir.

2.2.2.3. Radikal Feminizm

Radikal feminizmin diğer feminizm hareketlerinden farklı bir grup olarak kökeni, zenci kadınların hukukunu müdafaa etmek için Amerika ülkesinde yapılan savaşlardı ve bu süreç gitgide diğer ülkelere de sirayet etti. Radikal feministler cinsiyet kavramına ifradi bir yaklaşımla, kadınların ana problemini erkekler olarak ifade etmektedirler.

Bu kadınlar « militan(savaşçı)» kadınlar olmalarıyla meşhur olmuşlardır. Bu kavram, baskıcı yöntemlerden şikâyet etmektedir. « radikal» kelimesinin kökenini araştırmak bu yaklaşımı tanımaya yardımcı olmaktadır. Radikal "radix " ve "radic " kelimelerinden,« kökene müntesip» veya « kökene doğru hareket» anlamına gelmektedir.

⁵⁹ Mehveş Kahramani, "Aile ve Medeni Camia", *Kalkınma Kültürü Dergisi*, 1999.

Bu yaklaşım, sosyal cinsiyet ilişkilerinde erkekler tarafından kadınlara yapılan baskı ve sefaletin kökenini ister kanuni nizamca veya ister sosyal sınıflarca olsun ataerkil sistem olduğunu iddia etmektedir. Onlar, bu erkek yaklaşımının ana kökenine hamlede bulunulması ve böylece onu ortadan kaldırmak gerektiğini ve ancak bu yol ile ataerkillik sisteminin mağlup olabileceği düşüncesindedirler.

Aslında radikal feministler kadınların kurtuluş probleminin çözümünü erkeklerle eşit olabilmekte görmemektedirler. Belki bir deyim ile « erkeklerin özü» zalim bir grup anlamında ve hatta gâh onların her birisi problem yaratan varlıklar olarak tanımaktadırlar⁶⁰. Radikal feministlerin ideal camiası cinsiyet olmaksızın bir camiadır, liberal feministlerin peşinde oldukları gibi iki cinsiyetli bir camia değildir.

Bunlar, ayrıca çoğunlukla evlenmeye karşı olup evliliği erkeklerin kadınları esarete alabilecekleri bir vesile olarak kabul etmektedirler. Eşcinselliği doğru vurgulayıp ve onu bir çözüm olarak yaymaktalar. Bu grup ayrıca kendi haklarında bir zulüm olarak gördükleri çocuk yapma meselesinden kaçınmak için kürtaj meselesini bir çözüm olarak tavsiye etmektedirler ve ayrıca üretkenlik yeteneği için normal birliktelik yöntemiyle değil suni döllenme yöntemini vurgulamaktadırlar.

Radikal feministler epistemoloji alanında erkeklerin cahil oldukları konularda kadınların yüksek bilgilerinin daha çok olduğuna inanmaktalar. Bu yaklaşımın iki iddiası vardır: birincisi, kadınlar bir tanıma elde edebiliyorlar ki erkekler dahi onu tanımaya ve anlamaya acizler ve onu tanımak ve anlamak için de bir fayda ve ya ilgi gösteremiyorlar. İkincisi kadınların erkeklere karşı farklı anlayışları olduğu gibi bu anlayışlar erkeklere karşı farklı yöntemlerden elde etmektedirler⁶¹.

Toplumsal hiç bir alanı, erkek radikal feminizm taraftarlarının açıklamasından kenara çekilmiş olmadığı düşüncesindedirler. Sonuçta hali hazırda doğal kabul görünen kadın hayatının her alanında şüphe etmek ve işler yapmak için yeni yöntemler bulmak gerekmektedir. Onlar kendi açılarından üç temel meseleyi vurguluyorlar. Birinci konu bireysel cinsel davranış ve feminizm politikalarıyla alakalıdır ki " acaba kadınların zorunlu olarak erkeklerle yaşamaları gerekiyor" ya da " erkeklerden ayrı da yaşayabilirler mi" sorusunun eksenine dayanmaktadır. İkincisi konu cinsiyet farklılığı

⁶⁰ Amiri, s. 89.

⁶¹ Amiri, s. 89.

meselesidir ki acaba bu cinsiyet farkı, doğal ve biyolojik türünden mi yoksa sosyal türünden mi oluşmaktadır. Üçüncü konu ise hangi yaklaşımın dikkate değer olması gerektiği konusudur. Toplumdan kenara çekilmek (istifa etmek) ve ya durumu değiştirmeye çalışmak⁶².

2.2.2.4. Sosyalist Feminizm

Sosyalist feministler, 70'lerde diğer feministlerin özellikle radikal feministlerin oluşturduğu zorluklarla mukabelede cümleten sosyal ve bireysel alanlarda kapsamlı anormallikler, ailenin dokusu ve birliğinin sarsılmış olması, eşcinselliğin çoğalması ve diğer fesatlıklar ve sosyal suç ortadan kaldırmak adına mutedil bir teori yaratmak için çaba sarf ettiler.

Sosyalist feminizm, daha çok teorik bir talimatla ve daha az temel teorik sonuçlanmalarla vahdet bulan açıkça farklı olan yazıların bir dalına hitap edilir. feminizm Sosyalisti üç hedef izlemektedir. Teorik, sosyal değişim ve sosyal analiz için uygun ve net bir yöntem ve teorik dikkat ve genişlikten oluşan bir bileşimdir⁶³.

Onların inancına göre esasen iki türlü yaradılış gerçekleşmiyor ve erkek ya da kadın insanoğulları dünyaya gelmiyorlar. Kadın olmak ya da erkek olmak cilt rengi, göz renginde. . . farklılığın olduğu gibi bir farklılıktır. Buna istinaden erkek olmak ya da kadın olmak, zenci olmak ya da uzun boylu olmak gibi bir özelliktir. Kadın da aynen erkek gibi kendine has özellikleri olan bir insandır. Sosyalist feministlere göre kadınların aşağılık durumunun sebebi gâh ataerkillik sistem, gâh kapitalizm sistemi ve gâh her ikisidir. Başka bir deyim ile kadınların aşağılık durumlarını hem umumi alanda ve hem hususi alanda araştırmışlardır. Böylece radikallerin ve Marksistlerin özel klişelenmiş şekillerini kadınların aşağılık durumunun tahlilinde reddetmişler, Bu grup izdivaç için doğal kaynak tanımamaktalar ve onu yapay bir iş saymaktadırlar. Ancak ona karşı gelmeyi de gerekli bulmuyor ve hiç bir şekilde izdivaçta erkek ve kadın için değişik ve değişken rollerin tanımlanmasına izin vermemektedirler. Onlar kadınların

⁶² Mensur Nejat, Mohammad, *Islam ve Feminizm*, semt Yayınları Tahran 2002, s.259.

⁶³ George Ritzer, *Çağdaş Dönemde Sosyoloji Teorisi*, (Çev. Muhsin Selsi), Tahran 2005,

mevcut vaziyetinin düzelmesi için, her cinsiyet ve sınıf alanlarında mücadele etmeyi gerekli bilmekte ve «kadınların yeri her yerdir» sloganı, onların ana sloganıdır⁶⁴.

2.2.2.5. Post-Modern Feminizm

Feminizm eğilimlerinin aşırıcılık ve ifratı ve onların istidlallerinin verimsiz olması zaman boyunca kadınların vaziyetini çözmeye yönelik, her şeyden ziyade bu akışlarda incelenmeyi gerekli kılıyordur. Diğer taraftan post modern devrinin gelmesi ve bütün ideolojik alanların onun etkisi altında kalmaları kadın haklarından müdafaa akışının dahi, ondan etkilenmesine sebep olmuştur. Böylece post modern dönemin bölünmez özelliklerinden sayılan görecelik ve her türlü klişelenmiş inançlar feminizm akışına doğru yol aldı. Buna istinaden gelişmiş feministler önceki akışları ifrat ve aşırıcılığa uğramış gördüler, zira onlar sosyal, kültürel ve yöresel (yerel) vb. farklılıkları göz önüne almadan bütün kadınların aşağılanmalarını gidermek için, her biri ayrı bir versiyon sunmaya çalışmışlardır. Böylece kendileri zulmün bir çeşidini yaymışlardı ve kadınların diğer ihtiyaçları, yetenekleri ve alanlarının birçoğundan gafil olmuşlardır.

Post modern feministler kadınların aşağılık durumlarının sebebini kültür, din, coğrafya vb. tarzından dolayı değişik olduğuna ve bu faktörlerin bulgusunda yöresel tahlile başvurulmasına inanmaktadırlar ve bu bağlamda çözüm yolları farklı olmaktadır. Bu eğilim sahiplerinin inancına göre kadınların aşağılık durumlarının faktörlerinin dahi iki farklı dönemde değişik olabilmesi mümkündür.

Post modernin esas sorusu şudur ki her kadının karakteri ırk, yaş, kavim, kültür, cinsiyet ve tecrübe gibi faktörlerden etki alarak şekillendiği taktirde, ondan nasıl tek bir tanımlama sunulabilir? Demek ki « bu kadını ideolojik ordugâhına yöneltmek için hiç bir çaba verimli olmamaktadır» diyebiliriz⁶⁵.

Feminizm bakış açısında bir çok fikir ayrılığı ve ihtilafların olmasına rağmen, onların hepsi beşeriyet bulgularını kanun üretmenin (mevzuatın) ve beyanatın kaynağı ve kriteri bilmektedirler. Hepsi kapitalizm amacının ve hümanist düşüncelerin ve insani devrimin münasip karşıt çocuklarıdır ve erkeğin gözetimi altında olduğu bir aileyi

⁶⁴ Masumi, s. 48-49.

⁶⁵ Masumi, Seyit Mesut, *Bir Bakışta Feminizm*, (İkinci Yayım), İmam Khumeyni Eğitim ve Araştırma Enstitüsü Yayınları, ۲۰۰۸, s. 48-49.

kendi hamlelerinin hedefi belirleyip bütün kültürel, hukuki, sosyal ve siyasi alanlarda cinsiyet ayrımcılığın giderilmesine istekli ve taraftardır⁶⁶.

2.2.3. Uluslararası Belgeler Açısından Kadın Hakları

Uluslararası insan hakları belgelerine bakıldığında, gerçekler şunu göstermektedir: Kadın haklarını müdafaa etmek için onaylanan uluslararası belgelerin oluşum tarihçesinin bir yüzyıldan daha az hizmeti(ömrü) olmuştur ,ayrıca uluslararası belgelere bakıldığında kadın hakları savunmacıların 20.yüzyılın başlarında olan en büyük problemlerinden biri beyaz kadınların kendilerini pazarlamaya mecbur etmeleri idi. Bu mesele ile karşılaşmanın gerekliliğinin sosyal olduğunu anlatmayı amaçlamışlardı. O yılların düşünürleri kadınların erkekler ile özdeş olarak sosyal faaliyetlerde bulunmalarına veya erkeklerin sosyal haklarından yararlanmalarına karşıydı. Seneler sonra kadın ve kadın haklarına karşı evrensel düşüncede değişimler yaşanmıştır. Gerçi son dönemlerde onaylanan belgelerde gerçekçilik eksikliği günümüzde bu evrensel değişimden tam yararlanmak için bir mani olarak sayılmaktadır.

Aşağıdaki belgeler, uluslararası düzeyde kadın hakları ile alakalı onaylanan en önemli belgelerdendir.

2.2.3.1. Beyaz Irklının Canlı Takasları Aleyhine İlişkin Uluslararası Kongre (1904)

Köleliğin ilga olma hedefiyle gerçekleşen iç savaşlardaki Amerika Birleşik Devletleri zaferinin ardından, kölelik devri ve köle ticareti tüm dünyada ortadan kalkmaya başlamıştır. Ancak modern kölelikten daha kapsamlı olan kadın ve çocukları suistimal ederek insanların işgücünün istismar olunması ve cinsel istismar için onları zorlamak gibi bir şekil olarak yaygınlaşmıştır. Böylece uluslararası birinci belge, kadın haklarını savunmak amaçlı 1904 yılının 18 Mayıs'ında Paris'te « kadın kaçakçılığına karşı ölümcül muamelenin aleyhine karşı kurulan uluslararası kongre » ünvanında kadın ve kızların suistimaline karşı ve onların fuhuşa sürüklenmemeleri hedefiyle onaylanmıştır. Diğer ülkelere fuhuş yapmak için gönderilen kızlar ve kadınları, kendi

⁶⁶ Zadeh Hümeýra Meşir, *Toplumsal Teorik Hareketlerinden, 2. Yüzyıl Feminizm Tarihi*, (1. Cilt), Şiraze Yayını, Tahran 2003, s.193.

lkelerine geri getiriyorlardı. Aslında bu sözleşmenin asıl amacı daha ziyade fuhuş için yurt dışına gönderilen kadın ve kızların intikaline önlem alabilmek için tedbirler elde edebilmek yönünde sözleşmiş devletleri birleştirmekti, Bu sözleşme kadınlar için onaylanan beşeri hukukun ilk belgesidir. Bu yüzden bir tek kadınların kaçak meselesinden dolayı değil, belki kadın haklarının muhafaza olunmasına yönelik gösterilen çabalar için ilgi alanı olmaktadır⁶⁷.

2.2.3.2. Beyaz Kle Ticaretiyle Mücadele İçin Hazırlanan Uluslararası Sözleşme (1910)

Yaklaşık altı sene sonra 1910 yılının 4 Mayıs'ında'da «Beyaz kle Ticaretiyle Mücadele İçin Uluslararası Sözleşme»Paris'te imzalanmıştır. Aslında bu 1904 kongresinin tamamlayıcısıdır. O sözleşmeye göre kadınları rızaları dışında fuhuş yapmaya mecbur eden yetişkin olmayan bir kızı sefahat için zorlayan veya iffetten saptıran şahıs, suçlu sayılmaktadır ve ceza alması zorunludur. Ayrıca yetişkin olan kız ya da kadınları sefahat için zorlamak ya da iffet yolundan iğva etmek için onları kandırmak ya da bir şey yapmaları için tehdit etmek ve girişimlerde bulunmak suç sayılıp cezalandırılmaya müstahaktır.

2.2.3.3. Kadın ve ocuk Ticaretiyle Mücadele İçin Hazırlanan Uluslararası Sözleşme (1921)

1921 yılının 3 Eylülünde de bir diğer uluslararası sözleşme «Kadın ve ocuk Ticaretiyle Mücadele İçin Uluslararası Sözleşme» nvanında, önceki iki uluslararası belgeyi mükemmelleştirmek amacıyla kayda değer birçok devletlerin onayına varmıştır. Bu sözleşmenin maddelerine göre, sözleşmeye taraf devletler ocuk ve kadın muamelesine girişimde bulunan şahıslara gerekli yaptırım ve gözetime başvurmak için yükümlü olmuşlardır. Bu sözleşmede olduğu gibi ocuk ve kadınların muamelesine başlamak dahi suç sayılmaktadır. Szleşmiş devletlerin kendi aralarında suçluları geri döndürme sözleşmeleri olmadığı takdirde, yukarıda anlatılan suçlara teşebbüs eden şahısları geri döndürmek için başvurabilmelerine dair karar alınmıştır.

⁶⁷ şirin Ebadi, *İranda İnsan Hakları Belgelerin Tarihçesi*, Roşangaran Yayını, Tahran ۱۹۹۴, s .33.

2.2.3.4. Kadın Ticaretinin Önlenmesi Sözleşmesi (1933)

Eylemlerin yoğunlaşabilmesi ve anlatılan sözleşmelerin içeriğinin tamamlanması hedefiyle, 1933 yılının 11 Ekim’inde, « Kadın Ticaretinin Önlenmesi Sözleşmesi» ünvanında yeni bir sözleşme Cenevre’de bazı devletlerin imzasına vardı ki onun ardından açıklanmıştır: Başkalarının şehvi hedefiyle yetişkin kız ya da kadınları kendi rızasının olmasına rağmen diğer bir ülkede sefahat yaptırmak için çalışmaya mecbur eden ya da aynı şekilde bir ülkeden kadın alan ya da namus yolundan çıkaran ve diğer bir ülkede suç sayılan çeşitli eylemleri gerçekleştiren şahıs, mücazat olunmalıdır ve suç işlemeye teşebbüs etmek dahi mücazat olunmayı gerektirmektedir.

2.2.3.5. Kadınların Siyasal Hakları Sözleşmesi (1952)

Yaklaşık on dokuz sene önce 1933 sözleşmesinin onayının ardından, uluslararası arenada önemli değişimlerin gerçekleşmesi sonucunda uluslararası özel bir belgenin onaylanma alanı “kadın siyasi haklar sözleşmesi” ünvanıyla 1952 yılının 2 Ekiminde düzenlenmiştir. Aslında kadın hakları hususunda uluslararası birinci müstakil belge Birleşmiş Milletler Kurumunun onayına varmıştır. Bu sözleşmenin onaylanma motivasyonu erkek ve kadın haklarının eşit olduğu gerçeğini elde etmek, doğrudan ya da dolaylı biçimde özgürce seçimlere katılmaları ve kendi adaylarına oy vermek için erkekler ile eşit olarak kadın haklarının tanımlanması, ayrımcılık yapmaksızın erkek ve kadınların aday olabilmesi ya da oy verebilmek gibi siyasi haklardan eşit olarak yararlanma ve karşılaşmalarını temin etmektir. Kadınlar genel rütbelerin yükümlüklerini alabilir ve erkekler gibi sosyal faaliyetlerin girişiminde bulunabilirler⁶⁸.

2.2.3.6. Köleliğin Yasaklanmasına İlişkin Ek Protokol (1956)

1956 yılının «Köleliğin Yasaklanmasına İlişkin ek Protokol»’ün imzalanmasıyla, 1933 sözleşmesinin onaylanmasına kadar çocuk ve kadın muamelesi ve onları suistimal etmek ünvanında kullanılan kölelik anlamı gelişmiştir. Bu sözleşmeye göre ebeveyn ya da akraba ya da başka bir kişinin vaat vermek ya da vaat vermesi üzerine zevceliğe çıkarmak ve onun karşılığında bir mal ya da para almak veya kadının

⁶⁸ Piri Abbas Khaje, “Uluslararası Kadın Hakları Belgeler Oluşumunun Seyrine Bir Bakış”, *Himayet Dergisi*, Ağustos 2006, s. 11.

eşi ya da akrabalarının onun karışlığında para alması ya da diğer yollarla onu satabilmek gibi bir hakka sahip olması veya kadının eşi öldükten sonra başka birine miras olarak kalması gibi gelenekler, köleliğin düzen ve adetlerinden sayılmıştır. Sözleşmeye taraf devletler bu geleneklerin tamamen ilga olunmasını gerekli bulmuşlardır.

2.3. KADINLARLA İLGİLİ ULUSLARARASI KONFERANSLAR

Kadın hakları bağlamında Birleşmiş Milletler Kurumun diğer eylemlerinden biri de kadın ve erkek haklarının eşit yükseltilmesi için değişik milli, yöresel ve uluslararası konferansların sunulmasıydı. Kadın hakları ile alakalı mevzular çerçevesinin tanıtımı, açıklanması ve anlatımı, bu alanın düşünürler ve teorisyenlerinin fikir alışverişi ve denetimi ve tartışmasını gerektiren bir işlemdir. Geniş bir denetime ihtiyacı vardır ve bu imkân, Birleşmiş Milletler Kurumunca düzenlenen evrensel konferanslar doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

Birleşmiş milletlerin birinci konferansı 1975 yılında Meksika’da, ikinci konferansı 1980 yılında Kopenhag’da, üçüncü konferansı 1985 yılı Nairobi’de ve kadın haklarının tarihinde dönüm noktası olarak sayılan dördüncü konferansı 1995 yılında Pekin’de gerçekleşmiştir.

Bu konferansların hepsi kendi nihai belgelerinde, kadın haklarının ilerlemesi gerçeğinden belirli bir tahlil ve analiz sunmaya ve bir miktar önceki konferansın noksanlarını gidermeye ve kadınların daha da çok karşı karşıya oldukları sorunlarının çözümüne yönelik yeni ideler sunmaya ve onların sosyal ve bireysel haklarına erişmelerini sağlamaya çalışmıştır.

2.3.1. Kadınlarla İlgili Yapılan İlk Uluslararası Konferans-Meksiko (1975)

Kadınlar ile ilgili Birleşmiş Milletler Kurumunun birinci konferansı Meksika’da gerçekleşmiştir. Bu Konferansta dünyadaki kadın statüsü ve onuru ile ilgili konular ele alınmıştır. Ayrıca kadın haklarının güvence altına alınması için dünyada pratik programlar ve antlaşmalar çıkarılmıştır. BM Genel Kurulu 1972 yılında (XXVII) 3010 nolu kararname çıkarmasının ardından, 1975 yılı uluslararası kadın yılı ilan edilmiştir. Onun temel amacı kadın ve erkek arasında eşitliğin ilerlemesi için girişimde bulunmak,

kalkınmada kadınların tam katılımını garanti etmek ve evrensel barışı takviye etmek için katılımları arttırmaktadır.

Genel Kurul, kadınlara karşı ayrımcılığın kültürel, sosyal ve ekonomik kalkınmayı beraber engellediği sonucuna varmaktadır. Onu uluslararası barış ve anlaşma karşısında bir bariyer olarak görmektedir. Bu yüzden uluslararası kadın yılından beri eylemlerinin artacağı konular ile ilgili olarak aşağıdaki üç mevzuyu belirlemiştir:

1- Kadın ve erkek arasında eşitliği geliştirmek,

2- Kalkınma faaliyetlerinde katılım garantisi, özellikle Birleşmiş Milletler kalkınmasının ikinci on yılının ardından, uluslararası, yöresel ve milli düzeyde kültürel, ekonomik ve sosyal kalkınmada onların önemli rol ve sorumluluğunu vurgulamaktadır (1970-1980).

3- Evrensel barışın güçlendirilmesi ve devletlerarası işbirliği ve dostça ilişkilerin geliştirilmesinde kadınlar topluma yardım için çok önemli rol oynamaktadır⁶⁹.

Meksika konferansının tartışma sonucu, 1975 uluslararası kadın yılı hedeflerinin uygulanması için « evrensel girişim planı »'nın onaylanmasına sebep olmuştur.

Bu girişim planı uluslararası ve milli düzeyde, 1975 yılından 1986 yılına kadar on yıllık bir dönem için rehberlikler sunmuştur.

Uluslararası kadın yılının evrensel planı doğrultusunda milli girişimin belirli bağlamları şunlardan ibarettir:

- Uluslararası işbirliği ve uluslararası barışın güçlendirmesi
- Milli eğitim
- İş fırsatları ve kadınların ekonomik alanda rollerini geliştirmek
- Siyasi katılımlar
- Sağlık ve eğitim
- Modern camiadaki aile
- Cemiyet (toplum)
- Mesken ve ilgili müesseseler
- Sosyal hizmetler

⁶⁹ Şayegan, s.86.

- Yaşlı ve muhacir kadınların sorunları
- Mücrim kadınların rehabilitasyonu
- Kadın takası ve fuhuş ile savaşmak için yapılan eylemler⁷⁰
- Araştırmalık bulguların geniş mübadelesi, bilgi toplaması ve onların tahlil ve analizi ve yöresel ve milli düzeyde araştırma kurumlardan maksimum kullanım imkânı
- Birleşmiş Milletler kurumuyla işbirliği ve bilgilerin düzenli mübadelesini kolaylaştırmak amacı ile bir iş şebekesinin oluşturulması
- Toplumda kadınların rolünün yansımaları ve düşüncesine etkin olmakta medya ve toplu iletişim araçlarını kullanma ve dikkat etme gerekliliği, uluslararası eylem projesinde vurgulanan diğer konulardandır.

Meksika konferansı yöresel eylem doğrultusunda aşağıdaki konuları göz önünde bulundurmıştır:

- Yöresel komisyonlar aracılığıyla özel kurumlar ve milli hükümetlere yardım etmek ve projeler sunmak (Asya, Afrika, Avrupa, Latin Amerika ve Batı Asya).
- Kadınların ilerlemesini kısıtlayan ya da kolaylaştıran faktörleri tanımak ve onların statüsünü uygun bir biçimde algılamak için gerekli çeşitli çalışmaları belirlemek adına milli tesislere yardım etmek ve ülke çalışmalarının başlaması.
- Veriler toplamı ve diğer bilgilerin denetim işlemine yardım etmek, kadınlar statüsü konusunda raporlar hazırlamak için rehberlik sunmak.
- Uluslararası eylem projesinin hedefleri yönünde yapılan ilerlemeleri değerlendirmek için karakteristiklerin geliştirilmesi.
- Farklı düzeylerde kadınlar için kapsamlı programların işbirliği ve yürütülmesi yönünde bir bilgi alışveriş merkezinin tedarik görülmesi.

Eylem projesi evrensel düzeyde bu konuları kapsamaktadır.

Faaliyet alanını genişletmek ve mevcut programları korumak, aşağıdaki bağlamlarda değerlendirilmiştir:

- Verilerin tahlil, toplama ve araştırılması.

⁷⁰ *International Womens Year*, United Nations, 19 June – 2 Jly, Mexico City 1975.

- Yöresel ve milli kurumların işbirliğiyle danışmanlık hizmetleri ve öğretsel ve teknolojik işbirliği.
- Uluslararası standartların denetim ve değerlendirilmesi.
- Bilgilerin alışverişi ve yayımlanması ve özel kurumlar ve diğer gruplarla irtibat kurmak.
- Eylem projesinin amaç ve hedeflerine ulaşmakta yapılmış olan ilerlemelerin denetim ve değerlendirilmesi.
- Eylem projesinde değinilen bütün yöresel ve milli teşkilat ve Birleşmiş Milletler kurumuyla tam işbirliğini kapsayan maliye ve yürütme görevleri.

- Uluslararası düzeyde bilgi alışverişi.

- Kadınlara karşı yapılan şiddet ve bütün ayrımcılıkların giderilmesi ve bölgesel ve milli konuların kapsamını algılayabilmek yönünde kadın statüsü sözleşmesi gibi mevcut organların güçlendirilmesi ya da verimli uluslararası teşkilat şebekesinin oluşturulması.

- Uluslararası deneyim ve bilgilerin alışveriş yönünde uluslararası seminerler ve toplantıların devamlılığı.

- Uluslararası toplum aracılığıyla bilgisel ve eğitsel programları geliştirmek.

- Dünyanın bütün ülkelerinde kadınlar statüsü kapsamının yayımlanması.

Meksika konferansının önemli sonuçları :

- Medeni, yasal, sağlık, iş, mesleki, genel öğretim ve siyasi faaliyetler gibi bütün bağlamlarda kadın ve erkek arasındaki eşitliğin yürürlüğünü garanti etmek amacı ile kadınlara karşı bütün sorunları giderme sözleşmesi sağlanmasının değerlendirilmesi ve denetimi için başvuruda bulunmak.
- Meksika kongresinin önerilerine istinaden, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 1967-1985 yıllarını Birleşmiş Milletler yılları olarak eşitlik, gelişim ve barış sloganlarıyla kadınlara ilan etti.

- Meksika konferansı kadınların ilerleme ve gelişmesi için Birleşmiş Milletler Kurumu çerçevesinde iki müessesenin kuruluşuna sebep olmuştur.

1- Kadınların ilerlemesi için uluslararası araştırma ve eğitim müessesesi.

2- Kadınlar için Birleşmiş Milletler gelişme sandığı.

2.3.2. Kadınlarla İlgili Yapılan İkinci Uluslararası Konferans- Kopenhag (1980)

İkinci evrensel kadın konferansı kadınlar için, Birleşmiş Milletlerin evrensel konferansı ünvanında (eşitlik, gelişmek ve barış) 1980 yılının ocak ayının 14 ila 30'una kadar Danimarka-Kopenhag şehrinde uygulanmıştır. Bu konferansta Birleşmiş Milletlerin ikinci on yılın yarısı için bir eylem projesi düzenlenmiştir. Ayrıca Meksika konferansı ve kadınlar için Birleşmiş Milletler on yılının hedeflerine ulaşabilmek yolunda mevcut engellerin denetimine ve oluşmuş olan ilerlemelerin değerlendirilmesi ve denetimine başvurulmuştur. Bu konferansta 140 ülke ve 2000 kişiden fazla katılım gerçekleşmiş ve konferansın ardından 48 kararname onaylanmıştır. Konferansın üyeleri kadınlara karşı ayrımcılığın bütün şekillerini gidermek sözleşmesinin onaylanmasını ve genel olarak bu kongrenin muhatap olduğu ülkelerde kanunların koordine olmasını, Birleşmiş Milletlerin on yılının birinci yarısının önemli başarılarından biri olarak tanıdılar.

Ancak, kadınların yetersizlikleri hukukun uygulanmasında kadın hakları talebinin temel sorunlarından biri olarak belirlenmiştir. Bu konferansta toplumdaki kadınlar rolünün düzenlenmesinde erkeklerin katılmamaları, bu konuda siyasi iradenin eksikliği, kadınların özel ihtiyaçlarına dikkat etmemek, karar alma makamlarının sağlanmasında kadınların az sayıda katılımları, kadınların kendi haklarından yeterli bilgiye sahip olmamaları ve ayrımcılığı gidermek için gerekli mali kaynakların noksanı ayrımcılığı gidermek konusunun temel engelleri olarak sayılmıştır. Bu engelleri ortadan kaldırmak için uygulamalı programlar düzenlenmiştir.

Ayrıca Kopenhag konferansı ilk kez olarak kadın hakları yönündeki mücadele tarihinde, kadınlar aleyhine cinsel ve aile içi şiddete değinmiştir. Resmen suçluların

cezalandırılması, takip edilmesi ve kanunların düzenlenmesi yolu ile devletlerin yükümlülüğüne vurgu yapılmıştır.

Bu konferansın genel bahis konuları, Birleşmiş Milletler Kurumunun genel kurul esasına göre eğitim, sağlık ve iş pozisyonlarına ihtisas bulmuştur. Anlatılan konferans mevcut engelleri denetime alıp kadınların ilerlemesi amacı ile bir takım eylemlerin yapılma imkânını tahlil ve analiz etmiştir.

Bu oturumun başarıları, kural ve kanunların daha da dikkatli bir biçimde uygulanmasını vurgulayarak onaylanan Birleşmiş Milletler on yılının ikinci yarısı için eylem projesinin (programme for action) sunulmasıydı ki kalkınma konusunda kadınların katılım süreci, onların varlığıyla kadınlar makamını ilerletme yönünde uygulamalı eylemlerin takviye faktörü ve nefi sahibi olarak vurgulayıp bu bağlamda kanunların onaylanmasını yetersiz bulmuştur.

Eylem projesi uluslararası, bölgesel ve milli düzeyde çeşitli mevzuları kapsamaktadır.

Milli düzeydeki eylem projesinin faaliyetleri aşağıdaki eylemlerdir:

- En iyi yüzeyde uygun bir milli teşkilatı oluşturmak.
- Milli programlayıcı birimler ve teşkilatların birbiri ile etkili işbirliği ve irtibatları sağlamak.
- Kalkınma ile alakalı bütün organ ve müesseselerde kadınların eşit katılım ve varlıklarını sağlamak.
- Uluslararası, bölgesel ve milli düzeyde ilkel sağlık hizmetleri ile alakalı uluslararası konferans, kalkınma için teknoloji ve ilim ile alakalı Birleşmiş Milletler konferansı, çiftçilik gelişimi ve arazi reformunun evrensel konferansı ve iştegal konferansları ile alakalı gelişimlerin uygulanma ve intifasında kadınların katılımlarını garantilemek amacı ile milli teşkilatlar vasıtası ile verimli programların uygulanmasını sağlamak.
- Kadınlarla alakalı olan kurumların, diğer kurumlarla irtibatlarının kolaylaştırılmasını sağlamak.
- Veri bankasının düzeltilmesini sağlamak.

Uluslararası düzeyde eylem programı araştırmalık, teknolojik ve eğitsel bağlamlarda diğer ülkelere yardım edebilmek yönünde bir takım eylemlerin isteklisi

olmuştur. Ayrıca deneyimler ve bilgilerin yayımı ve birleşmiş milletler sistemi vasıtası ile birleşmiş milletler on yılının ikinci yarısı programında ve evrensel eylem programı içeriğinin uygulanmasında (World Plan of Action) elde edilmiş olan başarıların denetlenmesi, uluslararası düzeyde diğer eylem programlarından sayılmaktadır.

Bölgesel düzeyde eylem programı da kadınlar statüsü hususunda bilgi bankası oluşumu yönünde çaba ve atı programlarda karışma evrensel idgam projesi»ve bölgesel komisyonların işbirliğinin isteklisi olmuştur⁷¹.

2.3.3. Kadınlarla İlgili Yapılan Üçüncü Uluslararası Konferans- Nariobi (1985)

1985 yılında Nairobi’de kadınların ilerlemesi için bakış stratejisi onaylandı ve farklı ülkelerin ihtiyarına uluslararası hareketlerin yanısıra milli hareketleri takviye etmeleri için ayrı bir belge konulmuştur. Birleşmiş milletler on yılının sonunda, kadınlar için ve 2000 yılına kadar kadın haklarının ilerleme mazmunu ile ve birleşmiş milletler on yılı başarılarının ve onun kadın, eşitlik, kalkınma ve barış üçlemesinin denetlenme ve değerlendirilmesi amacı ile ve engellere mağlup olmak için uygulamalı ve gerçek standartlar ve kriterlerin oluşması amacı ile yukarıda anlatılan hedeflere ulaşabilmek için 157 ülkenin temsilcileri ve 15000 özel kurumun katılımı ile konferans gerçekleşmiştir. Konferans, evrensel toplumda kadın haklarının gerekli kılınması için 10 yıl çabasının değerlendirilmesi amacı ile düzenlenmiştir. Bu konferans hem katkıda bulunan üyeler sayısı bakımından ve hem beyan edilen konular bakımından, dünya düzeyinde kadınların hak talep edilme devriminin görülüp ilerlemesine sebep olmuştur. Bu konferansta barış, kalkınma, eşitlik kavramlarına geniş bir biçimde ilgi ve dikkat gösterilmiştir.

Bu esasa göre eşitlikten kasıt, bir tek kadınlara karşı ayrımcılığı gidermek ve yasal eşitlik değil belki fırsatlar ve yükümlülüklerin hukukundan gerçek eşitlik kastı da dâhildir.

Kalkınmadan kasıt, kalkınmada kadın rolüne ilgi göstermek faktör ve yararlanıcı(hak sahibi) olarak bilinmektedir ve kalkınmadan amaç, genel kapsamlı

⁷¹ *Report of the World Conference of the U. N Decade of Women EQUILITY*, Deve Lopment And Peace Copenhagen 24. United Nations, 30 July 1980.

kalkınmadır ki manevi, fikirsel, fiziksel, kültürel, sosyal, ekonomik, siyasi kalkınma ve büyütmekten ibaret bütün kalkınma esasını kapsamaktadır.

Barıştan kasıt, sadece uluslararası ve milli düzeyde husumet, düşmanlık ve savaş değil, belki sosyal ve ekonomik adaletten yararlanmak ve bütün temel özgürlükler ve insani haklardan faydalanmaktır.

Nairobi konferansı kadınların en büyük toplantılarından biriydi. Konferansta beyan olunan konuların önemi nedeni ile kadın statüsünün düzelmesi bağlamında yapılan birleşmiş milletler kurumunun faaliyetlerinde dönüm noktası olarak sayılmaktadır.

Gerçi eylem projesi (plan of action) ve eylem programı (programme of action) kadın haklarının ilerleme ve gelişmesini yükseltmiştir. Ancak birçok engel ve problemleri gidermekte onların eylemdeki yetersizliklerini ortaya çıkarmıştır.

Bu yüzden Nairobi konferansı yeni çözümler ve talimatlar oluşturmaya başlamıştır. Kadınların ilerlemesi için bir taahhüt de dâhil olmak üzere ve onlara karşı ayrımcılığı gidermeyi genişletmiştir⁷². Konferansta temel olarak elde edilenlerin biri, kadınların evrensel statülerinin tasarımıydı, kadınlarla alakalı değerli bilgiler toplanıp herkesin kullanımına sunulmuştur⁷³. Üçüncü dünya kadın konferansı vasıtası ile kadınların ilerlemesi için yayımlanan Nairobi ileri dönük stratejisi bu çabanın verimidir.

Kadınların yükselmesi için olan Nairobi stratejisi, Nairobi evrensel konferansının verimidir ki konferans mevcut 157 ülkenin toplanması ile kabul edilmiştir. Ardından ufak değişimler ile genel kurulun belgesi olarak oylama yapılmadan onaylanmıştır. Eşitlik, kalkınma, barış, özel ilgi gerektiren alanlar, bölgesel ve uluslararası katılımlar bu stratejinin önemli mevzularından sayılmaktadırlar⁷⁴.

Nairobi ileri dönük stratejileri barış, kalkınma ve eşitlik hedeflerine ulaşmak doğrultusunda onlara uluslararası ve milli düzeyde özel eylemler önermiştir ki bu eylemlerin milli düzeyde ve eşitlik bağlamında en önemlisi şunlardan ibarettir:

⁷² *The Nairobi Forward Looking For The Advancement of Women*, U. N Repoduction Section (DP 1/926 – 417610), Department Of Public Information September, New York 1993.

⁷³ Pekine Doğru BM De Kadınların Eylem Programı ve Ardından Ekrem Hatem 2004, <http://feminism.ir/archive>, Erişim Tarihi: 25/04/2013.

⁷⁴ Aliye Arfaii, “Nairobi Stratejisinden Bir Takım Yöntemler: Pekin Konferansına Daha Mantıklı Giriş İçin Bir Tedahül Yolu”, *Dış Politika Dergisi*- Dokuzuncu Yıl – 2. Numara, Yılının Yaz Mevsimi 1995.

- Anayasa ve diğer kanunlarda eşitlik ilkesinin yerleştirilmesi.
- Sosyal katılımıda eşitlik.
- Karar alma ve siyasi katılımıda eşitlik.

Kalkınma bağlamındaki en kapsamlı mevzular ise şunlardan ibarettir:

- İş fırsatları, eğitim, sağlık, yemek, su, tarım, sanat, ticaret, ticari hizmetler, iletişim teknolojileri ve ilmi, mesken, taşıma ve intikal, enerji, çevre, sosyal hizmetler⁷⁵.

Nairobi stratejisinde barış için eylemler çerçevesinde beyan edilen mevzular aşağıdaki mevzuları kapsamaktadır:

Kadın ve çocuklar, Filistinli çocuk ve kadınlar, dış müdahale ve silahlı saldırının olduğu bölgelerdeki kadınlar, barış faaliyetlerinde kadınların katılımı ve barış eğitimidir.

Nairobi stratejisi bazı özel dikkat gerektiren mevzu ve meseleleri dahi listelemiştir. Uluslararası toplum ve devletlerden bütün kapsamlı çabalarını onları düzeltmek ve iyileştirmek yönünde kullanmaları isteğinde bulunmuştur ki bu istekler şunlardan ibarettir:

Kuraklık bölgelerde bulunan kadınların sorunları, fakir şehir kadınları, yaşlılar, gençler, hürmetli sayılan ve hüremtsiz kadınlar, çaresiz kadınlar, fuhuşa zorlanan ve takas kurbanı olan kadınlar, mahrum kadınlar, aile destekleyicisi, zihinsel ve fiziksel engelli, hapiste ve mahkûm olan, evsiz ve mülteci çocuk ve kadınlar, muhacir kadınlar, yerli azınlık kadınlar.

Uluslararası ve bölgesel eylemler doğrultusunda Nairobi stratejisinin uygulanması için yapılan en önemli uluslararası ve bölgesel eylemler şunlardan ibarettir:

- On yılın amaç ve hedeflerinin uygulanmasının gözetim ve denetimi.
- Teknoloji işbirliği, eğitim ve danışmanlık hizmetleri.
- Kurumsal işbirliği.
- Yöntemlerin tahlil ve araştırılması.

⁷⁵ *The Nairobi Forward Looking For The Advancement of Women*, U. N Reproduction Section (DP 1/926 – 417610), Department Of Public Information September, New York 1993, s. 20-54.

- Uluslararası ve bölgesel karar almalarda kadınların katılımları.
- Bilgi yayımı.

Nairobi'nin öncü stratejileri kadınlara karşı şiddeti de kendi iş talimatlarında yerleştirip kadınlara karşı şiddeti barış meselesi denetiminin temel stratejilerinin bir parçası olarak bilmektedirler (ya da barış meselesi denetimi ve temel stratejilerden bir parça olarak bilmekteler). Kadınlardan oluşan özel bir gruba ilgi göstermeyi kendi işlerinin merkezine yerleştirmektedirler. Örneğin kaçak kurbanı olan kadınlar, irade dışı fahişelik ve göz altına alınan kadınlar gibi, bu stratejiler barışa ve bu on yılın hedeflerine erişme karşısında şiddetin önemli bir engel olduğunu beyan etmekte ve şiddet kurbanı olan kadınlara kapsamlı yardım ya da hukuki tedbirler, önleyici siyasetler ve kurumsal biçimler kalıbında bağış olunması gerekmektedir⁷⁶.

Bu konferansta beyan edilen konularda daha çok göze çarpan şey onun içinde beyan olunan konuların geniş kapsamlı oluşudur. Kadın hakkına itina göstermenin ilerledikçe daha da yaygın, kapsamlı ve derinleştiği gerçeğini anlatmaktadır. Ancak onun içinde beyan olunan yüksek ideallerin yanı sıra, değişik değerler ile farklı meseleleri ünvan etmek ve onların en önemlisini belirlememek bu belgeyi belirli bir biçimde etkinliğinden eksilterek uzun yazılı bir mektuba dönüştürdüğü hususu da göz önünden uzak tutulmamalıdır. Bu stratejinin maddelerine genel bir incelemede bulunulacak olursa genellemenin onun en önemli özelliğini oluşturduğu görülecektir. Bu belgede kadınların en ufak sorunlarına değinildiği halde toplumdaki kadın payından genel algı ve uluslararası camianın vaziyeti ve ona hâkim olan durum ile orantılı olan ve kadın hakları ile gerçek âlemde ve görüş(düşünce) dışı uyumlu ve verimli olabilen politika ve işlere değinilmemiştir. Bu işi kışkırtan şey, bu stratejinin içeriklerine hâkim olan idealizmdir. Öyle ki, onun içinde beyan olunan meselelerin aşırı derecede kapsamlılığı ve farklılığı uluslararası camiaya hakim olan duruma, ülkeler arası ekonomik, kültürel, sosyal bağlamlarda çeşitli anlaşmazlıkların olmasına, mezhep gelenek ve adetlere istinaden kadınlarla ilgili meselelerin siyasetine ve kadınlara karşı farklı bakış açılarına daha da az değinilmeye sebep olmuştur.

⁷⁶ United Nations, *From Nairobi To Beijing*, United Nations , New York 1995, s. 125.

2.3.4. Kadınlarla İlgili Yapılan Dördüncü Uluslararası Konferans- Pekin (1995) Burada

Pekin konferansı dördüncü evrensel kadın konferansıdır ki Birleşmiş Milletler Genel Kurulu girişimine, eşitlik, kalkınma ve barış ünvanında, bağımsız uzmanlar, özel meclisler, özel kurumlar, milli özgürlük verici devrimler, uluslararası kurumlar, Birleşmiş Milletler kurumun diğer özel temsilcileri ve UNESCO kurumu üye devletler temsilcilerinin katılımı ile Pekin’de gerçekleşmiştir.⁷⁷

Kadın haklarının yükselmesine yardımcı olmak bağlamında birleşmiş milletler kurumun çabaları, birleşmiş milletlerin son konferansından on yıl sonra Pekin’de bir (eylem programı) çerçevesinde açıklığa kavuşmuştur. Bu birleşmiş milletler tarihinde o güne kadar en büyük konferans olarak bilinmektedir ve bu böylece ayrımcılığı gidermenin bildirgesi ve pekinin eylem programı, kadınlar meselesi bağlamında milli devletler hareketinin temeli olmuştur.

Bu konferansın temel hedefleri aynı birleşmiş milletler on yılının (barış, kalkınma, eşitlik) üçlüsü hedefleriydi ve konferansın bu hedefe ulaşabilmesi için Nairobi konferansı çözümleri ve belirlenmiş hedefler hakkında 1985 yılından itibaren elde edilmiş olan ilerlemenin değerlendirilmesi ve incelenmesini yapması gerekli olup ve bir talimatname onaylanması ve elde edilmesi ile kadınların ilerleme pozisyonlarının belirlenmesi ve kaygılandırıcı problemler ve sorunlar hakkında orantılı stratejik hedeflerin söyleyicisi olup ve kişiler, hukuki bölümler, özel kurumlar ve uluslararası camia ve devletler vasıtası ile kadınların eşit ve tam katılımlarının engellerini ortadan kaldırmak niyeti ile diğer alanların ilerlemesinde girişimde bulunması gerekli olmuştur.

⁷⁸

Bu belge altı bölümden oluşmuştur ki üç yüz altmış bir maddede tam olarak anlatılmıştır.

Çalışma temeli metnin düzenleme ve tevdiin tarzı, devletler ve uluslararası camia çaba ve imkânlarını kullandıkları takdirde, istedikleri hedeflere ulaşabilecek bir tarzdadır ve mümkün mertebe konferans, Nairobi konferansı türü genellemeden içtinap

⁷⁷ Panah Jahan – Dokht Simin, “Dördüncü Evrensel Kadın Konferansının Uygulanması ve Kadınlar Statüsünün İlerlemesinde Unesco’nun Payı”, *Dış Politika Dergisi*, Dokuzuncu Yıl, 2. Numara, Yaz 1995.

⁷⁸ Fourth World Conference On Women (United Nations Of Public In Formation) Dp 1/1387 / Rev . 2 March 1994.

etmiştir ve en azından görevli bir konuma yetişebilir. Konferansın en iyi meziyeti iş bölme oluşumu ve uluslararası, bölgesel ve milli düzeyde farklı kurumlar arasında değişik sorumlulukları bölümlenektir ancak idealizm özellikler aynen bu belgeye de gölge etmişler. Konferans belgesinde mevcut olan düşündürücü ve büyük şekiller, aileye karşı ilgisizlik ve kadının aile içinde olan rolü ve camianın bu temel biriminin huzurunu temin etmek ve çocuk eğitimindeki rolüdür. Camiada kadınların katılımına vurgu yapmanın yanı sıra onların aile içindeki fevkalade hayati ve olumlu rollerinin hiç bir zaman unutulmaması ve ailenin öz işlevini kaybetmemesi gerekiyor. Konferansın genel yazman söylevi ve birleşmiş milletlerin genel yazman söylevlerden oluşan değişik açıklamalarda ve belgenin özünde çalışma temelinin uygulanması ile alakalı olan yükümlüklerin vurgulanmasına rağmen, uygulanmalı çalışma temeli fikir birliğiyle onaylanmıştır ve oylama gerçekleşmeyip ve çalışma temeli maddeleri hakkında devletlerin genel anlaşması üzere genel bir varsayım tesis edilmiştir.

Bu yüzden konferans belgesi hukuki bakımdan gereksinimli değildir zira devletler onu uluslararası sözleşme ve kongre ünvanında imzalamayıp ve kendi yaşama kurulları onayına vordırmamışlardır. Kadın hakları bağlamında bu belge kalıbında devletlerin bir nevi ortak anlaşmaları ilan edilmiştir ki mistizm ve ahlaki olarak katılımda bulunan devletler ve aslında bu belgenin onaylayıcılarının onun uygulanma makamının üstesinden gelmeleri gerekiyor meğer kendi hususları ve ihlallerini onda ilan ettikleri konular haricinde. Bu yüzden çalışma temelinin (alt yapı) hukuki değeri, bir gereksinimle hukuki belge olarak değil sadece bir bildirge ve pozisyon haddinde düşünülebilir.

Dördüncü evrensel kadın konferansında, dünyadaki milletler tarihi bildirge ve pekin eylem programını hususi ve umumi hayatın bütün alanlarında kadınlar katılımının engellerini imha etmek amacı ile onaylamıştır ve eylem programına bir çerçeve sağlamışlar ki kadınların siyasi, ekonomik ve sosyal güçlendirmek bağlamlarında bir takım girişimleri göstermektedir. Onun önemli ve belirgin kısımları bunlardan ibarettir:

1- Yoksulluk, devletler kadınların ilerlemesini kolaylaştırmak için büyük ekonomik politikaları ve sosyal politikaları değiştirmeleri gerekmektedir.

2- Eğitim, 2000 yılına kadar devletler kendi okul dönemlerinin ilkökul yaşlarında olan çocuklardan minimum yüzde 80'ini mükemmelleştirmek için ve cinsiyet

açığını ilköğretim ve ortaokul dönemini geçirmekte 2005 yılına kadar ortadan kaldırmak için yükümlü olmaktadır.

3- Sağlık, 2000 yılına kadar devletler sağlık bakımı ile ilgili olan hizmetleri düşük maliyetli olarak kadınların ihtiyarına sunmakla yükümlü olmaktadır, bu sağlık bakımları aile düzenleme (tanzim) programlarının bilgi ve hizmetlerinde yerleştirilen doğurganlığın ve cinsel ilişkilerin sağlık bakımlarından ibarettir.

4- Kadınlara karşı şiddet, devletler kadınlara karşı şiddete son vermek adına kanunları onaylamak ve kullanmak için ve aktif bir biçimde ilgili uluslararası sözleşmelerin uygulanma ve onayı için anlaşma yapmaktadır.

5- Silahlı çatışmalar, devletlerin silahlı çatışmaları barış getirici girişimlere dönüştüren düzenlemeler yapmaları ve zorbalar kullanmayı imha eden ya da kısıtlayan uluslararası belgelerin onaylanması yolunda çaba göstermeleri gerekmektedir.

6- Ekonomik güçlendirme, devletlerin erkeklerle eşit ücretten karşılanma hakkı gibi kadınların ekonomik hukukunda garanti etmeleri ve tadil programları ve ekonomik alt yapılar bütününde cinsiyet boyutlarını idgam etmeleri gerekmektedir.

7- Siyasi katılım, devletlerin siyasi uygulama kompozisyonu ve devlet kurumlarında çalışmada ve siyasi karar almalarında cinsiyet teadülünü kurmaları gerekmektedir.

8- Kurumsal mekanizmalar, sözleşmiş devletlerin milli işler oluşturma yolu ile ve uygun referansların işbirliği ile siyasetler cinsiyetinin tahlili ve kadınlar ilerlemesinin istatistiksel tedvini için mekanizmalar oluşturmaları gerekmektedir.

9- İnsan hakları, eşitliği desteklemek ve cinsiyet ayrımcılığı yapmamak devletler vasıtası ile yasal olarak gerçekleşmelidir.

10- Medya, medyanın kadınlardan orantılı, müteadil ve klişeli olmayan imgeler sunması ve pornografi, tahkir ve şiddet ile savaşmak yönünde etkili işler yaratması gerekiyor.

11- Çevre, kırsal kadınların geleneksel bilgi ve prosedürleri çevre yönetim ve geliştirilme programlarda idgam olmalı, ve kadınlara kaynakların yönetimi ve kontrolü için eşit ve tam katılım fırsatının verilmesi gereklidir.

12- Kız çocukları, devletler kızların özgürce ve tam rızası ile gerçekleşebilen evliliklere garanti verebilmek için ve kız olan cenini öldürmek, kızları sünnet etmek gibi tehdit edici ve korkunç geleneksel prosedürleri ve erken evlilikleri ve yemeğe erişimden dolayı olan ayrımcılığı ortadan kaldırmak için bazı kuralları uygulamaları gerekmektedir.⁷⁹

Genel olarak bu konferansın sonuçları 1995 yılında birleşmiş milletler kurumun genel yazmanı alıntısından aşağıdaki anlatımlarda ünvan edilmiştir:

Son yıllarda dünyadaki kadınlar genel ve özel hayatın alanında bir çok ilerlemelere ulaşmışlardır, kadınların eğitime ve uygun sağlık hizmetlerine erişimleri ve özellikle profesyonel meslekler gibi piyasada bulunabilmeleri çoğalmıştır. Kadınlar için eşitlik fırsatlarının ve onların insani haklarına saygı gösterilmesi gerektiğinin alt yapısını hazırlayan kanunlar, birçok ülkelerde kabullenildiğine rağmen aşırı derece sosyal başarısı olmuştur. (1995) pekinde dördüncü evrensel kadın konferansında hazır bulunan ülkelerin oy toplamı ile kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin birçok bağlamlarda halen boy göstermekte olduğu ve bütün insanların yaşam koşullarının düzene girmesi karşısında dahi temel engellerin bulunduğu teyit olunmuştur. Bu konferansta kadınların ilerlemesi ve erkek ve kadın arasındaki eşitliğe varmanın insan haklarını ilgilendiren bir mevzu olduğu ve sosyal adaletin yaranması için bir koşul olduğu öne sürüldü(onaylandı), ve kadınlara özel bir mevzu olarak değerlendirilmesi gerekiyor.

Kadınların bütün iradeleri ve haklarının muhakkak olamadığı zamana kadar, dünya ülkeleri kapsamında sosyal, ekonomik, siyasi problemlerle ilgili her daim tekrar olunan çözümlerin verimli bir şekilde sonuç göstermesi mümkün olmamaktadır.

Bundan dolayı kadınlar yaşamının düzene girmesi için çaba göstermek, ilerleme yönünde bütün camianın temel değişimi anlamındadır ve ilerlemek ve barış için toplu çabada, kadınların irade ve haklarının tespiti ve yaygınlaşması önemlidir. Bu konuda

Başarılı olmak, çocuk kadın erkek, yaşlı ve genç herkesin ilerlemesi anlamına gelmektedir.⁸⁰

⁷⁹ <http://www.iranculture.org>, Erişim Tarihi 05.12.2004.

⁸⁰ Gare Dagi, Farokh, "Dünya Kadın Günü Makalesi", *İkinci Cins Dergisi*, Cilt: 9, 2001.

2.3.5. Pekin Toplantıları +5 (2000)

Pekin konferansından 5 yıl önce pekin +5 adı ile meşhur olan (21. yüzyıl için barış ve kalkınma, cinsiyet eşitliği 2000 kadınları)⁸¹ ünvanında 52/1000 kararnamesinin ardından genel kurulun yirmi üçüncü oturumları gerçekleşmiştir ki onda ülkeler, kadınların doğurganlık organlarına zarar vermek ve icbari ve erken evlilikler gibi kadınlar için zarar verici yöntemleri imha etmek adına politikalar düzenlemeye ve kanunların onaylanmasına dair ve yöresel ve aile içi şiddetin bütün şekilleri aleyhine kanunların takviyesi gibi ek girişimlere başvurmak için vaatler verdiler.⁸²

Bu özel oturumlar ayrıca (pekin eyleminin temel çalışma (alt yapı) ve beyannamesi) ve Nairobi ileri dönük stratejileri'n uygulanmasından elde edilen ilerlemenin değerlendirme ve denetimine ve ayrıca bu bağlamda atı tedbirlerin başlangıcına başvuruda bulunmuşlardır.

Gerçi pekin konferansında beyan edilen on ikili ana temalar detaylardan bahsetmiştir ancak kadın haklarının riayetini yapmaksızın, insan haklarının asla olamadığının bu yeni vurgulaması, 2000 yılı New York'ta kadın evrensel toplantılarının yaygın ve eksenli mevzu şeklinde, bütün dünyada sosyal ilerleme ve kamu kadınlarının ilerlemesi arasında hayati iletişimleri aydınlatarak kadınların yeterliliğini güçlendirmiştir.

Fikir birliği ile onaylanan pekin+5 nihai belge ve bildirgesi, kadınların insani evrensel sorunlarını vurgu konusu yaptı ve cinsiyet eşitliği yönünde uluslararası normatiflerin kurulmasına karşı belirgin bir taahhüdü içermekte idi. Adı geçen eylem programı, ileri dönük bir kaç stratejileri kadınlar katılımının seviyesini yükseltmek için ve camiada katılım ve kalkınmada özerk bir eylem için, kendi has koşulları kapsamında ünvan ediyor.

Pekin +5 nihai belgesi, kadınlara karşı ayrımcılığın bütün şekillerini giderme sözleşmesinde belirtilen mevzuları dahada detaylı bir biçimde tanımladı, BM 'nin (1995-2004) yıllarını « insan haklarının eğitim yılları » olarak ilanına istinaden(ilan ettiğine göre) ve bütün insanların özellikle de kadınların kendi hukuklarından bilgisizlik

⁸¹ *The United Nations System*, United Nations Development Fund For Women, No: 2, 2000.

⁸² Ali Ariyen - Seyit Gazi Mir, Ali, *Dördüncü Evrensel Kadın Konferansının Belgesi, Uygulamanın Temel Altyapısı ve Pekin Bildirgesi*, (Terc. Cumhurbaşkanlığı Kurumunda Kadınlarla Alakalı Ofisi), Tahran 1996, s. 23.

ve bilgi yetersizliklerinin olması onları kendi haklarından karşılanmaktan menettiğine göre, bu nedenle umumi bildirimler inkâr edilmeyecek(reddedilmez) bir konudur.⁸³

Gerçi uluslararası kadın konferanslarının onaylanmış belgeleri gereksinimle değildir, ancak onu desteklemek ve kabullenmek, o onaylara istinaden uluslararası örfler oluşumunun altyapısı olacaktır ve sonuç itibari ile bu belgelerin kongrelere dönülmesine neden olacaktır.⁸⁴

Muhakkak önemli ve dikkate değer olan konu, kadın haklarını desteklemenin tekâmül seyrinde, adetler ve ülkelerin ulusal gelenekleri ve davranış ve mezhep rolüne aileyi güçlendiren faktör olarak bakılması ve toplum bireylerinin insani ilişkilerinin özel dikkate alınması gereken bir husustur ve diğer yandan üçüncü dünya ülkeleri ve gelişmekte olan ülkelerin ilerlemiş ve sanatsal devletlerin hukuki ilişkiler ve değerleri, düşünceleri, düşüncelerin tek yönlü dalgası karşısında bölgesel gruplar oluşturarak eleştirmen ve aktif bir pozisyon ile karşılanmaları gerekmektedir.

⁸³ Ariyen - Mir, s. 57.

⁸⁴ Şahin Molayı, “2000 Yılı Kadınlarının Oturumu, Barış, Kalkınma ve Adalet İçin Bir Adım”, *Hemşehri Gazetesi*, 2000, s. 87.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KADIN HAKLARINA İLİŞKİN ONAYLANMIŞ BELGELER

3.1. ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI BELGELERİNİN TANIMLANMASI

Genel olarak sözleşme gibi, bir belge ya da senet kalıbında düzenlenen, devletlerin her türlü resmi yazılı onaylarına (uluslararası hukuk'un tabileri) ve onun içinde beşeri hukuk düzgüleri yada usulü ile ilişkin devletlerin maksat ve amaçlarının vurgulandığı resmi belgelere, Terimi insan hakları belgesi ifade eder. Dünyanın bütün devletlerini kapsadığı onaylanan her bir senet, evrensel ya da uluslararası senet olarak tabir olunmaktadır. Uluslararası insan hakları senetlerinin ibareti, yöresel ya da uluslararası bakımdan beşeri hukuk belgelerinin sınıflandırmasının özel bir çeşidine değinip ve kendisi de gereksizlik ve gereklilik esasına ya da mevzulara karşı ihata kapsamının esasına göre farklı ünvanlara sınıflandırılabilir.

3.2. ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI BELGELERİNİN SINIFLANDIRILMASI

Uluslararası beşeri hukuk belgelerini, bütün insanların hukukuna karşı destekleyici korunmanın ve onların ihata kapsamının esasına göre iki ayrı uluslararası genel beşeri haklar belgelerine ve uluslararası özel beşeri haklar belgelerine bölüştürmek mümkündür. Uluslararası genel beşeri haklar, özel bir grup'a özen ve ayrımcılık göstermeyen ve bütün insanların hukukuna uyrukluluk, mezhep ve cinsiyet ayrımcılığı yapmayan belgeler kategorisindedir.⁸⁵ evrensel insan hakları bildirgesi gibi (1948). Bu belgeler kategorisinin karşısında, özel bir grupları kendi himayeleri altında tutan uluslararası özel beşeri hukuk belgeleri bulunmaktadır. Bu belgeler çeşitli gruplarda sınıflandırılabilirler, kadınlar, mülteciler, çocuklar, yerel insanlar, azınlıklar, engelliler, göç eden işçiler, hapiste olanlar. . . beşeri hukuk belgelerinin bu

⁸⁶ Fatemi Seyit, Muhammet Seyit, *Çağdaş Cihanda İnsan Hakları*, Şehit Beheştî Üniversitesinin Yayıncılık ve Baskı Merkezi, Tahran 1382, s. 190-191.

kategorisinde yer alan gruplardan sayılmaktadır.⁸⁶ iki kategorideki belgelerin her biri, senet mahiyeti bakımından, bazen gereksinimli bir şekilde ve sözleşme veya kongre gibi ünvanlarla düzenlenir ve bazen beşeri hukukun özel mahiyetinin iktizasına, gereksinimli olmayan belgeler şeklinde, bildirgeler ünvanında tedvin ve onaylanır. Dikkat etmek gerekiyor ki anlatılan belgeler bazen ihtisasi bir konuya sahip olup ve özel bir biçimde, bir hakkın ya da hukukun bir bölümünü sağlamaktalar(düzenlemekteler) ve bazen de genel bir mevzuyu kapsayıp farklı ve çeşitli özgürlükleri ve hakları içerirler.

3.3. ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI BELGELERİNİN EN ÖNEMLİSİ

Uluslararası beşeri hukuk belgelerinin sayısı çok olup ve uluslararası özel ve genel farklılık taşıyan belgeler, kalkınma yayımlanması ve beşeri özgürlükler ve hukuk destekleme doğrultusunda onaylanmıştır ve onların en önemlilerinden bazılarının açıklanması bundan ibarettir:

Uluslararası kültürel, sosyal ve ekonomik hukuk muahedesi gibi belgeler(1966), uluslararası siyasi ve medeni hukuk muahedesi(1966), Soykırımın Cezalandırılması ve Önlenmesi Sözleşmesi, her türlü ırk ayrımcılığı yapmanın uluslararası ilga kongresi, aşağılayıcı, insanlık dışı ve haşin mücazat, davranış ve işkence aleyhine kongresini, senet bakımından gereksinimli bir mahiyete sahip olan en önemli uluslararası beşeri genel hukuk belgeleri kategorisinde sayabiliriz.

Kadınlarla alakalı her türlü ayrımcılığı giderme kongresi ve çocuk hakları kongresi vb. de gereksinimli mahiyete sahip olan uluslararası beşeri özel hukuk belgelerin en önemlilerinden sayılmaktadır. Böylece evrensel insan hakları bildirgesini ve ideolojik yada mezhep esasına göre yapılan her türlü ayrımcılıkların ilga konusu ile alakalı bildirgesini senet mahiyeti bakımından gereksinimli olmayan uluslararası genel insan hukuku belgelerinin kalıbında sınıflandırabiliriz. Kadınlara karşı şiddeti giderme bildirgesi ve dönem, dini, kavmiyet yada milli azınlıkların hukukuna ilişkin bildirgeler

⁸⁷ Seyit, Seyit, s. 192.

de gereksinimli olmayan bir mahiyete sahip olan, uluslararası özel beşeri hukuk belgelerinden sayılmaktadır.⁸⁷

Bu belgelerin her biri insan hakları alanında özel ve mümtaz bir pozisyona sahip olup ve her biri beşeri özel grupları desteklemek yada genel olarak insanların hukukunu desteklemek ve garanti etmek ve beşeri hukukun özel hedefleri ve ilkeleri yönünde tedvin ve onaya varmışlar ve onların bazılarında hukuk uygulanması ve riayetini gözlem yapmak için bir takım işlemler tedarik görünüp ve onların bazılarında bu gibi işlemlerden uzak tutulmaktadır.⁸⁸

3.4. KADIN HAKLARI HUSUSUNDA ONAYLANMIŞ BELGELER

3.4.1. Birleşmiş Milletler Prizması

Birleşik milletler kurumu, birleşik milletler prizması denilen sözleşme vasıtası ile kuruldu.⁸⁹ Bu prizma birinci uluslararası insan hakları belgesidir ki 1945 yılının 26 haziranında san Francisco konferansında onaylandı ve günümüzde evrensel yüzeyde bir uluslararası insan hakları kurumu olmadığından dolayı bu yüzden birleşik milletler kurumu bu bağlamda genel yetki'ye sahiptir ve temel bir rolün sorumlusudur⁹⁰.

Erkekler ve kadınlar arasında eşitliği yükseltmek birleşik milletler prizmasının maddelerinde temel bir iş olarak sayılmaktadır, öyle ki hukuk eşitliği ilkesine saygı ve insanın evrensel incelenmesinin garantisi için birleşik milletler kurumu çabalarının hukuki temelini birleşik milletler prizmasında aramak gerekiyor⁹¹

Prizmanın özsözü, birleşik milletler cemiyetinin imanını hukuk eşitliğine ve insani karakterin değeri ve cömertliğine ve temel insan haklarına tekrar ilan ederek başlamaktadır ve uluslararası dostane ilişkilerin gelişmesi mezhep, dil, cinsiyet, ırk ayrımcılığı yapmaksızın hukuk eşitliği ilkesine saygıya, milletlerin özerkliğine, temel

⁸⁸ Hüseyin Mehrpur, *Uluslararası İnsan Hakları Sistemi*, (İkinci Baskı), Yayımcılığı, Tahran 2003, s. 36-150.

⁸⁹ Cemşit Şerifiyan, *BM Kurumunda İnsan Hakları Bağlamında İran İslam Cumhuriyeti Stratejileri*, (Birinci Baskı), Dış İşler Bakanlığı Yayımcılık ve Baskısı, Tahran 2001, s. 98- 149.

⁸⁹ Michael Akrest, *Uluslararası Yeni Hukuk*, (Terc. Bahman Agayi), İran İslam Cumhuriyeti Uluslararası Hukuk Hizmetleri Ofisinin Yayını, Tahran ۱۹۹۷, s. 241.

⁹⁰ Bigdeli Ziyayi,- Muhammet Rıza, *Uluslararası Sözleşmeler Hukuku*, Ganje Daneş Yayını, Tahran ۲۰05, s. 275.

⁹¹ Şayegan, s. 855.

özgürlükler ve insan haklarına saygı göstermeye karşı teşvikin ilerletmesine dayalı BM kurumun büyük hedeflerinden sayılmaktadır.⁹²

Prizmanın 55. maddesi C paragrafına göre, temel özgürlükler ve insan haklarının etkili ve evrensel saygısı herkese mezhep, dil yada ırk ayrımcılığı yapmaksızın vurgu konusu olmuştur ve onun garantisi için hemen 56. maddede birleşik milletlerin bütün üyeleri anlatılan 55. maddede hedeflere ulaşmak için birleşik milletler kurumu ile işbirliğinde toplu veya bireysel eylemleri yerine getirmeleri için yükümlü olmaktadır.

Birleşik milletler maksatlarına istinaden manda sisteminin(kendilerini yönetemeyen ve başka bir ülke tarafından yönetilen ülkeler) temel hedefleri arasında, dil ve cinsiyet ve ırk ayrımcılığı yapmaksızın herkese temel özgürlükler ve insan haklarına saygı göstermeye teşvik etmek, birleşik milletlerin bütün bireyleri ve tabi'leri için sosyal, ticari ve ekonomik işlerde eşit davranış biçiminin temini ve ayrıca anlatılan tabi'ler için adalet uygulamasında eşit davranış biçimini mevcut olmaktadır.

Ve prizmanın 8. maddesine göre ve erkek ve kadın hakları eşitliği ilkesinin uygulamasında, birleşik milletler kurumu eşit koşullar altında her mesleğin görev süresi için kendi ana ve dolaylı erkanlarında istihdam için hiç bir türlü sınır uygulamayacaktır, ancak birleşik milletlerin kendi iddiasına göre uygulama makamında, optimal yönetim ve insan kaynaklarının verimli ve doğru uygulaması bağlamında başarısız olmuştur ve bu eğitliği ve ayrımcılığı imha etmeyi uygulayamamıştır.

Yukarıda beyan edilen genel ilkelere rağmen, birleşik milletler kurumu kendi teşkilatı çerçevesinde ve kadınların yükselme makamına erişmek doğrultusunda, erkan, teşkilat ve merkezlere sahiptir ve bunlar vasıtası ile uygulama için başvuruda bulunabilmektedir.

Böylece, kadın mevzuları ve haklarının ilerletmesi, hazır halde birleşik milletler kurumun bir çok bölümlerinin talimatlarında mevcut olan mevzulardan biri olarak sayılmaktadır ki birleşik milletler kurumun özel kurumları ve dolaylı erkanlarının bir parçası olan bu merkezlerin en önemlisi bunlardan ibarettir :

⁹² Huşang Naser Zade, *İnsan Hakları Bildirgeleri*, Jahad Daneshgahi Enstitüsü Yayınları (Majd), Tahran 1993 s.328.

1- Genel kurul 2- Sosyal ve ekonomik konsey 3- Yazmanhane 4- BM kurumun özel kurumları.

3.4.1.1. Genel Kurul

13. maddenin 1. paragrafına istinaden, BM genel kurulun görevlerinden birkaçı eğitsel, kültürel, sosyal, ekonomik bağlamda uluslararası işbirliğinin yükselmesi için tavsiyeler ve çalışmalar yapılması ve hiç bir türlü ayrımcılık yapmaksızın bütün insan bireylerin temel özgürlükler ve hukuk'a erişmeleri için yardım olunması beyan edilmiştir.

Prizmanın 13. maddesinin 2. bölümüne göre genel kurul, mezhep, dil, cinsiyet ve ırk ayrımcılığı yapmaksızın herkese temel özgürlükler ve insan haklarına erişmekte yardım etmek ve sağlık eğitsel kültürel sosyal ekonomik işlerde uluslararası işbirliğini yaygınlaştırmak için çalışmalar yapabilir ve bu bağlamda tavsiyeler verebilmektedir.

Genel kurul, birleşik milletler kurumun evrensel ve ana erkanlarından biridir ki yıllık genel konuşmalarda kadınlar statüsünü konusunu inceleyip ve bu doğrultuda kültürel, insani, sosyal meselelere ihtisası olan genel kurulun üçüncü komitesinin önemli bir rolü olmaktadır ki uygun bağlamları sağlayarak bu husus'ta fikir alış verişi ve tartışma imkanını yaratmaktadır.⁹³

Kadın ilerlemesi mevzusunun yıllık genel kurulun üçüncü komitesi talimatının bir bölümü olduğundan, bu komite farklı kararname onaylanması vasıtası ile kadın hakları yükselmesi yönünde öneriler sunup ve kurumlar ve farklı kuruluşlar vesilesi ile bu kararnamelerin uygulanmasına gözetim yapmaktadır.

3.4.1.2. Sosyal ve Ekonomik Konsey

Sosyal ve ekonomik konsey, birleşik milletlerin ilke erkanlarından, prizmada kayıtlı olan hedefleri yürütmek doğrultusunda dahi insan hakları ile alakalı faaliyet göstermektedir ve bu bağlamda genel yetkiye sahiptir, öyle ki sosyal ve ekonomik konsey, prizmanın 68. Ve 62. Maddesine istinaden münhasır yetkisi olmaksızın herkese insan haklarına evrensel saygı göstermenin teşvik olunması niyeti ile

⁹³ Ziyayi, s. 243.

tavsiyelerde bulunabilir ve gerekli komisyonları sosyal ekonomik meseleler ve insan haklarını yaymak için tesis edebilir.⁹⁴

Bu konsey, değişik erkan ve programlara sahiptir ki kadın pozisyonları da onun faaliyet alanının bir bileşenini oluşturmaktadır. BM kalkınma programı (UNDP), ticaret ve kalkınma için BM konferansı (UNCTAD), BM yüksek komisyonu (UNHR), BM cemiyetinin fonu (UNEP) ve sosyal kalkınma için araştırma enstitüsü (UNRISD) sosyal ve ekonomik konsey'in erkanlarındandır ki kalkınma projelerinde olan kadınlarla alakalı işler ve onların katılımları onun (sosyal ekonomik konseyin) programlarında yer almaktadır.

Son anlattığımız erkanlara rağmen, insan hakları komisyonu, sosyal ekonomik konseyin önemli komisyonlarından sayılmaktadır ki BM prizmasının 86. Maddesine istinaden 1946 yılında kuruldu ve onun en önemli görevlerinden biri kadın hakları statüsü ile ilişkin uluslararası mukavelenameler, tavsiyeler ve bildirgelerin hazırlanışı ve düzenlenmesi idi.

İnsan hakları komisyonu kendi senelik toplantılarında kadınların insani haklarının statüsünü inceleme ve tartışma konusu yapıp ve elde edilmiş sonuçları BM genel kurula intikal etmek için sosyal ekonomik konsey'in yetkisine bırakıyor.

3.4.1.3. Sekreterlik

Yazmanhane kendi uygulamalı eylemleri ve görevlerini yerine getirmesine rağmen, insan hakları merkezi adında (center of human right) bir bölüme sahiptir ki insan hakları ile alakalı olan erkanlara hizmet sunmaya ve uygulamalı eylemlere meşgul olmaktadır. Kadın insani haklarının ilke merkezi ünvanı ile tanınan bu bölümün bir kısmı kadın insani hakların şebekelerini ve özel kuruluşlara işbirliğini ve kadın hakları ile alakalı olan faaliyetlerin beraberliğini temin etmek görevi ile yükümlüdür.⁹⁵

⁹⁴ Lauterpaght Hersch, *Internaonal Law and HumanRight*, 1968, s. 222.

⁹⁵ *Guide To Women Specific Policies And Programmes Within UN*. Development And Specialized Agencies. Quaker United Nations Office, New York 1994, s.1-2.

3.4.1.4. Birleşmiş Milletlerin Özel Kuruluşları

Birleşmiş Milletler Kurulunun özel kuruluşlarının bir çoğu ve diğer bölümlerinin faaliyet alanları kadınlarla alakalı işlere ilişkindir ki onlardan bir kaç önemli örneklere değiniyoruz:

- İnsan haklarının konaklama merkezleri (HABITAT).
- BM'nin ziraat ve besin kurumu (FAO).
- BM'nin kültürel ve bilimsel kurumu (UNESCO).
- Uluslararası iş kurumu (ILO).
- BM'nin sanatsal kalkınma kurumu (UNIDO).
- Evrensel sağlık kurumu (WHO).

3.4.2. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

İnsan haklarının evrensel bildirgesi 1948 yılının 10 aralık ayında, Paris'in şaylu köşkünde 48 lehine oy ile karşısız ve imkansız olan oy ile onaylandı.⁹⁶ BM kurumunca ikinci dünya savaşından sonra yayınlanan insan haklarının evrensel bildirgesinde ilk kez erkek ve kadın eşitliği açıkça ünvan edildi.⁹⁷

BM kurumun normatif faaliyetlerinin merkezi ve ilke çekirdeği « uluslararası insan haklarının prizması» dır, bu prizma insan haklarının evrensel bildirgesi ve uluslararası kültürel, sosyal, ekonomik hukuk sözleşmesi ve uluslararası siyasi, medeni sözleşmesinden ibarettir.⁹⁸

BM prizması hedeflerinin elde ettikleri doğrultusunda, 1946 yılında, BM'nin sosyal ekonomik konseyi insan hakları bağlamında evrensel bir prizma tedvin etmek için insan hakları komisyonunu oluşturdu. Bu prizma insan hakları bağlamında anlaşmalı oranlar ve bildirge'ye, kanuni yükümlüklerin garantisi olan bir yada kaç sözleşme'ye ve bu kuralların uygulanmasına gözetim yapmak gibi uygulamalı tedbirlere sahipti, ancak dini, kültürel, felsefi, siyasi anlaşmazlıklar nedeni ile komisyon, sosyal

⁹⁷ Glenn Johnson, *İnsan Haklarının Evrensel Bildirgesi ve Onun Tarihçesi*, (Terc. Muhammet Jafer Puyande), Ney Yayını, Tahran 1998, s.87.

⁹⁸ Ziyayi Bigdeli, s. 275.

ekonomik konsey vasıtasıyla Paris'e BM genel kurul oturumlarına « insan haklarının evrensel bildirgesi» ünvanında 1948 yılının 10 aralık ayında onaylanan sadece bir bildirge sundu.⁹⁹

Evrensel insan hakları bildirgesi, BM kurumun insan hakları belgeleri arasında kendine önemli bir konum ihtisas vermiştir ve BM'nin diğer insan hakları belgelerinin ortaya çıkışının çıkış noktası ve varış noktası olarak sayılmaktadır ve içinde kayıtlı olan maddeler cümleten kadın hakları gibi ve insan haklarıyla ilişkin kurallar ve kanunların düzenlenmesinde hidayet edici ilke olarak düşünülmüştür. Bu bildirge erkek ve kadın eşitliği ilkesini resmîyetle tanımaya vurgu yaptığı halde bütün insan bireylerinin hür olarak dünyaya geldiklerini ve haysiyet ve hukuk bakımından eşit olduklarını ünvan etmektedir ve uygulama boyutunda da bildirmede kayıtlı olan hukuktan yararlanmakta cümleten cinsiyet gibi bireyler arasında hiç bir türlü ayrımcılığı oluşturmamıştır.¹⁰⁰

BM genel kurulu, insan hakları bildirgesini tahmin edilmiş uluslararası insan hakları prizmasının en önemli ve birinci faktörü olarak onaylattı, uluslararası insan hakları açısından, insan haklarının evrensel bildirgesi şüphesiz uluslararası insan hakları belgelerinin dönüm noktasıdır ve çağdaş dönemin insan hakları belgelerinin anası olan bir belge olarak, uluslararası insan haklarının gelişmesinde en büyük rolü sergilemiştir.

Bildirge 30 maddeyi kapsamaktadır ki onun 10 maddesi aşikaren, bütün insan belgelerinin arasında hukuk eşitliği kavramına yönelik uğraşı göstermiştir, genel olarak bildirgenin 3. İla 21. Maddesi siyasi ve medeni hukukla ilgili, 22. İla 27. Maddesi kültürel, sosyal, ekonomik hukukla ilgili ve bildirgenin 28. İla 30. Maddesi içinde insani hukukun elde edilmesi mümkün olan sistemin varlığını ilke hukukun parçası olarak beyan etmiştir.

İnsan hakları bildirgesinde, haklar insani cömertlik ve haysiyetle bağlantılı ve cinsiyet, mezhep, ırk ve bölgesel bağlılıklara aldırılmadan beyan edilirler, öyle ki bildirgenin 1. Maddesi « bütün insan bireyleri hür olarak dünyaya gelir ve cinsiyet ve hukuk bakımından eşitler, herkes akıl ve vicdana sahiptir ve birbirine karşı kardeşlik ruhuyla davranış sergilemeleri gerekiyor» diye beyan etmektedir ve bildirgenin 2. maddesi ayrımcılık yapmama ilkesinin devamında herkes ırk, ten rengi, cinsiyet, dil,

⁹⁹ Nik, s. 718.

¹⁰⁰ *Universal Declaration of Human Rights*, Resoulution 217 (111) Of General Assembly, 10 December 1948.

mezhep, siyasi veya ayrı bir düşünce, sosyal statü, zenginlik veya diğer pozisyonlar, milliyet ayrımcılık yapmaksızın bildirgede kayıtlı olan bütün hukuk ve özgürlüklerinden yararlanabilme hakkına sahiptir.

Bu iki madde bildirgenin önsözü ışığında ki haysiyet tanıtımı ve zati cömertlik ve insani aile bireylerinin elde edilmemeli ve eşit hukukun evrensel özgürlük adalet, barış temeli olarak inceleme konusu etmiştir, kendine kültürel ve kapsamlı dünya anlam ve kavramı bulmuştur.

Aslında, farklı hukuktan yararlanmakta erkek ve kadın eşitliği ilkesine özen göstermek bildirgede ilkel ve temel bir durum olarak bilinmektedir ve bildirgenin bütün maddeleri eşitlik ilkesinin altında kalmaktalar aile hukuku bağlamında da kadın ve erkekten bahsetmiş ve onların haklarını aile oluşturmakta ve evlilikte mezhep yada uyrukluk ve ırk bakımından her türlü sınırlama yapmadan incelemeye almış ve erkek ve kadının eşit hukukunu evlilik yapıldığı ve bozulduğu zaman dikkatle almıştır ve ayrıca kadınların has ihtiyaçları onların çocuk dünyaya getirmekte ayrıcalıklı rollerinin olması nedeni, bildirgenin anneler hakkını özel bakımlar ve yardımlardan yararlanmakta dikkate almasına sebep olmuştur.

Çeşitli kararnamelerin onaylanmasına sebep olan BM kurumun erkanı ve onun farklı özel kurumları, entegre olarak bildirgeye değinmiştir ve aslında bildirgenin esasına göre şekillenmişlerdir.¹⁰¹

Günümüzde evrensel insan hakları bildirgesinin içeriği, az çok dünya ülkelerinin anayasalarına yerleştirilmiştir ve kesin olarak beyan edebiliriz ki, ülkelerin bu yaklaşımla yasa belirlemeleri ve uluslararası düzeyde onların yaygın yaklaşımları, bildirgenin içeriklerini evrensel dünyanın kurallarına dönüştürmüştür. Hatta ilgili uluslararası sözleşmeleri ve belgeleri kabullenen ülkeler için dahi gereksinimlidir. Gereksinimin bu derecesi, bildirgede kayıtlı olan bazı kuralların öne çıkması ile kuralların yüksek makamı ve yüzeyine dönüşmüş ve aşikar bir biçimde takviye olmuştur, öyle ki artık bildirgenin içerikleri bir takım tavsiyeler ve sonuçta kesin gereksinimi olmayan usule kararname olarak kabul edilemez.¹⁰² Öyle ki günümüzde evrensel insan hakları bildirgesi yürürlük garantisinin olmadığından erkek ve kadın

¹⁰¹ Şayegan, s.895.

¹⁰² Ziyayi Bigdeli, s.276.

hakları eşitliğinin riayet olunması için bir zabıtname olmuş ve kadın haklarının savunulması yönünde uluslararası sözleşmeler ve farklı mukavelenamelerin onaya varmasının başlangıcı olmuştur.¹⁰³

3.4.3. Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmeleri

3.4.3.1. Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme

Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme¹⁰⁴, BM kurumun İnsan Hakları Komisyonu vasıtasıyla düzenlenen uluslararası belgelerden biridir. Sözleşmenin taslağı 1954 yılında BM Genel Kurulu toplantıları esnasında incelemeye alınıp ve değerlendirilmiştir. 16 Aralık 1966 tarihinde 106 olumlu oy ile onaylanmıştır. Bu sözleşme 53 maddeden ve Ek İhtiyari Protokol'den ibarettir ve hakları ihlal edilen kişilerin şikayetleriyle ilgilenmesine ilişkindir.

Sözleşmenin ikinci maddesine göre, sözleşmeye taraf devletlerin (ona katılanlar veya imzalayanlar) kendi aralarında bu sözleşmede yer alan bütün kuralları hiç kimseye üstünlük tanımadan (ırk, cinsiyet, dil, din, siyasi görüş vs) herkese eşit uygulayacaklarına dair anlaşma yapmışlar.

Buna ilaveten sözleşmeye taraf devletler, kadınlar ve erkekler arasındaki siyasi ve medeni hakların eşit olmasına dair anlaşmışlardır. (3. maddesi)

İkinci maddede eşitlik sağlanması için bulunan kurallara ilaveten, sözleşmenin bir kaç maddesine işaret edebiliriz, bu maddelerde kadınlara yapılan şiddet en belirgin konudur. Bu haklar arasında bazılarını dikkate almamak veya sağlamamak imkansızdır. örneğin:

- Yaşama Hakkı(6. madde)
- Zalim, aşağılayıcı veya insanlık dışı davranışla cezalandırmak ve işkenceden korunma hakkı. (7. madde)
- Sırf bir akitten doğan yükümlülüğünü yerine getiremediği gerekçesiyle hapsedilememe hakkı. (11. madde)

¹⁰³ Nik, s.718.

¹⁰⁴ *International Covenant On Civil And Political Rights resolution Of General Assembly, United Nations 16 December 1966.*

- Mezhep, vicdan ve düşünce özgürlüğü hakkı.

Ve daha çok kadınlar için ve onlara karşı şiddetle alakalı önem taşıyan sözleşmenin diğer konularını da belirtebiliriz ki bu haklar genel olarak bunlardan ibarettir:

- Hukuk noksanı olan konularda yardım istemenin garantisi.
- Herkesi esarete almanın, köle ticaretinin, köle tutmanın yasağı.
- Her bireyin güvenlik ve özgürlük hakkı.
- Özgürce gelip gitmek ve yerleşim alanını seçme hakkı.
- Ülkeden çıkış hakkı ve geri dönme hakkı.
- Kanun karşısında eşitlik.
- Her yerde bireyin hukuki şahsiyetinin resmiyetle tanınma hakkı.
- Kamuoyu ve devlet vasıtası ile ailenin korunması.

Anlatılan haklara rağmen ve erkek ve kadın eşitliğine vurgu yaparak, o sözleşmede kayıtlı olan haklardan karşılanmakta, bazı kadın haklarına yönelik özel ilgi gösterilmiştir ve cümleten:

- Hamile kadınlar hakkında idam hükmünün verilmesini yasaklamak (6. madde 5. paragraf).
- Kadın ve erkeğin evli olduğu sürece ya da ayrılırken eşit haklarının olması (23. madde).
- Genel işlerde kadın ve erkeğin eşit katılım hakları (25. madde).
- Kanundan karşılanmada eşitliği ve ayrımcılık yapmamanın ilkesinin, riayet olunmasının gerekli olduğu düşüncesindedir (26. madde).

105

Nihayet sözleşmenin siyasi ve medeni hukuku, yukarıda belirtilen konulara ilaveten, 30. maddede, erkeğin ve kadının siyasi ve medeni durumlarının eşit olmasını gerektiğini belirtmiştir. örneğin yaşam hakları, yaşama katılım, düşünce konuşma ve din özgürlüğü, işkence, kölelik, zorla iş yaptırmak, cezaların kanuni olması, insanların özel

¹⁰⁵ International Covenant On Civil And Political Rights Resolution Of General Assembly 22000 A(XXI) 16 December, 1966, s.6, Erişim Tarihi: 05/07/2013, <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CCPR.aspx>,

yaşamına, hayatına ve konuşmalarına tecavüz etmemek, izdivaç ve boşanmada çiftlerin eşit hukuklara sahip olması.¹⁰⁶

5. Maddeye göre, bu sözleşmenin hiç bir kuralı kimseye özel bir hak vermemek (bir grup, bir kişi vs) için düzgün bir şekilde anlatılıp anlaşılması gerekir ki ona dayanarak hiç kimse diğerinin hakkına tecavüzde bulunma hakkı bulsun.

Uluslararası medeni ve siyasi sözleşme, katılan ülkeleri görevlendirerek önceden düşünülen özel ve önemli hukuklar, kurallar ve kanunlar belirterek herkesin bu kurallara uymasını sağlamıştır(sözleşmenin 28. maddesine göre) Bu kuruma göre insan hakları 18 üye tarafından kontrol edilmekte ve teşkil edilmistir.¹⁰⁷

Dolayısıyla sözleşmede her üyenin düzgün çalışması şart olmuştur ve üye olan ülkeler ilerlemeleri rapor şeklinde insan hukuku kurumuna göndermek zorundadır. İnsan haklarını koruyan kurum her sene raporlarını ekonomik ve sosyal kurumu vasıtasıyla birlik milli kurumuna sunmak zorundadır.

3.4.3.2. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme

1945 yılında bu sözleşmeyi hedefleyen bir öneri teklifi İnsan Hakları Komisyonu tarafından Genel Kurula teslim edilmiştir ve meclisin 9. oturumunda değerlendirilmiştir ve 21. oturumda 1966 yılında 105 oy alarak onaylanmıştır ve imzaya açılarak ve taraf devletler tarafından onaylanmıştır. 1976 yılından itibaren ülkeler bu sözleşmeye uymaya başlamışlar.¹⁰⁸

Uluslararası sözleşmenin siyasi, sosyal ve kültürel hakları bir önsöz, 5 bölüm ve 31 maddeden oluşmuştur, erkek ve kadının bütün siyasi, sosyal ve kültür haklarının eşit olmasını birinci hedef olarak belirlenmiştir.¹⁰⁹

Sözleşmenin 2. Maddesine göre, sözleşmede üye olan ülkeler (ona katılanlar veya imzalayanlar) kendi aralarında bu sözleşmedeki bütün kuralları hiç bir kişiye

¹⁰⁶ Şayegan, s. 865.

¹⁰⁷ Taraz Kuhl Hüseyin Şarifi, *Uluslararası Gelişmeler Işığında İnsan Hakları*, Dadgostar Yayını, Tahran ۱۹۹۵, s.15.

¹⁰⁸ *International Covenant Economic, Social And Cultural Rights*, UN Documents, United Nations 16 December 1966..

¹⁰⁹ *International Covenant On Civil And Political Rights resolution of General Assembly*, United Nations December 1966.

üstünlük tanımadan (ırk, cinsiyet, dil, din, siyasi görüş vs) herkese eşit davranacağına dair anlaşma yapmışlar.

Sözleşmenin 3. maddesine göre sözleşmeye taraf devletler kadınlar ve erkekler arasındaki siyasi ve medeni hakların ekonomik, sosyal ve kültürel yönlerde eşit olmasını birinci plana almışlar ve hedeflemişlerdir.

Uluslararası olan sözleşmenin kadınlara şiddet veya kötü davranışları önlemek için bir kaç madde bulundurmıştır. Bu maddeler aşağıda belirtilmektedir:

- İş için eşit değer ile eşit ücret alma hakkı ve erkeklerden eksik olmayan iş koşullarından karşılanma hakkı(7. madde).
- Sosyal güvenlik hakkı(9. madde)
- Aileler için verilen yardım ve korunmanın sağlanması hakkı ve doğumdan önce ve sonra anneleri korumak (makul bir süre) (10. madde).
- Mümkün mertebe daha çok fiziksel ve ruhsal sağlığın sağlanması hakkı(12. madde).
- İş, eğitim, işin beğenirliği ve adilane koşulları ve mesleki eğitim hakkı.

Sözleşme maddelerinden genel bir özetlemede bulunulacak olursa; en önemli haklar şunlardan ibarettir:

- 1- Ekonomik hak, eşit iş hizmeti sunma karşılığında eşit ücret alma içerikli.
- 2- Aile ilişkileri ve evlilikle alakalı olan hakları.

Şu anda çok sayıda ülke bu sözleşmeye katılmıştır, uluslararası insan hakları sözleşmeleri çoğunluk olarak uluslararası insan hakları antlaşması maddelerini içermektedir. Böylelikle bu sözleşmeleri düzenleyenler, uluslararası insan hakları antlaşması maddelerinin yürürlüğünü gerekli hale getirdiklerini söylemek mümkündür.

¹¹⁰ Ziyayi Bigdeli, s. 286.

3.4.4. Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Bildirge ve Ona İlişkin Ek Protokol

3.4.4.1. Kadınlara Karşı Yapılan Haksızlık İlanı

uluslararası çalışmalarla birlikte, kadınların hakkını korumak için uluslararası birleşim kurumu 1976 yılında bu konuyla ilgili büyük bir adım attı ve kadınlara karşı yapılan haksızlığı anlatan ilanın onayıyla büyük çalışmalar yaptı. Bu ilan kırk yıllık çalışmalar sonucunda elde edilmiştir ve bunun sonucunda bir sözleşmeyle kanunlar onaylanıp işleme konuldu.¹¹¹

1963 yılında Genel Kurul kadın haklarını savunan kurumdan ve ekonomik, sosyal kurumlardan kadın haklarını koruyan ilanın üzerinde çalışmalar başlatmalarını istedi, işe başlamakla birlikte, bir çeşit düzensizlik, özellikle evlilik kuralları, aile ve çalışmayla ilgili vardı. Buna rağmen çalışmalar genel kurula gönderildi ama kabul edilmeyince tekrardan düzenlemeler için komisyona geri gönderildi ve 1967 başlarında düzeltilmiş ve düzenlenmiş metin, ekonomi ve içtimai kurul tarafından kurul huzuruna sunuldu ve 7 Kasım 1967 tarihinde genel kurul oy birliği ile onaylandı.¹¹²

Bu ilan 1 önsöz ve 11 madde içermektedir.

Giriş nutku olarak insan hakları evrensel beyannamesi şartlar, ekonomik, siyasal ve kültürel hakları sözleşmesi, ekonomik, hukuki, sosyal ve kültürel ilerleme ve kalkınma yasal ve hukuk çerçevesinde olmak kaydıyla değişmektedir.

Hala çok ciddi ayrımcılıktan olduğunu görmekteyiz ve bu beyannamenin de asıl meydana gelme unsurunu oluşturan da buydu. Beyannamenin bir başka bölümünde kadınlara karşı olan

Ayrımcılıktan bahsedilmiştir ve kadınların muhtelif sosyal, siyasi, kültürel, ekonomik faaliyetlerden ne denli uzak olduğu anlatılmıştır.

Kadınlara karşı ayrımcılığının önlenmesi bildirgesinde önemli olan birkaç nokta:

¹¹¹ *Declaration On The Elimination Of The Discrimination Against Women*, New York 1967.

¹¹² *The United Nairobi And The Advancement of Women*, 1945 – 1995 United Nations Paperback –Jan, 1995, S. 29.

- Kadınlar için ülkenin tüm düzeylerinde kadınların yetenek ve becerilerini kullanmak ve erkeklerle eşit şartları sağlamak ve seçim ve referandumlarda kadınlara da oy hakkı tanımak ve tabi ki bunları anayasaya da dahil etmek kaydıyla.

- Kadınlara da erkeklerde olduğu gibi eşit ve makul iş ortamı sağlamak ve desteklemek

- Özellikle satın alma alanlarında erkeklerle kadınların eşit şartları paylaşması, sivil haklarının tam koruma altına alınması,

- Milliyet, vatandaşlık ve tabiiyet konusunda eşitlik ve beraberlik sağlamak

- Çiftlerin evlilikle ilgili hukuki mevzular hakkında eşitliliğin tam sağlanması

- Kadınlara karşı olan suç yasalarının tamamen kaldırılması

- Kadınların cinsel istismarı ve fuhuş ticaretini durdurucu yöndeki politikalar

- Her düzeyde eğitim alabilme imkanını sağlamak (örneğin, Burs ve çalışma olanakları gibi)

Çalışma alanlarındaki eşitlik ve tüm haklarda yararlanabilme olanağı. Örneğin doğum izni, işsizlik ve her türlü sigorta imkanlarından yararlanmak, erkeklerle eşit maddi ve manevi çalışma ortamlarından yararlanma imkanı sağlamak.

Genel olarak bu beyannamenin sunulması dünya tarihinde kadın haklarını savunma yönünde atılan tarihi bir adım olarak kabul edilir ve bu çerçevede bir çok ülkede kadınlarla ilgili yasaların düzeltiltiğini ve düzenlendiğini görmekteyiz. Beynamede anlatılan mevzular açık ve bariz bir şekilde kadınlara karşı olan haksızlıklardan bahsetmekte ama uluslararası hukuk bu öngörülerin herhangi bir devlet için yapma ve uygulama zorunluluğunu da şart kılammıştır.

Ama gönüllü devletler bu beyannameyi imzalayarak ya da taahhütlerini kabul ederek beyannamedeki mevzuatı yerine getirmekle hükümlü oluyorlar.¹¹³

Nihai olarak bu beyanname 18 temmuz 1979'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda oybirliğiyle kabul ve tasdik edilmiştir. -¹¹⁴

¹¹³ *The United Nairobi And The Advancement of Women*, 1945 – 1995 United Nations Paperback –Jan, 1. 1995.

¹¹⁴ Khaje, s. 11.

3.4.4.2. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme (1979)

3.4.4.2.1. Sözleşmenin Tarihçesi ve Kabulü

Bu sözleşme 18 Temmuz 1979 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca onaylanmış ve tasdik edilmiştir.

Bu sözleşmede de erkeklerle kadınlar arasındaki beraberlik ve eşitliliğe yakın merceklerle değinmiştir ve mesele tüm boyutlarıyla incelenmiş ve ele alınmıştır. Kadınların Medeni ve siyasi hakları tüm uluslararası insan hakları senetlerinde ve sözleşmelerinde ele alınmış ve üzerinde durulmuş mevzulardır. Örneğin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Beyannamesi, Uluslararası Medeni Ve Siyasal Anlaşma, Uluslararası Ekonomik Ve Kültürel Sözleşmesinde de bu konulara ayrıca değinilmiştir. Şu noktaya da değinmek lazımdır ki, kadın-erkek eşitliliği haklarını savunan kurumlar ve insanlar bu yasalar anlaşmalar ve sözleşmelerin bu çalışmaları belli başlı bir konuma getirebilmek için yeterli bulmamaktadırlar ve onların düşüncesine göre hala çok ciddi ayrımcılıklar kadınlara karşı yapılmaktadır.

Bu çalışmalar doğrultusunda daha kuvvetli ve istikrarlı ve daha aydın düzenlemeler ve yasaları getirmeyi öngören çalışmalara başlatıldı ve 1972'da Birleşmiş Milletler Genel Direktöründen kadın ve onun yüce makamı soruldu, Bir yıl sonra özel bir ekip çalışmasıyla yeni bir sözleşme tedvin edildi. 1974'da komisyon yeni bir sözleşme hazırlamak için işe koyuldu.

Ve bu komisyonun kararlaştırdığı düzenlemeler 1975 deki Dünya Kadınlar Konferansında okundu ve o gün bu programın Eylem Planı da onay alarak bir sonraki çalışmalarına meşruiyet kazandırmış oldu.

İş kurumu konvansiyonun işlerini kontrol etmektedir ve 1977 yılında hazırladığı raporu Genel Kurul sundu, milli kurum, özel bir grubu konvansiyonun son işlemlerinin yapılması ve kontrolü için görevlendirdi ve sonuçta belirttiğimiz gibi 1979 yılında üzerinde durulan konu (kadınlara her hangi bir haksızlığa karşı) ismini alarak genel milli kurumun onayını aldı.

Bu konuyu taşıyan önsöz açıklanmış şekilde ve 30 maddeden oluşmuştur ve 6 bölümde yazılmıştır.

Ayrımcılığın tanımlanması bu senedin 1. maddesinde beyan olup ve milli düzeyde umumi ve siyasi hayatta erkekler ve kadınların arasında müsavat oluşturmak (7. madde), uluslararası düzeyde umumi ve siyasi hayatın eşitliği (8. madde), uyrukluyla alakalı olan hukukun eşitliği (9. madde), eğitim eşitliği (10. madde), çalışma hukuku ve hukuk iştigalinin eşitliği (11. madde), sağlık hizmetlerine ulaşabilme eşitliği (12. madde), sosyal ve ekonomik güvenin eşitliği (13. madde), yasal yetkinlik ve medeni işlerin eşitliği (15. madde), bu senette resmiyetle tanınmışlar. Kadınlar aleyhine ayrımcılık giderme komitesi de bu kongre kurallarının uygulanmasına gözlem yapmak için 17. maddeye göre oluşturulmuştur.

Konvansiyon, kadına her şekilde haksızlığa karşı ve haksızlığın önlenmesine karşı çalışmaları onaylamıştır, insan hakları ve insan olduğuna göre her insan cinsiyeti ne olursa olsun, kadın ve erkeğin siyasi, sosyal ve kültürel konularda eşit olmasını vurgulayarak belirtmiştir.¹¹⁵

3.4.4.2.2. Konvansiyonda Belirtilen Hukuka Genel Bir Bakış

Konvansiyonda önsöz ve 30 madde 1979 yılından 10 sene boyunca kadın haklarını koruyan bir geçerli uluslararası belge olarak bilinmiştir. Genel olarak konvansiyonun bu maddesi cinsiyeti (kadın veya erkek) önemsiz kabul ederek siyasi, sosyal ve kültürel hatta hayatın tüm haklarını eşit olmasını kabullenmiştir.

Bu yüzden bu konvansiyon(kadına karşı haksızlık) her şekilde üstünlük, her hangi bir işlemde kadın olmasından dolayı kadını sınırlamak, evlilik durumunu dikkate almadan bütün siyasi, sosyal ve kültürel, medeni ve diğer alanlarda yanlış izlenim bırakıp veya bu eşitliği aradan kaldırmayı hedef alanı kadına karşı haksızlık olarak saymaktadır.

Bu kongre cinsiyet ayrımcılığı hakkında BM kurumun en önemli muahedesidir.

¹¹⁶

Resmi olarak bilinen hukukun bir parçası uluslararası konvansiyonda şu şekilde belirtilmiştir.

¹¹⁵ Jalalai, s. 122.

¹¹⁶ 1999, Yılıının Mart Ayında Revize Olunmuş (Denetlenmiş).

Birinci madde kadına haksızlığı şu şekilde tanımlıyor, Konvansiyona göre kadına karşı her hangi bir işlemde kadın olmasından dolayı kadını sınırlamak, evlilik durumunu dikkate almadan bütün siyasi, sosyal ve kültürel, medeni ve diğer alanlarda yanlış izlenim bırakıp veya bu eşitliği aradan kaldırmayı hedef alanı kadına karşı haksızlık olarak saymaktadır.

Bu yüzden her hangi bir yasa, iş yapımı şekli, kültür ve her hangi bir değerlendirme kadın, erkeğe karşı tüm siyasi, ekonomik, kültürel vs haklarında eşitsizliğe maruz bırakılırsa ve kadına kadın olmasından dolayı bu hakları kullanmasında haksızlık oluyorsa bu kadına haksızlık sayılmaktadır.

2. Madde genel bir şekilde, sözleşmeler ve devletler arasında konvansiyona katılmak için üstlenilenleri görevleri söylemektedir. ve üye ülkeler, kadınlara her şekilde haksızlığı yasak bulmaktadır ve söz vermiştir ki eğer bir kişi haksızlıktan dolayı şikayette bulunursa, şikayetçinin haklarını takip edip savunacaktır. Amacı yerine getirmek için aşağıdakilerin yapılmasına söz verilmiştir:

1. Kadın ve erkeğin eşitliğinin devlet yasalarında yazılması ve eğer şimdiye kadar yapılmamışsa yapılacağına dair güvence vermesi
2. Kanuni tedbirler almak vs örnek olarak kadınlara karşı haksızlığı önlemek için yapılması gerekenlerin yapılmasına dair söz verilmesi
3. Yasaların kadınları erkeklerle eşit olması için savunması ve kadınlara her hangi bir haksızlıkta onları korumalarına dair güvence vermek
4. Her hangi bir haksızlığın yapılmasını önlemek ve tüm devlet makamları ve müesseseler bu yasaları yerine getireceğine dair garanti almak
5. Bir kişi, kurum veya müessesenin kadın haklarını savunması için aldığı kararlar
6. Keren tedbirleri almak, örneğin yasa koyma tedbirleri, yasa koyma veya kaldırma, kanunlar, alışkanlıklar veya kadın haklarına karşı olan her hangi bir işlem
7. Kadınların haklarını alan bütün kanunların kaldırılması

Bu yönde konvansiyonun 3. maddesi kadın haklarını savunmanın diğer yönlerini açıklamıştır, üye ülkeler bu alanda, özellikle siyasi, sosyal, kültürel, kanun koyulması için bütün işlemlerin yapılmasını isteyecektir ve bu yolla kadınların ilerlemesinden emin

olacaklar ve sonuç olarak kadınların insan haklarını kullanması ve gerekli özgürlüğü erkeklerle eşit olmak için garantiye alacaklar.

Konvansiyon, ülkeleri kadın ve erkeğin haklarının sosyal ve diğer kültürel alanlarda eşit olmasına için zorlamaktadır.

Üye ülkeler şu işleri yerine getirecektir:

1- Bir cinsin diğer cinse göre üstün olma yanlış düşüncelerini değiştirmek amaçlı sosyal ve kültürel davranışların iyi yönde değiştirilmesi

2- Aile ortamında anne rolünün doğru algılanmasını, sosyal görev olarak ve çocuk büyütmesinde anne ve baba rolünün doğru algılanmasından emin olmak ve tüm bunlarda çocuk haklarının daha öncelikte olması.

6. Madde üye ülkelerin kadın haklarının savunmasıyla ilgili görevleriyle ilgili sunulmuştur ve şöyle: üye ülkeler istekler üzere kanunu değiştire bilmeleri lazım ki her hangi bir kadına haksızlık önlensin.

7. Madde, Milli seviyede siyasi ve sosyal hayat ve yaşam özgürlüğüne değinmektedir ve şunu anlatmaktadır:

Konvansiyona üye olan ülkeler sosyal hayat ve yaşam özgürlüğünü kısıtlayan her şeyi ortadan kaldırmalı ve kadın haklarını tamamı ile savunup kadınlarla erkeklerin beraber ve eşit şartlarda yaşamını sağlamalarına dair konvansiyona o güveni vermeleri şart koşulmuştur. :

1. Katılanlara oy kullanma hakkı tanınması ve eğer ki oybirliği ile kazanılmış bir seçimden çıkmışsa yetkili organa atanması.

2. Devlet politikalarının Tüm seviyeler oy ve fikir hakkı tanınması ve devleti makamlara atanabilmesi.

3. Ülkenin sosyal ve siyasi yaşam tarzıyla ilgili olan tüm kurumlar ve kuruluşlara, gayri devleti organlara üye olabilmek.

Uluslararası çerçevede sosyal ve siyasi yaşam tarzıyla ilgili eşitliliğe 8. maddede değinmiştir. Bu madde üye olan devletleri bu yönde uygun ve yapılması gerekenler için teşvik ediyor ve onları, komisyona bu güveni vermeleri için mükellef kılıyor.

9. Maddeye göre, Üye Devletler kadınlara erkekler gibi iş veya milliyet değiştirme konusunda özgürlük tanıyor ve kadınların yabancı birisi ile evlenme durumları veya eşlerinin milliyet ve taabiyet değiştirme durumu kadınların hakkını hiçbir şekilde negatif yönde etkilememeli. Üye Devletler boşanma durumunda çocuğun velayeti ile ilgili durumu erkeklerle eşit şartlara tabi tutulmasını öngörür.

10. Madde geniş bir şekilde kadın ve erkeklerin eşit şartlar ve koşullar altında tahsil olanaklarından yararlanmalarına değinmekte. Erkeklerle eşit düzeyde eğitim öğretim yüksek okul iş imkanlarından istifade etmeye aynı zamanda bu kurumlardaki eğitim öğretim imkanlar ve teçhizatlardan erkeklerle eşit bir şekilde kullanabilme olanağı tanıma.

11. Madde İş dünyasındaki erkeklerle kadınlar arasındaki eşitliliğe değinmekte ve geniş bir şekilde tüm ebadiyla onu anlatmakta:

1- İlk ve tabi hak olarak çalışma hakkı tanımak

2- Eşit çalışma şartları ve iş seçme özgürlüğü tanıma

3- Özgürce iş seçme, rütbe yükselmesinden yararlanma, iş emniyeti ve değişik imtiyazlardan ve iş adına eğitimlerden yararlanabilme ve bunları profesyonel eğitim düzeyine taşıyabilme.

4- Eşit maaş imkanı ve eşit maddi ve manevi muamele görme

5- Erkeklerle eşit düzeyde olan tüm Sigorta imkanlarını kadınlara da sağlama ve onların hastalık, yaşlılık, emekliliğini de öngörme.

Şunu da söylemek gerekir ki Konvansiyon kadın iş haklarında onların Annelik durumunda ciddiyet ve önemle değinmekte.

Eşit tıbbi olanaklardan yararlanma hususu 12. Maddede anlatılmıştır.

Bu maddeye göre Üye Devletler kadınlarında doğal hakları olan tıbbi imkanlardan yararlanma olanağı tanıma ve özellikle aile kurma ve düzenleme konusunda bilgilendirilmeleri, kadınların hamilelik dönemindeki haklarından ve onlara ta konforlu ortam hazırlama konusunda adımlar atılması ve gerekirse kadınların hamilelik dönemindeki Beslenmelerine ücretsiz imkanlar sağlama hususunda ciddi adımlar atılmalı.

Kültürel ve politik güvenliliği 13. Maddede anlatılan mevzular dahilinde bulunmaktadır.

Bu maddeye göre de Üye Devletler kadınlara karşı ayrımcılık unsuru olan ve onların ekonomik ve kültürel faaliyetlerini kısıtlayan ve erkeklerle olan eşitliklerine aykırı olan tüm yasaların düzenlenmesini ön görür

1- Üye olan ülkelerde erkekler ve bayanlar arasında yasaların eşit olmasını kabullenmeleri.

2- Üye olan ülkeler medeni konular, bütün erkeklerde olan hakları kadınlara da vermiştir ve eşit imkanlar bu hakları kullanmak için verilmiştir.

3- Üye olan ülkeler her hangi bir sözleşmede kadının hakkını almak söz konusu olursa onu yok saymak için aralarında söz vermişler.

4- Üye olan ülkeler, ilişkide bütün geliş gidiş hakları, yaşam yeri, ev seçiminde erkek ve kadınların eşit olmasını kabullenmişler.

16. maddeye göre aile içi haklar eşittir ve o maddeye göre:

Üye olan ülkeler kadın ve erkeğin haklarının eşit olması için bu işlemleri yapmak zorunda:

1- Evlilikle ilgili eşit yorum hakkı

2- Eş seçimi ve evlilikle ilgili yorum yapmakta eşit haklar

3- Eşit haklar evlilik sürecinde veya boşanma zamanında

4- Anne ve baba olmakta eşit haklar, çocuklarla ilgili konularda ve onlarla ilgili bütün mevzularda eşit hak olması belirgin bir şekilde olmalı.

5- Evlilikle ilgili haklar ve sorumluluk, çocuklarla ilgili bütün konularda eşit olmak.

6- Soyadı ve iş seçiminde erkek ve kadının eşit haklara sahip olması

7- Mülkiyet, kazanç, yönetim ve yöneticilik haklarının eşit olması

8- Çocuğu kayıt altına almak kanunen yasalara aykırıdır ve herhangi bir gerekli başvuru, örneğin evlilik için en küçük yaşın kanunen belirtilmesi ve evliliğin resmi olarak bir kurumda kayıtlı olması.

Belirtilen konvansiyonun onayından önce uluslararası geçerli belgelerde kadın ve erkeğin eşitliği söz konusu olmuştur ama yasanın daha geçerli ve daha çok dikkate alınması için kadın haklarının iyi korunması ve dikkate alınması için dünyada birinci belge olarak onaylanmıştır.

Belirtilen söylentiler konvansiyonda kadınlar ve erkeklerin haklarının eşit olmasına yönelik genel bir bakıştır ve üye olan ülkeler bu kurallara uymak ve göz önünde bulundurmamak zorundalardır.

3.4.4.2.3. Sözleşmenin Uygulayıcı Mekanizması

3.4.4.2.3.1. Kadınlara Karşı Ayrımcılığı Kaldırma Komitesi

Konvansiyonun ilerlemesini detaylı olarak incelenmesini hedef alarak, 17. maddeye göre, kadınların haklarının korunması için bir kurum kuruldu. Kurumun üyeleri 1982 yılında üye ülkeler tarafından ilk oturumda seçildi ve kurumun birinci oturumu 18 - 22 Ekim tarihleri arasında Viyana' da düzenlendi. ¹¹⁷Bu kurum gerek duyulduğu zamanlar 18 ve daha sonra 35 ülkenin kuruma katılımından sonra 23 tecrübeli ve iyi davranış tarzına sahip ve onaylanmış kişilerden kurulmuştur. Bu kişiler üye ülkeler tarafından seçiliyorlar ve bu kişileri seçmede tarafsız coğrafya dağıtımı ve farklı kültürlerden başkan seçilerek yapılıyor. 2. il

Seçim tarzı ve kurumun üyelik dönemleri 17. Maddenin e 9. satırına kadar açıklanmıştır ve genel olarak kurumun üyeleri, gizli oy şeklinde ve ülkenin adayları arasından seçilmektedir ve her ülkeden bir kişinin aday olmak hakkı vardır.

Üyelerin seçimi, üye ülkelerin bulunduğu bir toplantıda ve milli kurumun bakanlığıyla ve bu kurumun bulunduğu yerde yapılmaktadır. bu toplantıda üye ülkelerin en fazla 3'te 2'si bulunmaktadır, en fazla oy sahibi olan adaylar kurumun üyesi olarak seçilmektedir.

Kurum üyeleri 4 senelik bir dönem için seçilmişler, kurumun iç yasalarının 19. maddesine göre üyeler iş yapma şeklini onaylatmışlar ve memurlarını iki yıllık bir dönem için seçiyorlar.

Göz önünde bulundurmamız gereken önemli noktalardan biri seçilen adaylar kendi ülkelerini temsilen çalışmıyorlar ve tamamen özgür ve kendi doğruları yönünde, görevlerini yerine getiriyorlar ve bu kurum bir siyasi organ şeklinde değildir, belki uzman bir organdır.

¹¹⁷ Bahman Agayi, *İnsan Hakları Kültürü*, Mizan Yayını, Tahran 1999, s. 100.

3.4.4.2.3.2. Üye Devletlerin Komiteye Rapor Vermesi

Kadınlar aleyhine ayrımcılık giderme kongresi gereksinimli muahedelerden biridir ki ona bir takım garantiler dahi belirlenmiştir. Cümleten. . .¹¹⁸

Konvansiyonun 18. maddesine göre, üye ülkeler idari veya diğer işlerinin rapor şeklinde kuruma vermesinde bir sözleşme yapılmıştır ki konvansiyonun kuralları daha doğru ve geçerli şekilde yapılsın ve kurumun işlerini kontrol etmek için milli kuruma verilmiştir. raporun sıralaması:

- Her ülke ilk başta bir sene içinde, raporunu vermek zorunda.
- İlk birinci seneden sonra her 4 yılda bir rapor vermek zorundadır.
- 18. maddenin 2. satırına göre, üye olan ülkelerin raporu sorunları göstermek yolunda olması lazım.

Kurum kadınların haklarının korunması yolunda verdiği detaylar, iki parçalı bir rapor şeklinde olması lazım:

1. bölüm, siyasi çerçevede, sosyal ülke ve gerekli işleri konvansiyonun yapılması yönünde açıklamıştır ve ikinci bölüm tamamen konvansiyonda bulunan detayları incelemektir.

Ama üye ülkelerin nerdeyse tamamı ne bir rapor vermiştir ve ne verdiği raporlar gereken kurallara uymuştur.¹¹⁹

3.4.4.2.3.3. Komitenin İşleyişi

Kurumun en belirgin hedefi konvansiyonda yapılan işlerin sorumluluğunu üstlenmektir ve ilerlemeleri incelemek için, konvansiyonun icraatıyla ilgili bilgi ve haber toplama gereği üye ülkeler tarafından yapılmaktadır. Ve nihayet bütün bu haberler ve bilgiler incelenip ve iyi olan sonuçlar belirleniyor. Ama kurumun hangi yollarla bilgi toplama şansı olduğu tartışılması gerekiyor.

Konvansiyonun beşinci bölümünde belirtildiği üzere, kurumun en önemli bilgi toplama yolu, üye ülkelerin verdiği bilgilerden oluşuyor. İlerlemeleri kayıttaki önemli olan ülke raporları katılımdan bir sene sonra birinci raporu ve ondan sonra her dört senede bir rapor verme zorunluluğundalar.

¹¹⁸ *Kadınlar Aleyhine Ayrımcılık Kongresi*, 18.madde 1.paragraf.

¹¹⁹ Mehrpur, s. 259.

Her yıl kurum bir toplantı yapıyor ve kurumun toplantıları açık olarak ve hiç bir gizlilik olmadan yapılmaktadır ve en fazla 12 üye bu toplantıda bulunabilir. Bu kurum bilgilerini milli kuruma teslim ediyorlar.

Ve bu üyeler kendi önerileri ve isteklerini bir rapor şeklinde kuruma sunabilme şansları vardır ve genel öneriler istek ve düşüncelerle birlikte milli kurumda kayıt altına alınmaktadır ve Genel Sekretere Komite raporları sunulacak, Kadının Statüsü Komisyonu bilgilendirmek.¹²⁰

3.4.4.2.3.4. Üye Devletlerin Raporlarını Komitenin Kontrol Yöntemi

Rapor verildikten sonra, kurum, kendi görüşünü bu rapor edilen konuyla ilgili sunuyor ve bazı durumlarda kurum üye ülkelerin verdiği raporla ilgili konuşma ve düşüncelerini sunma hakkı vardır ve her hangi bir değişiklik yapmak hakkına sahiptir. daha sonra kurumun üyeleri tek tek kendi düşüncelerini sunuyorlar. En üzerinde durulan konu ise rapor veren ülkede kadınların hakları ne seviyede korunmuştur veya erkekle kadın arasında üstünlük görme ne seviyededir.

Kurum yalnızca devletten değil belki bütün devlete bağlı olmayan şirketler veya özel organlardan da rapor alabilirler. Konvansiyonun 22. maddesine göre, milli kurumun özel kurumları bir üye ülkenin verdiği raporu incelerken, başkanlığını gruba verebilir.¹²¹

Kurum kendi görüşlerini üye ülkelerin bilgi toplamasıyla ilgili belirtmiş ve kendi raporunda tekrarını yapmıştır. Kurum raporun artı ve eksi yönlerini kendi raporunda belirtmiştir ve gerekirse kendi merak ettiği ve tehlikeli bulduğu durumları açıklıyor. ama genel olarak kurumun hedefi ve kurumda konuşulan konular vs. konvansiyonun kurallarına düzgün bir şekilde uymak içindir. ve kurum hiç bir zaman hiç bir ülkeyi kurallara uymuyor diye şikâyetle bulunmamış, belki üye ülkenin kusurlarını kurulan toplantılarda soru şeklinde ve tırnak içinde belirtmiştir. Çok bariz şekilde kurumun toplantılarının bütün görüşlere,¹²² bilgilere ve önerilere açık olması belirtilmiştir. Konvansiyonun 21. kuralına

¹²⁰ Mustafa Fazayeli, “Kadınlara Karşı Ayrımcılığı Giderme Kongresi ve Ona Dahil Olan Genel Koşullar”, *Hukuki Dergi, Cumhurbaşkanlığı Parlamento İşleri ve Hukuki Muavinlik ve Uluslararası Hukuki İşler Merkezinin Dergisi*, 34. Numara, 1996.

¹²¹ *International Human Right*, Rebeca Wallace, London 1997, p. 32.

¹²² Mahrpor, s. 260.

göre kurum sadece ülkelerin raporlarını göz önüne alarak kendi düşünce ve görüşlerini sunma hakkı var ve hiç bir ülkeyi kusurlu belirtmek gibi bir hakkı yoktur.¹²³

Nihayet konvansiyonun 21. maddesine göre, Yıllık raporunda Ekonomik, Sosyal BM Konseyi Komitesi, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na sunulacak, bu raporda kurumun çalışmaları ve öneriler ve tavsiyeleri dikkate alma amacıyla geri döndürmüştür, bu istekler ve öneriler kurumun görüşü ile birlikte üye ülkelere geri dönüşü olmuştur, milli kurum müdürlüğü kurumun raporunu bilgi vermek amacıyla kadın komisyonuna göndermektedir.

3.4.4.2.4. Uluslararası Hukukta Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi

Konvansiyonun 18. maddesine göre, erkekler ve kadınlarda üstünlüğü kaldırma çabasında olan kurum, işlemlerin doğru yapılması için, engelleri kaldırmak ve gereken tavsiyeleri konvansiyonun doğru şekilde yapılması için üye ülkelere verilmiştir. Ve her ülke işlemlerinin doğru yapılmasına dair söz vermiştir. Buna ilaveten ekonomi, sosyal kurumlar ve hatta kadın makam kurumu ülkede kadının nasıl bir yere sahip olup ve ne durumda olduğundan haberdar olmalı ve bu kurumlardan her biri kendi imkanlarına göre kurumun düzgün çalışması yönünde çalışmalar yapmıştır. burada bir soru oluşuyor, geriye bırakılanlara ilaveten bu kurumun işlemleri yapması için her hangi bir hukuki işlem yapılıyor mu ki üye ülke o görevleri yerine getirme zorunluluğunda bulunsun?

Hukukun eski kitaplarında bazı yazarlara göre uluslararası yapılan bazı yasalar eğer eksik veya yanlış bir şekilde yapılırsa geçersiz ve etkisizdir.¹²⁴ Daha anlaşılır bir şekilde söylenirse, insanın normal haklarına karşı her hangi bir iş veya yazı olursa geçersiz sayılır. Çok normal bir şekilde zaman geçtikçe bu kural geçersiz hale gelmiş ve unutulmuş ama son zamanlarda yeni yasalara göre, bu kurallar tamamen uluslararası yayılmıştır ve bütün ülkeler inançlarına göre bu yasanın yapılmasının gerekli olduğunu düşünüyorlar (opinion juris) ve onu tamamen hatasız yapılmasına inanıyorlar. Her hangi bir yasa bu kurala karşı olursa (jus cogens) geçersiz sayılmaktadır.¹²⁵ Sonuçta bu yasalar

¹²³ The United Nations System, *United Nations Development Fund For Women*, No2 2000, p.

¹²⁴ Rıza Musa Zade, *Uluslararası Genel Hukuk*, Ganje Daneş Kütüphanesi, Tahran 1997, s. 69.

¹²⁵ Antlaşmalar Hukuku Viyana Sözleşmesi, 53 maddesi.

uluslar arası hukuk yasalarıyla uyum içindeler ve bu sebepten dolayı hiç bir ülke bu yasaların dışına çıkma hakkına sahip değildir.

Uluslararası hukukla ilgilenen bilinçli insanlar şu görüşteler ki şimdilik çok az sayıda kural var ki emir verilmiş kuralların içinde bulunuyorlar, örneğin bu yasaların içinde toplu öldürme silahları yapılması ve ırk üstünlüğü söylenebilir ama çok sayıda işlemler örneğin kadın hak savunmaları bu emirler listesine alınmamıştır.

Bazıları da tecavüze karşı muhalefet kaidesini, bu kaidenin monopol (tek) onaylayıcısı olarak bilmekteler.¹²⁶

İlk olarak 1969 Viyana Sözleşmesinin 64. maddesine göre, bu emirlere karşı her hangi bir sözleşme veya madde geçersiz sayılmaktadır ve 53. maddeye göre kadın haklarını savunan kurum resmiyetle emir kurumu içine girmemektedir zira hatasız ve resmi olarak tanıtılması mümkün değildir ve yapılan hatalar ve eksiklikler bu kurumun hatasız olamamasının ispatında gelmektedir.

Uluslararası hukuk bilim adamları profesör Dominig Kavaro, Kloud Alber, Kilyar ve profesör Agoniz inanıyorlar ki emir kuralları belirsiz bir konudur. Bu yüzden çok güvenilir bir şekilde değildir ve düzgün bir şekilde açıklanmamasının nedeni yeni kurum ve kurallarda emir kuralları tanınmadan bu kuralları uygulamaktır.

Yukarıda belirtilen sebepten dolayı kadın haklarını koruyan kurumun amire kanunlarının içine girmesi pek mümkün olmuyor.¹²⁷

Bildiğimiz üzere örf-adet uluslararası hukukun başka bir referansı olarak tanınmıştır.¹²⁸ Uluslararası örf-adet kuralları ülkelerin yaşanışına göre oluşan bir kaide bilinmiştir ve sabit olma suretiyle ülkenin içindeki kanunlara etkisi olabilmektedir. Ama tabî ki ülkede sadece davranış tarzları yeterli değil ve örfi hukuk yönü katmasında önemli sayılmamakta ve çok gereksinim duyulan bir konu şekline getirmemiştir.¹²⁹

¹²⁶ Musa Zade, s. 69.

¹²⁷ Muhsin Kadir, "Uluslararası Hukuk Açısından Ayrımcılığı Gidermek Kongresi", *Kadın Haklarını Destekleme Makalelerinin Serisi, Uluslararası Sistem ve Biz, Kadınların Araştırma ve Çalışma Ofisinin Tedvin ve Hazırlanışı*, Taha Kültürel Enstitüsü Yayını, 2001 Yılı'nın Yaz M, s. 107.

¹²⁸ Uluslararası Adalet Divanı Statüsü Madde 38, Paragraf 1

¹²⁹ Agayi, s. 61.

Örfler sözleşmelerden alınmış olabilir yani eğer bir sözleşmeyi bütün ülkeler onaylarsa bir hukuki örf şeklinde sayılabilir.¹³⁰

Eğer bir anlaşma uluslararası hukuk tarafından onaylanmış ve örf kanunları arasına girdiyse, konvansiyona dahil olmayan ülkeler bile o kanunu yerine getirmek zorundadırlar. Daha açık bir şekilde söylemek istersek, ülkelerin örf kanunlarına uymak zorunda olduğundan dolayı, eğer bir sözleşme veya madde örf maddelerinin içine girdiği bilinirse tüm ülkeler ona uymak zorunda oluyorlar ve tabii ki eğer o kanun ve maddenin örf kanunları arasında olduğunu ispat edecek her hangi bir belge yoksa üye olmayan ülkeler o kanunu görmezden gelme hakkına sahipler. diğer yandan eğer ki bu mukavelenin örfi adetlere aykırı olmadığını ispatlayamazsak, konvansiyona üye olmayan ülkelere yapma zorunluluğu da getiremeyiz.

Örfi hukukun tasarlanmasıyla ilgili önemli husus şudur ki, güçlü ülkelerin uluslararası kuruluşlara ve özellikle Birleşmiş Milletler üzerine olan müdahalesi yüzünden, nüfuzlarını kullanarak istedikleri örfi adet ve kuralları yürürlüğe sokmaları büyük bir ihtimaldir.

Geçen maddelerin bazısına karşı çıkmaktadırlar ve bazı ülkeler ise hala bu konvansiyonu onaylamayıp üye onamaktadırlar. Bununla birlikte bu konvansiyonun oy birliği ile kabul gördüğü yasaların ve maddelerin, konvansiyona katılmış olan ülkelere bile çok yavaş ve isteksiz bir şekilde yürürlüğe girdiğini görüyoruz. Ve bu durumda konvansiyonun diğer üyelerince ciddi çelişki ve tartışmalara yol açmıştır.

3.4.4.2.4.1. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi ve Sözleşmeler Hukukunda Çekince Meselesi

Burada bu konuyu inceliyoruz. Uluslararası hukukun bakış açısından, kadınlar aleyhine ayrımcılık giderme kongresinin birleşme veya onay hükmü ve ona dahil olan çekince nedir ve nasıl bir hukuki eserleri vardır, eksiklik ispatı, bu teorinin genel koşullarını takviye etmektedir ki eğer bazı koşullar devlet rızasının esasına göre ise, devleti bütün muahedeye karşı bağlı bilemeyiz(göremeyiz).¹³¹

¹³⁷ Musa Zade, s. 69.

¹³¹ Fazayeli, s. 57.

Kadınlara Karşı Ayrımcılık ve Tebyize Karşı Konvansiyonu, Birleşmiş Milletler konvansiyonları ve çoğu devletler arasında kabul ve hoşgörü ile karşılanan sözleşme Genel olarak 2 çeşit reaksiyonla karşılaştı bu konvansiyon;

Bir çok ülke bu sözleşmeyi kabul etti ama bazı ülkeler ise sözleşmeyi reddedip sözleşmeye karşı bir tutum aldılar. Kabul etmeyen ülkelerin çoğu Müslüman olan ülkelerdi, ama bunun yanı sıra gelişmiş ve gayr-ı Müslüman ülkelere de muhalefetler geldi ve bazı ön çekinceler koyan bazı güçlü ülkeler oldu. Şimdi 170 ülkede aşkın bu konvansiyona katılmakta ve bu 170 ülkenin nerdeyse 40 Müslüman olan ülkelerdir. Bizim ülkede (İran İslam Cumhuriyeti) bu konvansiyon resmi olarak daha katılmamıştır ve kabul etmemiştir ve söz konusu mukaveleyi incelemek ve araştırmaktadır.

Sözleşme hukukundaki çekince meselelerine gelince, tabiidir bu sözleşme uluslararası camia çerçevesinde tüm örf-adet kanun ve geleneklerini karşılayamamaktadır ve tüm örfleri kendisinde barındıramaz işte bu yüzden eğer bazı ülkeler sözleşmede geçen her hangi bir maddeyi kendi kültür yada adetlerine çok ters bulursa onu kendi kültürel doğrultularında değiştirebilir ve öyle uygular. Bu imkan o devletlere bazı maddeleri hiç kabul etmeme olanağını da sunar. Devlere sunulan bu imtiyaz ve olanağa, Rezervasyon veya saklama denir.

Uluslararası Sözleşmeler ve antlaşmalar nizamında koşul ve ya rezervasyonu 19. Yüzyılın sonlarına doğru, çok amaçlı ve geniş kapsamlı antlaşmaların çıkış ve inişleriyle gün ışığına çıktı. İlk defa Fransa Brüksel konvansiyonunda 1890'da Köleliğe karşı çıktığını imzalarken bir çekince kıldı ve o da gemilerin teftişini bu meseleden müstesna kılıyordu. Daha sonra Lahey Barış Konferansında Çekince Hakkı kullanma umumi olarak kabul görüldü. En son Viyana Konferansında 1969'da antlaşmalar hukukundaki kabul görülmüş bir hal aldı.

Viyana(1969) Antlaşmaları ülkede hakim olan hukuksal rejimin Çekince hakkını göstermektedir. ¹³² Viyana (1969) Konvansiyonu'nun 1. bölümün D kısmındaki 2. Maddede Çekince 'ın anlamını şöyle ifade etmektedir: Çekince hakkı "Tek taraflı bir bildiriden ibarettir Devlet herhangi bir isim veya ibaretle Antlaşmanın İmza, Onay,

¹³² Fezayeli, s. 60 .

Resmi teyit veya ek sırasında bu bildiriği verir. Çekince hakkında yararlanarak Devlet Antlaşmanın bazı kurallarının hukuksal etkisini değıştirmekle kendi niyetini gösterir.¹³³

Uluslararası Hukuk Komisyonu da son yıllarda Çekinceyle ilgili sorunları araştırmış ve bu konuyu gündeminde tutmuştur. Bu konuda rehberliklerini sergileyerek Çekince'ı şöyle tanımlıyor: " Bir devlet veya kurum tarafından Herhangi bir isim veya yorumla, uluslararası imza vakti, Onay, Resmi doğrulama, kabul, Tenfiz veya antlaşmaya katıldığında hükmü verilen tek taraflı bir bildiriden ibarettir. Devlet veya uluslararası kurum bu yöntemle Antlaşmanın bazı hukuksal kurallarını uygulamada, kendisi için değışir"¹³⁴

Uluslararası hukuksal komisyonun tanımı Aslında Viyana konvansiyon'undaki hukuk antlaşmasında gelen tanımla aynıdır. Bu benzeşme yani Viyana(1969) konvansiyonunun ön yazı planının, Uluslararası hukuk komisyonu tarafından yapılma gerçeğı, doğal bir iştir.

Rehberlik komisyonunun tasarısına eklenen tanımda bir takım eklemeler görünüyor bu eklemelerden biri Uluslararası Kurumu da Devletin yanında getirmiştir yani uluslararası bir kurum da bir anlaşmayı kabullenirken koşul ve ya çekince koyabilir elbette bu konuda Viyana konvansiyonunun tanımında Uluslararası kurumun zikir olmaması bu konvansiyonun temelde devletler arası yapılan anlaşmalar için düzenlendiğindendir. Bundan dolayı Antlaşmanın tanımında sırf Devletlerarası anlaşmadan söz edilmiştir.

Uluslararası Hukuk Rehberlik komisyonunun planına eklenen bir başka konu da Çekincen'in mevzuat zamanına bağlıdır. Bu hususta Viyen konvansiyon tanımında yazılan konulardan başka "yerleşim zamanının notları" eklenmiş. Bu yeni bir konudur ve ayrıca bir amacın da peşindedir.

Bir ülkede lider değışikliği olduğunda yeni kurulan ülke ki onu yeni yerleşen ülke olarak adlandırırlar önceki ülke tarafından aktarılan bir antlaşmaya yerleşim notu çıkararak, o antlaşmaya çekince koyabilir. Yeni yerleşen ülkenin eski ülkeden bağımsız bir uluslararası karaktere sahip olduğundan çekince mevcuttur.

¹³³ , Ziyayi Bigdli Mohemmedrıza, *Uluslararası Hukuk Antlaşması*, Gence Daneş, Tahran 2005, s. 462 - 470

¹³⁴ Fezayeli, s. 60.

Çekince ne demek:

Çok taraflı andlaşmalar, uluslararası ticaret, para, yabancılar, askeri ilişkiler, uyuşmazlıkların çözümü, uluslararası ya da bölgesel örgütlere üyelik ya daüyelikten kaynaklanan yükümlülükler, silahların denetlenmesi, silahsızlanma, eğitim ve kültür değişimleri, diplomatik ilişkiler ya da deniz hukuku, insan haklarının korunması gibi pek çok alanda başvurulacak hukuki rejimikodifiye eden muhtelif konulara ilişkin olabilmektedir.

Uluslararası andlaşmalara taraf olan devletlerin sayısı, II. Dünya Savaşı'ndan sonra büyük bir artış göstermiştir. Evrensel ve bölgesel örgütler, sadece uluslararası andlaşmaların konusu değil, aynı zamanda tarafı konumundadırlar. Bireyler, andlaşmalara taraf olmasalar da, devletin taraf olduğu andlaşmalardan kaynaklanan haklarının yerine getirilmesini talep edebilmektedirler. Bir uluslararası andlaşmayı, bütün taraflar için kabul edilebilir hale getirmek için çekincelere başvurulmaktadır. Bu anlamda çekince, bir devletin bir andlaşmayı imzalarken, onaylarken ya da katılırken yaptığı, andlaşma ile taraf olma isteğinin bir koşulu olarak belirlediği, bu şekilde bu devlet ile diğer devlet ya da andlaşmaya taraf olabilecek devletler arasındaki ilişkilerde söz konusu andlaşmanın hukuki etkisini çekince ölçüsünde sınırlayan tektaraflı irade beyanıdır.¹³⁵

Andlaşmalar hukukundaki gelişmeler, sıklıkla iki temel amacın birbiriyle çeliştiğini göstermiştir: Andlaşmalara üyeliğin evrenselleştirilmesi ve andlaşmanın bütünlüğünün korunması. Çok taraflı andlaşmalar, devletler arasında en hızlı hukuk yaratma yolu olduğu için uluslararası hukuk, devletleri, andlaşmalara taraf olmaları hususunda teşvik etmektedir. Andlaşmalara geniş katılımın temin edilmesi, devletler arasındaki haklar ve yükümlülüklerle ilişkin hukuki rejim üzerinde daha geniş bir konsensusun temini ve daha az uyuşmazlığın ortaya çıkması anlamına gelmektedir. Bu yaklaşım, andlaşmalara çekince getirilmesine ilişkin daha esnek bir bakış açısını yansıtmakta; devlete, diğer taraf devletlerin onayına gerek kalmaksızın, andlaşmaya bir ya da daha fazla çekince getirme imkânı tanımaktadır. Diğer yandan bu esnek yaklaşım, taraf devletlere, çekincelere itiraz etme imkânının tanınmaması ile birleşince, insan

¹³⁵ “Research on International Law on Treaties”, *Supplement to the American Journal of International Law (AJIL)*, Vol. 35, 1941, s. 843-911, Article 13; “Codification of International Law: Part III”, *Draft Convention on the Law of Treaties*, Supplement to the AJIL, Vol. 29, 1935, s. 843-911.

hakları gibi çok temel alanlarda hukuk yaratan andlaşmaların bütünlüğünün ortadan kalkması hususunda eleştirilmektedir.¹³⁶

20. yüzyılın ilk yarısında andlaşmalara getirilen çekincelerin sayısının hızla artmasıyla, konu, uluslararası hukukçuların ve Milletler Cemiyeti, Birleşmiş Milletler gibi uluslararası örgütlerin ilgili komisyonlarının gündemine gelmiştir. Tartışmalar, çekince uygulamalarının kabul edilebilirliği ve çekincelerin kapsamını makul sınırlar içerisinde tutma yollarına³ ilişkin olup, bu çerçevede Birleşmiş Milletler Uluslararası Hukuk Komisyonu'nun da çalışmalarına konu olmuştur.¹³⁷

1. Çekincenin Mahiyeti:

Bir devlet tarafı olarak iradesini ortaya koyduğu sözleşmenin bütün hükümleri ile bağlı olmak istemeyebilir. Böyle bir durumda devletin antlaşma hükümlerinin bazılarının kendisi için geçerli olmayacağını tek taraflı olarak açıklayabilir. Böyle bir tek taraflı irade beyanı çekince olarak adlandırılır. Fakat çekincenin geçerli olması ancak antlaşmanın diğer tarafı veya tarafları itiraz etmediği takdirde sonuç doğurur. Çekinceler özellikle çok taraflı sözleşmelerde önem arz eder.¹³⁸

Milletlerarası Antlaşmaya Çekince Konulması

1969 Viyana Konvansiyonu'na göre çekince nasıl isimlendirilirse isimlendirilsin bir devletin antlaşmayı imzalarken, onaylarken veya antlaşmaya katılırken bazı antlaşma hükümlerinin hukuken kendisine uygulanmaması veya değiştirilerek uygulanması için yaptığı tek taraflı bir beyandır. Buna göre çekinceyi ileri süren devlet tek taraflı bir irade açıklamasıyla antlaşmanın kendisi ile diğer devletler arasında farklı uygulanmasını istemektedir. Çekince her zaman aynı adı taşımayabilir, Örneğin ABD SEATO'ya üye olurken çekince (reserve) kelimesini kullanmamış, anlayış (understanding) demiştir. Ancak ne ad verilirse verilsin eğer söz konusu beyan antlaşma

¹³⁶ Lord mcnair, *The Law of Treaties*, Oxford, 1961, s. 159.

¹³⁷ Genel nitelikte insan hakları sözleşmelerine getirilen çekinceler ile ilgili olarak bkz. Johanna Fournier, "Reservations and the Effective Protection of Human Rights", *Goettingen Journal of International Law*, Vol. 2, Issue 2, 2010, s. 437-462; Q. M. MAARIJ-UDDIN, "Reservation to Human Rights Treaties - A Threat to the Universality of Human Rights", *Student Advocate*, Vol. 8, 1996, s. 81-83; William A. Schabas, "Reservations to Human Rights Treaties: Time for Innovation and Reform", *Canadian Yearbook of International Law*, Vol. 32, 1996, s. 39-82; Dinah SHELTON, "State Practice on Reservations to Human Rights Treaties", *Canadian Human Rights Yearbook*, Vol. 1983, s. 205-236.

¹³⁸ İlyas Dogan, *Devletler Hukuku*, Astana Yayınları, 2013, s. 100.

hükümlerini ortadan kaldırma veya değiştirme amacını taşıyorsa onu çekince olarak değerlendirmek zorunludur. Bununla birlikte Milletlerarası Hukuk Komisyonu'nun çekinceler ile ilgili yeni çalışmasında çekincelerin yanında yorum beyanı adı verilen başka bir kategori daha kabul edilmektedir. Bunlar bir antlaşmanın veya bazı antlaşma maddelerinin beyanı yapan tarafından anlamına açıklık getirme ya da kapsamını belirleme amacı taşıyan beyanlar olarak tanımlanıyor ve çekince sayılmıyor. Yine çekincelerden farklı olarak bu beyanlar açısından beyanı yapma zamanına ilişkin bir sınırlama getirilmiyor. Antlaşmalara çekince ileri sürülebilmesinin kabulü daha fazla sayıda devletin çok taraflı antlaşmalara taraf olmasını teşvik etme amacını taşımaktadır.¹³⁹

Çekince koyma zamanı

1969 Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesi'nin¹⁴⁰ 2. maddesinde çekincenin tanımı yapılmıştır. Buna göre “Çekince, nasıl kaleme alınırsa alınsın veya nasıl isimlendirilirse isimlendirilsin, devletin bir andlaşmayı, imzalarken, onaylarken, kabul ederken, tasvip ederken veya andlaşmaya katılırken, bazı andlaşma hükümlerinin hukuki etkisini kendisi bakımından ihraç etmek ya da değiştirmek için yaptığı tek taraflı bir beyan anlamına gelir”. Aynı Sözleşmenin, çekinceye ilişkin 19. maddesine göre, bir uluslararası hukuk kişisinin bir andlaşmanın kimi hükümleriyle bağlı olmayacağını açıklayan tek taraflı bildirimine çekince denmektedir.¹⁴¹

Yine bu çekincenin, bunun kabulünün veya buna itirazın diğer akit devletlere bildirilmesi gerekir. Şayet antlaşmada bir depo mercii belirlenmişse söz konusu bildirim işlemlerini bu merci yapar. Çekince ileri süren devlet bunu her zaman geri alabilir ve kabul eden devletin rızasını almasına gerek yoktur. Ancak Uluslararası Hukuk Komisyonun çekincelere dair son çalışmasında çekincenin geri alınması halinde, ilgili antlaşmanın çekinceyi geri alan ile çekinceyi kabul veya ret etmiş devletler arasında çekincesiz haliyle uygulanacağı prensibi benimsenmiştir. Bir çekinceye yapılan itiraz da

¹³⁹ <http://oubs.iu.edu.tr>, Erişim Tarihi, 09/01/2014.

¹⁴⁰ 1969 Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesi (buradan sonra ‘1969 Viyana Sözleşmesi’ olarak anılacaktır), UNTS, Vol. 1155, s 331 < http://treaties.un.org/Pages/ViewDetailsIII.aspx?&src=TREATY&mtmsg_no=XXIII~1&chapter=23&Temp=mtmsg3&lang=en > (son erişim: 10.02.2012).

¹⁴¹ Çekince'nin terimsel karşılıkları için bkz. M. Cemil Bilsel, *Devletler Hukuku*, III. Kitap, İstanbul 1936, s. 58 vd.; Edip Çelik, *Uluslararası Hukuk*, I. Cilt, İstanbul 1965, s.185.

her zaman geri alınabilir. Bu çekincenin veya buna yapılan bir itirazın geri alınması diğer akit devletler bakımından buna ilişkin yazılı bildirimin alındığı tarihte geçerli olur.

Bir çekince ileri süren devlet ile bunu kabul eden diğer taraf devlet arasında antlaşma çekinceli haliyle uygulanır. Ancak bu durum söz konusu antlaşmanın hükümlerinin diğer taraf devletler arasındaki işleyişini etkilemez. Çekinceye itiraz eden devlet bunu açıkça istemedikçe, antlaşma itiraz eden devletle çekince ileri süren devlet arasında yürürlüğe girer ancak çekincenin ilgili olduğu hükümler iki devlet arasında çekince ölçüsünde uygulanmaz.

İki taraflı antlaşmalarda taraflardan biri bazı hükümlere itiraz ediyorsa bu sorun iki tarafın anlaşması ile giderilebileceğinden bu tür antlaşmalarda çekince söz konusu olmaz. Çok taraflı antlaşmalara çekince ileri sürülmesi konusunda 1969 Konvansiyonu'nu hazırlayan Milletlerarası Hukuk Komisyonu içinde tartışmalar yaşanmıştır. Bir grup hukukçu çekinceyi kabul edenler arasında antlaşmanın bu haliyle, kabul etmeyenler arasında hiç uygulanmaması görüşünü savunmuştur. Buna karşı bir diğer grup ise çekinceler bakımından antlaşma bütünlüğünün korunması amacı ile tarafların niyetinin dikkate alınması gerektiğini ileri sürmüştür. Bu çerçevede hareket eden Komisyon niteliği gereği ilgili antlaşmanın bir bütün olarak uygulanmasının taraflarca öngörüldüğü hallerde (mesela silahların sınırlandırılması ile ilgili antlaşmalar), bu nitelikteki bir antlaşmaya çekincenin ancak bütün tarafların kabulü ile konabileceğini kabul etmiştir. Yine bir milletlerarası teşkilatın kurucu antlaşmasına ancak o teşkilatın yetkili organının kabulü halinde çekince ileri sürülebileceği hükmü benimsenmiştir. Bunların dışında kalan ve sadece taraflar arasında karşılıklı yükümler öngören bir çok taraflı antlaşmaya sürülen çekincenin diğer bir akit tarafça kabul edilmesi durumunda bunun çekince ileri süren devleti, kabul eden devlet bakımından antlaşmaya taraf yapacağı kabul edilmiştir. Antlaşmada aksi öngörülmemişse bir çekince ileri sürerek antlaşmaya taraf olmaya çalışan bir devletin çekincesine diğer akit devletler on iki ay içinde itiraz etmemişlerse çekince kabul edilmiş sayılırlar. Bazı antlaşmalar kendi maddelerine çekince konulması halinde uygulanacak prosedürleri düzenleyen hükümler de getirmektedir (Örneğin Her türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına ilişkin Konvansiyon'un 20 maddesi). Yine bir antlaşmanın açıkça belli konularda çekinceye izin verdiği hallerde bu çerçevede ileri sürülen çekincelerin diğer taraflarca kabulüne gerek yoktur.

1969 Viyana Konvansiyonu'na göre bir antlaşma çekinceyi yasaklamışsa (Örneğin, 1982 BM Deniz Hukuku Sözleşmesi çekinceyi yasaklamıştır, yine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 57 “genel” nitelikte çekinceler konulmasını yasaklamıştır) ya da çekince antlaşmanın konu ve amacı ile bağdaşmıyorsa o takdirde çekince ileri sürülemez. Örneğin Uluslararası Adalet Divanının “Soykırımın Önlenmesine Dair Sözleşmeye Çekince Konulmasına ilişkin 1951 tarihli Danışma Görüşünde” bu konuda söz konusu antlaşmanın özel karakterine bakılması gerektiği ifade edilmiştir. Bu açıdan Divan, Soykırımın Önlenmesine Dair Sözleşmesinin evrensel olma amacı taşıdığını ve insanları korumaya ilişkin hükümler getirdiğini tespit etmiştir. Bu bakımdan Sözleşme taraf devletlerin karşılıklı menfaatlerinden ziyade ortak bir menfaati korumaya yönelik olarak akdedilmiştir. Bu nedenlerden ötürü Divan bazı basit çekinceler sorun olmasa da söz konusu sözleşmenin konu ve amacına uymayan çekincelerin kabul edilemeyeceği kanaatine varmıştır. Yine Divan “Interhandel” davasında, ABD’nin mahkemenin zorunlu yargı yetkisini kabul eden deklarasyonuna koyduğu hangi meselelerin kendi milli yetkisine girdiğini ve bu yüzden Divan’ın yetkisiz sayılması gerektiğini kendi başına takdir edebileceğine ilişkin çekinceyi Divan Statüsü’nün konu ve amacına aykırı olduğundan geçersiz saymıştır. Bu bakımdan bir antlaşmanın konu ve amacı ile bağdaşmayan çekincelerin kendiliğinden geçersiz olacağı kabul edilse de bu bağdaşmazlık tespitini kimin ve ne şekilde yapacağı tartışmalıdır.¹⁴²

Bu çerçevede konu ve amacın saptanması bir yorum meselesidir ve antlaşmaların yorumuna ilişkin prensiplerin uygulanmasını gerektirir. Şayet antlaşmanın yapılışını denetleyen bir bağımsız organ yoksa bu saptamayı her antlaşma tarafı devlet kendi adına yapacak ve bunu çekinceyi yapan devlete bildirerek ondan, çekincesini geri almasını veya antlaşmadan çekilmesini isteyecektir. Çekincenin konu ve amaca aykırı olduğunun tespiti halinde şayet çekince o devletin söz konusu antlaşma ile bağlanma rızasının esaslı bir unsurunu oluşturmuyorsa devlet antlaşmaya çekincesiz haliyle bağlı kalmaya devam eder. Milletlerarası Hukuk Komisyonu'nun çekincelerle ilgili yeni çalışmasında konu ve amaç saptanırken söz konusu antlaşmanın yapılış sebebini oluşturan temel hükümlerin esas alınacağı belirtilmiştir. Bunun yanında Komisyon bir antlaşmanın konu ve amacına aykırı düşen çekincelere örnek olarak şunları göstermiştir: bir antlaşmaya uyulmasını sağlayan bir mekanizmanın varlığı o antlaşmanın yapılış

¹⁴² <http://oubs.iu.edu.tr> Erişim Tarihi ,09/01/2014.

amaçlarından birini oluşturuyorsa bu mekanizmanın yetkisine konulan çekinceler, içeriği ve anlamı tam olarak belli olmayan muğlak ve çok geniş ifadeler içeren çekinceler ve jus cogens nitelikteki bir antlaşma hükmüne yapılan çekinceler.

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesinde Çekince İmkânı

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesinin 29. maddesinde çekinceden söz edilmektedir. Buna göre: “*Taraf Devletlerden her biri işbu Sözleşme’nin imzalanması veya onayı sırasında veya katılma sırasında, kendisini bu maddenin birinci paragrafı ile bağlı saymadığını beyan edebilir. Diğer Taraf Devletler, böyle bir çekince koymuş olan Taraf Devlet karşısında aynı paragrafla bağlı olmayacaktır*”. Yani, Sözleşmeye göre ancak 29. maddenin 1. fıkrasındaki hususlara ilişkin çekince konulabilecek, diğer hükümlerine ilişkin olarak çekince konulamayacaktır. Konvansiyonun 29. maddesinin 1. fıkrası ise taraflar arasında sözleşmenin ne ifade ettiğine ilişkin bir anlaşmazlık çıkması halinde başvurulabilecek mercii belirtilmektedir. Buna göre: “*İki veya daha fazla Taraf Devlet arasında işbu Sözleşme’nin yorum veya uygulanmasından doğan ve müzakere ile çözümlenemeyen herhangi bir uyuşmazlık, birinin talebi ile hakem kuruluna götürülecektir. Taraflar tahkimname talebinden itibaren 6 ay içinde hakem kurulunun teşekkül tarzında anlaşmazlarsa, taraflardan herhangi biri uyuşmazlığı Uluslararası Adalet Divanına, Divan Statüsü uyarınca götürebilir*.” Dolayısıyla çekinceyle antlaşma arasındaki konu ve amaç uyumsuzluğu konvansiyonda geçersiz addedilmekte ve kabul edilmemektedir.

3.4.4.2.4.1.1. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesinin Amaç ve Konusu

Antlaşmaları ve herhangi bir konuyu daha da çok anlamak ve algılamak için metne dönerek onu dikkatlice okumalıyız eğer ki metnin önsözü varsa mesela uluslararası genel antlaşma gibi önsözde bulabileceğimiz en önemli konu amaçlara işaret etmektir metnin yazılma amacını önsözden çıkarabiliriz ve ona göre de metni değerlendirebiliriz.

Bu yüzden ön sözün hukuk değeri var antlaşmayı yorumlamak ve onun maddelerini algılamak için önsözden yararlanmalıyız. Irk Ayırımını giderme konvansiyonun ön sözüne biraz dikkat ederek konvansiyonun amacı ve maksatları ortaya çıkar.

Önsözü başlangıç bölümlerde tüm uluslararası senetlerde Kadın-Erkek hukuk eşitliği inançla vurgulanmış. Ve sonra da bu gerçeği gözler önüne sermiş tüm senetlere rağmen kadınlara karşı ırk ayrımı hala vardır. Hazır konvansiyonun oluşumunu sonraki bölümlerde şöyle tanımlıyorlar (Kadın –erkek hukuk eşitliğini yükseltmek için),(Kadın –erkeklerin genel haklarından yararlanabilmeleri için)

(Kadın-erkeklerin genel hukuk eşitliğine ulaşabilmeleri için)ve(tüm hususlarda kadınların en çok işbirliği yapması erkeklerle eşit koşulları)

Bu tanımlar ve bunlara benzer tanımlar konvansiyonun temel metninde çoğunlukla görünüyor. Somut ve net bir şekilde komisyonun amacını ırk ayrımını gidermek ve kadın –erkek arasında bütün bir eşitliği sağlamak ve kadın –erkeğin toplumda olan sorumluluklarının eşit olmasından başka bir amacı ve hedefi de yoktur.

Bu anlam konvansiyon genelinde dalgalanıyor. Ünvanından, önsözüne ve kuralların hepsi bu ilkeye göre düzenlenmiş. konvansiyon ünvanında gelen kadınlara karşı çeşitli Irk ayrımını giderme komitesinde genel imhada amaç sırf eşitsizlikleri, farkları ve ayrımları gidermekten ibaret değildir belki tüm yönlerde kadın-erkek hukukunun eşitliğini vurguluyor. sanki kadın-Erkek arasında hiç bir doğal, fizyolojik ve biyolojik fark görmemektedir. Veya daha doğrusu bu doğal farkların Kadın-Erkeğin hukuku ve üzerlerine düşen sosyal rollerinde ve sorumluluklarında bir fark yaratmaya neden olamazlığını vurgulamak istiyor.

Konvansiyon 1. Maddede verilen tanımda kadınlara karşı ırk ayrım sunulmuş. Bu tanıma göre Kadınlara karşı ayrım her tür fark, İstisna ve kısıtlamaya denilir ki bunlar Cinsiyete göre oluşmuş ve 1. maddenin amacı ve ya etkisi hakkı talep etmek ve insan özgürlüğü ve insanların siyasi, sosyal, kültürel ve medeni bakımda ve ya diğer açılarda kadınlar tarafından erkeklerle haklarının beraber olmasından söz etmektedir evlilik durumu hariç tüm haklarda eşiler.

Bu esasla konvansiyon hiç bir farkı, istisna ve ya kısıklığı her kaynaktan Geleneksel, kültürel, Toplumsal, Mezhebi vs. dengeye göre bele olursa olsun kabul etmekte meğer 2 konuda.

1. Kadınlar için geçici bir şekilde de olmuş olsa bazı puanlar ve imtiyazlar sunmak neye karşı sorusunun cevabıysa Tarihte kadınlara için yapılan eşitsizliklere karşı. (1. Bölüm 4. Madde)

2. Kadınlar Gebelik ve Annelik haklarına dayalı erkeklerden farklılar onlardan bu hususta himaye etmek gerek (2. bölüm 4. Madde).

Komisyonundan Amaç ve Konu zabıtasını içeren kanun ve kurallar:

Ayrımı gideren konvansiyon viyana antlaşmaların hukuk konvansiyonunun 19. Maddesini izleyerek konu ve amaç zabıtasına yetinmiş. Onu yorumlama ve açıklamaya başlamış. Onun nasıl uygulanacağına ve ya referans ve mekanizmasıyla ilgili bir bahis etmemiş ama konvansiyona uğrayarak algılayabiliriz ki konvansiyon sloganlarının yerine düşülmesi için, yani Kadın-Erkeğin arasındaki hakların tamamıyla eşitliği için ve kadınların erkeklerle eşit koşullarda Siyasi, Sosyal, Ekonomi ve kültürel yaşamda haklarını tazmin etmekle kadınların ülkeye ve insanlara hizmet edebilmek yeteneklerinin büsbütün sergilenmesine ve doruğa çıkması için iki şey çok önemlidir.

Bu yüzden eğer ki bazı eşitsizlikler de varsa geleneksel inançlar ve her ne neden olursa olsun yani hatta ayırım gözüyle de ona bakılmazsa yinede eşitsizlik ortadan kalkmalıdır. Dolayısıyla konvansiyon metninin birçok kural ve yasaları kapsayan bölümü ve onlardan kaynaklanan taahhütler amaç ve konu zabıtasını içeriyor ve bu bölüm çekince alamayacak.

Bu yüzden bu kurallara giren çekince itirazcı devletler tarafından geçersiz ve itibarsız sayılacaktır. konvansiyonun kanun ve kurallarına giren çekincelar arasında en çoğu 2. ,9. , 15. Ve 16. Maddeler vardır. Elbette bu maddelerin her birine ayrı ayrı uygulanan çekincelar maddelerin tüm kurallarını kapsayamaz.

Örneğin: bazı ülkeler maddeye 2 çekince sokmuşlar. bu ülkeler Elcezayir, mısır,-Singapur, Lesotho, Bangladeş ve Fas'tan ibaretler. Bu ülkeler maddenin tümünü çekince yapmışlar. Irak 1. kısmın g,f Bölümlerini çekince konusu yapmış. -9. Maddede çoğunlukla 2. Kısmı çekince konusu yapılmış. 9. Maddenin 2. kısmının konusu Kadın-

Erkeğin Çocukları üzerinde olan eşit haklarıyla ilgilidir. -Bu çekince Elcezayir, -Kıbrıs, Mısır, Ürdün, Kuveyt, Malezya, Kore Cumhuriyeti, Tunus ve Bahamalar tarafından çekince konulmuş.

15. Maddede farklı olarak 2. 3. ve 4. kısımlarda bazı ülkeler tarafından Örneğin: Elcezire(4.),Belçika(2. ,3.),İrlanda(3.),Ürdün(4.),Fas(4.),Sviçre(2.),Tunus(4.),Britanya(4.) çekince konusu yapılmış. Söylemeliyiz ki bu maddelerin 2. ve 3. Kısımları Kadın-Erkeğin Ekonomi bağımsızlığını ve yasal ehliyetinin tazminidir. 4. Kısım ise Kadın-Erkeğin konut seçme ve ikamet yerini seçme konusunda eşitliği gösteren kısımdır.

Nihayet 16. Maddede bazen genel olarak bazı ülkeler tarafından mesela Elcezire, Mısır, Irak ve İsrail çekincelanmış ve bir çok konuda da kurallardan koruma konusu olmuş. Yorumlarda görüş bildirmek, açıklama yapmak ve Irk Ayrımını Gideren komisyon tarafından ortaya sürülen itirazlar, Ayrım giderme komitesi ve bazı söz sahibi kişiler tarafından ortaya çıkan işler enteresandır.

Bu maddelerde konulan kuralları uygulamak için bir takım görüş anlaşmazlıkları gözden geçirerek ırk ayrım giderme konvansiyonu konu ve amacını kürsüye oturtmak için gerekli tanınmış. Bu maddelerin arasında ve ya daha doğrusu konvansiyonun tüm yazılmış kuralları arasında 2. Ve 16. maddelerin taahhütlerinden kaynaklanan en önemli ve hassas taahhütlerdenler bu konvansiyondan yararlanarak onun tüm üye ülkeleri için oluşulmuştur.

Konvansiyonun 2. Maddesine göre, üye ülkeler kadınlara karşı ayrımı tüm şekillerinde mahkum ediyorlar ve Kadınlara karşı Irk ayrımı gidermek için korkusuzca bir an bile beklemeden ve korkmadan tüm uyumlu cihazlardan yararlanarak izlensinler ve bunun için de tüm gereken yasal işlemleri ve diğer eylemleri yapmak için taahhüt ediyorlar.

Mesela Kadın –Erkek hukukunun eşitliği konusu anayasa taşınması ve diğer kadınlara karşı çeşitli ayrımcılıkların yasaklaması, lazım olan şekilde eşitliği bozmak için ceza kesmek, Geleneklerin, kuralların ve yasalların indüksiyonu veya Reformu.

Kadınlara karşı ayrımı gidermek için tüm vesileleri temin etmek, Hukuk ve yargı cihazlarından yararlanarak kadınlara karşı haklarını korumakta yardımcı olmak. 16. Maddeye göre üye ülkeleri kadınlara karşı ayrım gidermek ve tüm işlemleri bu konuda

yapmak için mesela Evlenme ve Aile ilişkilerinde taahhüt eder. Özellikle de bu maddede adı geçen konuları tazmin eder.

16. Maddeden tazmin ve taahhüt edilen bir kaç konu:

Nikahta eşit hak, eş seçerken özgürce seçim yapmakta eşit hak, her iki tarafın da tam rızasıyla ve özgürce evlilik işini yapmak, İyelik konusunda eşler arasında eşit hak, Hak edinme konusunda eşit hak, yöneticilik ve vasilik konusunda eşit hak ve. . . .

Bu maddelerin metninden de anlaşıldığına göre geniş ve genel bir içeriği var. öyle ki eğer konvansiyonun tüm kurallarını bir yere yerleştirecek olursak bu madde içerikleriyle birlikte konvansiyonun tüm maddelerini kapsar. Bu anlam özellikle de 1. maddede (yani kadınlara karşı ırk ayrımı giderme) ile ilgili verilen geniş ve engin tanımda ne bir şekilde aydınlaşır.

Yukarıdaki konuların dışında, kadınlara karşı ayrımı giderme komitesi hep çalışmış ki çekince koyan ülkeleri çekincelerini bir kez daha gözde geçirerek onları çekincelerinde vazgeçmeye teşvik eder. ama kendi rehberliklerinde 2. ,3. maddelere genel çekince ve çekinceleri koyan ülkelere özel bir işaret olmuş. yani bu çekinceleri konvansiyonun amaç ve konu zabıtasına karşı, karşıt görerek özel bir çabayla bu karşıtlığı gidermeye ve bu hususta reform yapmaya çalışıyorlar.

Ayrıca komitenin raporunda şöyle gelmiş en çok koruma 2. 9. 15. ve 16. Maddeler konusunda yapılmış bunların bir çoğu konvansiyonun 28. maddesinin 2. kısmıyla karşıtlar.

3.4.4.2.4.1.2. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesinin Genel Koşulları

1. Konvansiyonun Genel Çekinceleri: Genel çekince, Çekince koyan devletin vasıtasıyla kısıtlanmış taahhütlerin alanını belli etmez ve antlaşmada çekince koyan devletlerle sair üye devletler arasındaki antlaşma ilişkilerinde gizem ve kuşkuya neden olan çekincetan ibarettir. Bu tür şüphe çeşitli yönlerden kaynaklanır.

1. Çekinceta genellik nedeniyle bir devlet çekince ede ki belirli kurallara mesela konvansiyonun 16. maddeyi bir konuda uygulaya ögle ki iç kuralları ve ya Mezhebi hukukla karşıt olmaya. Burada gerçi çekince konusunun kuralları ve hangi maddeyle

yapıldığı belli olmuş ama konvansiyon özel kurallarda iç kurallar ve Mezhebi hukukun kendileriyle karşıt olduklarından hep çekince konulur bu neden kendisi şüphe ve belirsizliğe yol açtığından konvansiyondan dolayı antlaşma ilişkilerinde şüpheyne sebep olur. Örneğin Elcezire 2. Maddeyi aile haklarıyla karşıt olmama çekinceıyla kabullenmiş.

2. Farzda şundan ibarettir: şüphenin kaynağı çekince konusunun kurallarını belli etmemekten kaynaklanır. Komisyonun maddelerini anayasanın falan ilkesiyle ne bileyim ya da mezhebi özel kriterleriyle olumsuz ve karşıt olmadığı zamana dek ve ya anlaşmazlığa uğramadığı sıraya dek uygulayarak çekince konulduysa yani bu tür anlaşmazlıkların ortaya çıkmasıyla birlikte koyulan çekinceta geçersiz olarak ilkesi sayılsa burada net ve somut görüldüğü gibi çekincenin ne zaman başlayıp ne zaman biteceğine dair bir kanun, Kural geçirilmediğinden ve tamamen antlaşmanın olumlu ve olumsuz akışına bağlı olduğundan koyulan çekinceta hep şüphe var.

Çünkü konvansiyonun kuralları arasından hangi bölümü milli ve mezhebi kurallarının, konvansiyon ilkesi ve kriterleriyle ne kadar karşıt olduğu belli değildir. Örneğin Tunus genel duyurusunda anayasanın 1. Bölümünün kurallarıyla karşıt olan konvansiyon kurallarına uyuma konusunda hiç bir kurumsal ve yasal karar almayacağını ilan eder.¹⁴³

3. Genellik ve Belirsizlik her iki tarafta da ola: Bir devlet tarafından koyulan çekince o devletin iç kurallarına ve mezhebi hukuk kurallarıyla çelişmediği sürece yani konvansiyonun kuralları ve çekince ülkenin iç kuralları ve mezhebi kurallarla uyumsuz olmadığı müddet çekince geçerlidir ama tam aksinse geçersizdir. Mesela Mısır devleti gibi, Konvansiyona üye olduğunda konvansiyonun maddelerini şeriatla çelişmediği sürece uygulayacağım demişti. Şeriatla çelişmeme çekincei genel ve yorumlayıcıdır. Çünkü şariyat mekteplerde ve çeşitli din ve mezheplerde farklı ahkamlar içeriyor.

Böyle bir geniş ve genel çekincei konvansiyonun kurallarına ve ilkelerine dayalı değerlendirmek gerçekten çok zordur ve hatta uluslararası hukuk alanında nerdeyse imkansızdır.¹⁴⁴ Bu genel ve belirsiz çekincelerin karşısında her yönden bir takım somut ve belirtili çekincelar bulunmakta.

¹⁴³ Fezli, s.78-79.

¹⁴⁴ Fatemi, age., s.41.

Mesela eğer bir devlet ırk ayrımı giderme konvansiyonunu onaylarken, konvansiyonda üye olmayı kabullenmeyi ilan ederse bu çekince konvansiyonun 9. Maddesinin 2. kısmı ve 15. Maddenin 4. kısımları onunla ilgili uygulanmasına gerek olmazsa da yine böyle bir çekince geçerlidir ama eğer ki konvansiyonun zabıtasıyla yani konu ve amacıyla uyumlu olmazsa o zaman geçersiz olur.

Örneğin Avustralya'nın devleti konvansiyonun 11. maddesinin 2. kısmı yani kadınlara Gebelik ve doğum izni aylık maaşla ve sosyal yardımlar ve yararlarla birlikte sunma koşul ve imkanına sahip olmadığını söylüyor. Yani bu durumun üstesinde gelebilme güce sahip değilim diyor ondan bu hususta Avustralya'nın genelinde işlem yapılmıyor.

bazı uluslararası antlaşmalar Avrupa insan hakları konvansiyonu gibi, genel çekince somut bir şekilde yasaklamış ama ırk ayrımını giderme konvansiyonu böyle bir yasaklık içermiyor.¹⁴⁵ Bu konvansiyonda bazı üye ülkeler ve ırk ayrımını giderme komitesiyle birlikte ve bazı yorumcular ve söz sahibi insanlar bu çekincelere itiraz ederek onları eleştirirler.

3.4.4.2.4.2. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesine Dâhil Olan Genel Koşullarla İlgili Tepki ve Teoriler

Ayrıımı giderme konvansiyonunun üye devletleri tarafından, Ayrıımı giderme komitesi, Birleşmiş Milletlerin insan haklarıyla ilgili diğer Organların veya belki de diyebiliriz ki Uluslararası toplumda genel olarak verilen teoriler ve tepkiler hepsi genel ve ya geniş çekincelerin bir çoğu konvansiyonun konu ve amacıyla uyum sağlamadığını ve yani antlaşmanın konu ve amacıyla uyumsuz olduğundan bahsetmektedir. ve sonuçta ise 28. Maddenin 2. kısmına karşıttır diyebiliriz.

1986'da ilk olarak ayrım giderme komitesi oturumunda çeşitli ilkeler ve anlaşmazlıklardan çekince hususunda bahis oldu. bu oturumda kısa bir fikir birliğinden sonra Antlaşmış ülkeler konvansiyonun 28. Maddesinin 2. kısmını tamam kemale uymalarına yani işe tutmalarına kararlaştılar.

¹⁴⁵ <http://www.un.org>, Erişim Tarihi: 06/05/2013.

Ve bu konuda ciddi bir şekilde ortak karara vardılar ve genel sekreterden de antlaşmada üye olan ülkelerin çekincela ilgili görüşlerini genel kongrenin bir sonraki oturumunda rapor verilmesi istendi.¹⁴⁶

Avustralya devleti, Pakistan ve Lübnan'ın Ayrım giderme konvansiyonuna girerken duyuru ve ilanına itirazda bulundu ve ayrıca bu çekincelar genel oldukları için antlaşmanın zabıtasıyla yani konu ve amacıyla uyumsuzdur ondan konvansiyonun 19. maddesinin C kısmına göre 1997 viyana hukuk antlaşmalarının konvansiyonu onaylanmaz ve 28. maddenin 2. kısmıyla karşıttır. Kanada devleti de aynen Maldiv devletiyle bu hususta anlaşamıyor ve resmen ona itirazda bulunmuş. Çünkü Maldiv'in çekincei da antlaşmanın zabıtasıyla çelişmekte.

Ayrıca Finlandiya da Libya'nın Çekinceına itirazda bulunmuş Hatta Libya devleti 1995'te çekinceların ilkel reformunu yaptıktan sonra onun belirsizliğinden ve genelliğinden çok azaldı. İslamdaki miras hükümlerine kısıtlandı. Meksika ülkelerin genel çekinceına itiraz ederek başka bir konuyu ortaya sürmüş.

Eğer ki bir ülke Kadın-Erkeğin haklarının eşitliği konusunda önce yaptıkları antlaşmada çekincesiz kabullenmişse şimdi aynı konuyu ayrım giderme konvansiyonunda koruyamaz. Hollanda, Danimarka, Norveç, İsveç, Portekiz, de benzer nedenlerle, Libya, Malezya, Pakistan, Maldivler, Irak, Mısır, Bangladeş, Tayland, Brezilya, Cezayir, Lübnan, Singapur, Tunus ve Kuveyt gibi ülkelerin dayattığı koşular, protesto ettiler.¹⁴⁷

2. Kadınlara karşı ayrım giderme komitesinin tepkisi:

Konvansiyonun bazı üyeleri tarafından genel çekincela ilgili özellikle de Mezhep veya din hukukuna yapılan çekincelara karşı protestoların yanı sıra bu komite de kurulduğundan beri bu konuya koruma yapmış 1987'de yaptığı 6. oturumda. konvansiyonun amacı ve konusuyla çekinceların uyumsuzluğu hakkında kendi üzüntüsünü ilan ederek bu komite çekinceları konusunda bir takım rehberlikler ve öneriler var. Komite genel çekinceların konvansiyonun zabıtasıyla karşıt olduğunu söylemektedir.

¹⁴⁶ Zehra Daver, *Kadınlara Karşı Her Şekilde Irk Ayrımı Giderme Konvansiyonunun Değerlendirmesi*, Ayende Puyan Adli Kültürel Müessise, Tahrân 2000, s. 138.

¹⁴⁷ <http://www.un.org/women/watch/daw/cedaw>, Erişim Tarihi:14/07/2013.

Uluslararası işlemlerin yöneticisinin raporuna göre kadınların işbirliği yaptıkları merkezde kadınlara karşı ayırım giderme komitesinin açısına dayanarak konvansiyonun 2. 3. 16. Maddeleri o maddelerden sayılıyorlar ki çekince onlara gelemmez ve koyulamaz ve çekincein bu maddelere koyulması yasaktır.

2. madde iç durumların değişimi, reformu ve iptaliyle ilgilidir. mesela Anayasa, medeni ve ceza kanunlarıyla ilgilidir. Bunlardan amaçsa sadece Kadın-Erkeğin hukuk eşitliğidir.

3. Maddede kadınların siyasi-sosyal işlemlerin araştırıyor.

16. Maddede aile ilişkilerinden Kadın-erkeği eşit haklarını göstermekte.

3. İnsan hakları antlaşmalarında diğer Organların bakış açısı:

En önemli insan hakları antlaşma organlarından insan hakları komitesidir. Bu komite genel olarak insan hakları antlaşmalarda çekincelardan bahis etmiş. İnsan hakları Komitesi uluslararası sözleşme siyasi ve medeni hakların gözlemcisidir. Bu komite 1994'te genel yorumuyla sözleşmede ve sair insan hakları antlaşmalarda çekince konusuyla ilgili konuşmuş. Bu organ genel yorumuyla bu konuyu çeşitli boyutlarda araştırdı.

Bu komitenin bakışına ilişkin çekince belirtilir ve somut olmalı ögle ki devletçe onaylanan taahhütler somut olsun. İnsan hakları komitesi siyasi ve medeni haklarının gözlemci organıdır.

15. kadınları işbirliği yaptıkları cumhurbaşkanlığı merkezindeki Uluslararası yetkiliyle söyleşi, İran İslami Cumhuriyetinin haber merkezi,09. 04. 2001

bu konuda konuşup açıklama yapmak için tek yetkili organdır. insan hakları komitesi baştan beri uluslararası sözleşmeye siyasi-medeni hukukta çekince konusunu zaten göz önündeymiş ama komitenin yardımıyla açıklanan kriter denilen sanatla bir ilgisi yokmuş belki tüm insan hakları evraklar konusunda uygulanabilir. ¹⁴⁸

¹⁴⁸ Fatemi, s. 41.

4. Yetkili Makamların Çekirce Hakkı İle İlgili Yargılama ve Üye Devletlerin Yetkisi:

Viyana (1969) konvansiyonu antlaşmanın amacı ve sonucuyla uyumlu olmayan çekince tamamıyla yasaklamış. bu konuda hiç bir referans ve ya yargı mekanizması konuyu teşhis etmek ve onunla ilgili karar vermek için önermemiş.

Devletler bu konuda özgürler. ayırım giderme konvansiyonu da antlaşmanın amacı ve konusuyla ilgili uyumsuz olan çekinceleri yasaklamış ama hiç bir somut mekanizma belirtmemiş ki onun vasıtasıyla konu ve amaçla uyumsuz olan çekinceleri belirtsin. bu yüzden devletler teşhis ve yorum konusun da serbestler.

Çekince koyan devletler bu konuda kendi jürileri her devletin yorumu ve teşhisi bu konuda karşı tarafın hoşuna gitmeyebilir. o yüzden bu konuda ortaya çıkılacak olan anlaşmazlıklar doğaldır. Eğer ki antlaşma bu hususta kendisi bir kriter sunsa ona göre de uygulanır. Mesela antlaşmanın konu ve amacına koyulan çekincenin uyumsuzluğunu üyelerin oy birliği belirtecek yani eğer 3'te 2'si bunu teşhis etseler o zaman çekince geçersiz sayılı ve ya eğer bu orandan az olursa geçerli sayılacak. O çekincenin itibarı olmayacaktır ama çoğu antlaşmaların böyle bir kuralları yoktur.

Irkçılık ayrımcılığını gidermek konvansiyonu da bu grup antlaşmalardandır Elbette 20. Maddenin 1. Bölümünde bu konu öngörülmüştür. Bu konvansiyonun uygulanması ve yorumlanması hakkında bir ve ya kaç üye ülke arasında müzakereyle ortak karara varılmayan ve çözülmeyen her tür anlaşmazlık tarafların birinin önerisine göre jüriye sevk edilir.

6 ay jüri dilekçesinden sonra eğer ki taraflar jüri organizasyonu ve türüyle ilgili ortak karara varamazlarsa tarafların biri konuyu Uluslararası Adliye Mahkemesine sevk edebilir bu işlemler mahkemenin tüzüğüne göredir.

5. Koşul Ya da Koşullar Uygulaması İle İlgili, İran'ın Katılım Yasal Durumu

Geçen bahislerden şunu anladık ki hiç bir ülke uluslararası antlaşmayı onaylamaya mecbur edilemez Çünkü antlaşmaların temeli devletlerin rızasıyla ilgili kurulmuş. Bu esas uluslararası tüm antlaşmalarda ve sözleşmelerde geçerlidir. o halde

İran İslami Cumhuriyet'inin devleti hukuk bakımından hiç bir zaman ırk ayırımını gidermek konvansiyonuna ok demeye mecbur değil.

İran'ın bu antlaşmaya katılmaması onun uluslararası hukuk taahhütlerine uyumaması anlamına gelmez ve hiç bir sorumluluk da içermemektir. Uluslararası toplumun bu antlaşmalarda üye olmak etkili isteklerden olduğu için hep çalışıyor ki devletler bu antlaşmaları onaylamak ve onlara katılmak için teşvik olsunlar. Üstelik Ekonomi, Siyasi ve ruhsal baskılar da gerçeğe hükümlü ve kötü algılanıyor ama bu konuda kullanılıyorlar. Elbette bu araçlar tüm ülkeler hakkında bir şekilde kullanılmıyorlar belki seçenekli işleme sokuluyorlar bu da bu cihazlardan kullanmanın insan severlik ve insan hakları koruma motivasyonundan kaynaklanmadığını göstermektedir.

İrk ayırımını gideren konvansiyonda üye olan tüm devletleri böyle bir çekince için itiraza teşvik etmenin yanı sıra kendisi de elde edilen raporlar esasında bir takım işlemler yapar. İran İslami Cumhuriyeti konvansiyona katılmasıyla 18. maddeye göre bir yıl katılımından sonra ilk rapor ve ondan sonra ise her 4 yıldan bir, dönem raporlarını İran'da bu konvansiyonun uygulama kriterleri ve gelişimi hakkında ayırımı gideren komiteye sunmaya ve göndermeye mecburdur.

Ayrıca sunulan bu raporlardan başka eğer ki komite üye olan ülkeden istediği başka raporlarda olmuş olursa üye ülke onları da belirli bir dönemde sunmaya mecbur. Çünkü komite o raporların da yapımı ve sunumunu isteyecek. Başından beri komitenin hassasiyetini ve dikkatini çeken en önemli konu kesinlikle İran İslami Cumhuriyet'inin çekince konusu olacak.

Kuşkusuz komite bu çekinceyi kabul edinilmez bir konu olarak değerlendirmiştir. Onun 81. reform ve geri ödeme isteyecek. Komite başta çekinceyi indüksiyon edememesi gibi çekince koyan devleti de çekinceından vazgeçiremez. Ama konvansiyon yasaları ve taahhütleri istisna olduğundan İran'a bu tür çekincetan dolayı gizemli ve belirsizdir.

Komite tüm imkanlardan ve yollardan yararlanır, belki İran devletin çekince konusunda kararından vazgeçirsin. Komite yaptıkları işlerinin ve değerlendirmelerinin raporlarını devletlerin görüşlerinin yanı sıra birleşmiş devletlerin sosyal ve ekonomik konseylerine ve oradan da kurumun genel kuruluna gönderecek

3.4.4.2.5. Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesinde Düzenlenen Ek Protokol

Konvansiyona bağlı ihtiyari protokol, kadınlar lehine ayrımcılığın tüm eşkalini gidermek insan hakları konvansiyonunda 1993'te ortaya sürülerek önerilmiştir. -Kadın hakkındaki komisyonun 40. oturumundan bu konuyla ilgili ciddi bir şekilde ilgilenildi. İnsan hakları konvansiyon bu konuda bir şeyler Önermiş mesela kadınların kendi haklarından yeterinceye kadar yararlanabilmeleri için ve onlarda ırk ayrımcılığının giderilmesinden kadın-erkek haklarının eşitliğine ilişkin taahhütlerin uygulanmasını takviye etmek için yeni yeni yasalar gerek.

Kadın konumu komisyonu ırk ayrımcılığını gideren komite 1979. konvansiyona bağlı bir protokol yapımıyla bireylerin çok az bir sürede dava açma ve şikayet edebilme hakkını incelemeye almalılar.¹⁴⁹

Irk Ayrımcılığını Gideren komitesi 1994'te yapılan 13. Oturumda ekonomi ve sosyal konseyi 17. 04. 1999'uncu bildiri kararına göre bu sorumluluğu kadın konumu komisyonu ve ayrımcılığı gideren komiteye verilmiştir. Bu iki konumun çabalarının neticesinde İhtiyari protokol 19 Ekim 1999'da genel kurulun genel oturumu da onaylanmıştır.¹⁵⁰

Bu protokol bir önsöz ve 21 madde bulunmaktadır. Önsözde yinede insan temel hakları konusunda bahsedilmiştir. Kadın, erkek haklarının eşitliğe ve her tür eşitsizliğe engellemek evrensel insan hakları ilamında gelmiştir. Bu protokol şikayet için bir takım yollar önermiştir.

Hakları çiğnenmiş kadınlar ondan hasarlarını gidermek için yararlanabilirler. Başta da söylendiği gibi protokolü imzalayan ülkeler kadınların erkeklerle eşit tüm hak hukuktan ve temel özgürlükten paylarını almakla ilgili taahhüt etmişlerdir. Bu hakların çiğnenmesini önlemek için bir çok etkili işlem yapılmıştır.

Elde olan protokolde üye olan ülkeler 1. Maddeye dayanarak kadınlara karşı ırk ayrımcılık giderme komitesinin yetkinliğine yapılan şikayetleri almak ve onları gözden geçirmekle ilgili yazılan koşullara göre 2. Maddeni resmen tanıyorlarmış.

¹⁴⁹ World Conference On Human Right : *The Vienna Declaration And Programme Of Action*, P: 55.

¹⁵⁰ , Golam Hüseyin Dehgani, "Kadın Makamı İçin Kurulan 40.Oturum", *Birleşmiş Milletlerin Dergisi*, 1. Sene,1994, s.182.

2. Maddeye göre kadınlara karşı ayırım giderme komitesi insanlar ve ya guruplar tarafından konvansiyonda hakların çiğnenmesine iddia eden birey ve ya bireylerin şikayetlerini, yarışmalarını almak ve onları gidermeye yetkisi olan maddedir. ¹-

Ayrıca şikayette bulunan şahıs ve ya guruplar hepsi konvansiyona tabi olan ve özel koşullarla üye olan ülkelerdeler. Bu şikayetler belli bir çerçeve ve özel koşullarla sunulmalıdır.

Mesela mektup şeklinde sunulmaları lazım ve ayrıca şikayetçi hükümet de adı geçen protokolde üye olması çekincetir. Sunulan sorun önceleri komite tarafından incelenmiş olmamalı ve ayrıca hatta şimdi bile incelemek için ellerinde bulunmamalı yani sorun ve edilen şikayet konvansiyona sunulduğunda tamamen yeni olmalıdır.

Bazı sorunlar var ki hiç bir insan hakları ve yasaların maddeleri arasında gelmemiştir. protokolün konuları dışında olan soru ve sorunlar dikkate alınmaz. Çünkü konuyla ilgisiz sorunları çözmek bu protokolün sorumluluğunda değil o yüzden de bu tür problemler dikkate alınmazlar.

Veya eğer şikayeti edilen sorun protokolün uygulamasından önce yüz vermiş olursa bu şikayet değerlendirilemez meğer şikayeti edilen konunun eserleri bu protokolün uygulanmaya geçtiğinde de devamı ola o zaman sorunu değerlendirirler. . (protokolün 1-2-3-4. Maddeleri)

Komite şikayetleri aldıktan sonra içeriğiyle karar vermeden önce her zaman acil bir dilekçe taahütlü devlet ülkeye teslim eder. Böylelikle güvenlik önlemlerini insani hakları çiğnenen insanların her hangi bir dönüşü olmayan hasarlarına karşı tutar. (51. Madde)

6. Maddeye göre şikayetleri inceledikten sonra, bir ek belgede kendi düşüncelerini yazarak ilgili makama yetiştirirler. Devlet 6 ay içerisinde olan şikayet hakkında çıkan reform tedbirle kararını komiteye sunmalıdır. Eğer ki komite kesin bilgilere dayanarak anlaya ki birleşmiş devlet şikayetle ve ya sistematik bir şekilde konvansiyonda yazılan hakları çiğnediği ortaya çıksa 8. maddeye dayanarak kendi üyelerinden ve ya bir kaç kişi memur ederek onlardan antlaşma yapmalarını ve zamanı

da hiç boşa harcamamak koşuluyla çabucak ilgili makam yani komiteye sonucun sunulmalarını ister.¹⁵¹

Ayrıca komite yıllık raporunu ve etkinliklerinin özetini ve konvansiyonun 21. Maddesine göre sunmaya mecburdur. Adı geçen protokol 15. Maddeye ilişkin konvansiyon imzalayan, onay veren ve ya katılan her ülke imzası için açık olacak ve 16. ve 17. Maddelere göre 3 ay 10. Senedin sunulduğundan sonra onay ve ya katılması genel sekreterin yanında uygulamaya geçmesi çekince olacak ve bu durumda hiç bir çekince hakkı ona ilişkin kabul edilmemektedir.

Protokolü imzalayan ve ya ona katılan devlet komitenin nedenlerle ilgili yaptığı araştırmaları omzundan atarak rahatlayamaz. Sözleşmeye ilişkin protokolle birlikte kadınların düşünce ve önerilerini ve tüm ırk ayrımını gidermeleri hukuki açıdan uygulanmaları gerekmez. Bu komite ülkelerin ırk ayrımıyla ilgili reformları uygulamayanlara ceza veremezdir. Ama bu komitenin bakış açılarının değersiz anlamına gelmez.

Örneğin: üye ülkeleri durumu iyileştirmeye mecbur ederken diğer hakların çiğnenmesini önleyebilir. Bu konuda ayrımı gideren komiteye gönderilen şikayetler de insan haklarının çiğnenmesini gözler önüne sermekte çok etkililer. Devletler 2 taraflı bir çerçevede ve ya birleşmiş milletler kurumunun sair mekanizmalarına uğrayarak bu sorunları gidermeye başlayabilmektedir.¹⁵²

¹⁵¹ Jan Bayer – Anisa Hili, “Toplama Yöntemi”, “Devlet Dışı Faktörlerle İnsan Haklarının Çiğnenmesine Dair Senetler”, *Rıza Nasih'in Tercümesiyle, Bonyad Elektronik Basın Dergisi*, Ebdol Rahman Burumend, s. 24-25.

¹⁵² Bayer, s. 27.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

İnsan hakları ile alakalı olan diğer bağlamlarda iyi ilerlemelerin görülmesine rağmen, kadın haklarının suiistimalinden önlem almak yönüne daha az dikkat verilmiştir. Günlük dünya cemiyetinin birçok sayısı sırf kadın olduklarından dolayı işkence, açlık, hakaret hedefi ve hatta ölüm kurbanı olmaktadır. Çok az sayıda bir ülke diğer ülkeler ile iletişim kurmakta, o ülkenin kadınlarla olan karşılıklı davranış sabıkasına dikkat ediyor, az sayıda bir hususi kurum özel olarak kadın hakları yönünde kendi çabasını odaklamıştır. Son incelemeler dünya yüzeyindeki kadınlar konumundan kaygılandırıcı bir istatistiği göstermektedir, öyle ki okuma yazma bilmemek(cehalet) ve fakirliğin oranı ve ayrıca özellikle Afrika ve Asya ülkelerinde olduğu gibi kadınların ağır işler yapmaları erkeklerle karşılaştırmada dikkat çekicidir ve kadınlar aleyhine ayrımcılık, evrensel camia yüzeyinde tanınan bir fenomendir. Uluslararası af gibi insan hakları kurumlarından yayımlanan istatistik, müennes cinsinin doğmadan önce ve çocukluk döneminde ve ergenlikte erkeklerden kaç kat daha temel hukukun nakız kurbanı olduklarını anlatmaktadır.

Birleşik milletler prizması uluslararası birinci sözleşmeydi ki içeriğinde cinsiyet eşitliği, temel insan hakları hedeflerinden biri olarak ünvan edildi. Bu sözleşmenin onaylanma tarihinden itibaren bu hedefe erişmek için çoklu çabalar sarf edilmiştir ve kadınlar kendi isteklerinin yerine getirilmesinde fazla ilerlemeler elde etmişler. Uluslararası İnsan hakları sözleşmesinde ve onun genel ilkeleri ve hedeflerinde, kadın hakları ile alakalı birleşik milletler kurumu ve insan haklarının evrensel beyannamesi ve diğer uluslararası belgeler gibi bu sözleşme tarafları olan devletler için gereksinimler göz önüne alınmıştır ve sözleşmelere katılan devletler veya katılmamış olan devletler, birleşik milletler prizmasının genel ilkesi bakış açısından temel özgürlükler ve insani haklarına saygı gösterilmesi gerektiğine göre onları riayet etmeye ve bu evrensel belgeler çerçevesinde onaylanmış olan beyannameler ve kararnameleri riayet etmeye yükümlüler, ancak uluslararası belgelerde kayıtlı olan yükümlüklerin çatışması kendi başına bu tür belgelerin içeriğinin uygulanmasına engel olmaktadır.

Kadınlar statüsünün ilerlemesi yönünde tedvin ve düzenlenen uluslararası belgelerin incelenmesi, son dönemdeki kadın hakları değişiminin göstergesidir. Geçmiş dönemde bireylerin hukuk vaziyeti cümleten kadınların hukuku, uluslararası camianın

ilgi konusu olmamıştı ve uluslararası hukuk daha ziyade devletlerle alakalı olan mevzu ve problemlere ilgi göstermekteydi.

Birinci ve ikinci dünya savaşı ve bireyler hakkının desteklenme gereği gibi gelişimler, insanlara uğrayan zararlar ve hasar ve onları tehdit eden tehlikelerin uluslararası bir yön bulmasına ve uluslararası camianın dikkatini kendine çekmeye neden oldu ve toplum bireylerinin kadınlar ve erkeklerden oluştuğuna göre, onların kültürel, ekonomik ve sosyal haklarının eşit olarak riayet olunması dikkate alınmış ve kadın haklarından uluslararası destekleme gereğine neden olmuştur.

İnsani kadın haklarının günümüzde evrensel insan haklarından ayrılmaz ve gerekli bir bölüm olduğu yere kadar, uluslararası ve bölgesel düzeyde ve kültürel ekonomik ve sosyal hayatta eşit ve tam katılım ve cinsiyete dayalı her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırmak onların hukukunun ayrılmaz parçası olmuş ve uluslararası camianın ilke hedeflerinden sayılmaktadır.

Bu yüzden son yıllarda uluslararası camia daima insan hakları toplamında kadın haklarının birleşme olunması yönünde çaba göstermiştir ve beyannameler ve onaylanmış kongreler, uluslararası camianın insan hakları kanunlarından bir yoruma yani kadınlarla alakalı meseleler ve cinsiyet ayrımcılığını göz önünde bulundurmasına vurgulamış gerçeğini doğruluyorlar. Örneğin 1979 yılında kadınlara karşı ayrımcılığın bütün şekillerini giderme kongresi, 1993 yılının aralık ayında şiddeti giderme beyannamesi, kadınlar aleyhine şiddet hakkında birleşik milletler kurumunda özel bir raportörün belirlenmesi, 1994 yılında onun çıktılar (sonuç) ve sebepleri ve çeşitli konferansların uygulanması ve bunlardan en önemlisi birleşik milletler kurumun evrensel konferansının akışında onaylanan 1995 yılının eylül'ündeki eylem programı, topluca bu uluslararası camianın irade kristalizesidir.

Birleşik milletler çerçevesindeki bildirgeler ve kongrelerde belirgin hedeflere ulaşmak için ve bu esna'da onaylanan her şey kayda değer sayılmaktadır. uygulanma oranının değerlendirilmesi, evrensel camia ve devletler tarafından bu onaylanmaların riayet olunması ve ayrıca tenakuz ve güvenilir evrakların elde edilmesi, kadın hakları ihlali ile ilgilidir ki bu vasıta ile mevcut gerçeklere istinaden kadınların hakiki haklarına ulaşmak yönünde, etkili adımlar atılabilsin.

Kadın ve erkek haklarının eşitliği günümüzde bir çok batı ülkelerinde resmîyetle tanındığı halde, ancak bu hukuki eşitlik hiç bir şekilde toplumdaki seyyal ve canlı münasebetlere hakim olan eşitlik ve gerçek eşitliğin göstergesi değildir. Kadın hakları açısından sunulan kavram, onların vaziyetinin iyiye gitmesi için, sadece erkekler ile kadınların kanuni ve biçimsel eşitliklerinin kifayet etmediğini anlatmaktadır ve bir tek bu sistemin mahiyetini tam olarak tanıyarak ve onu tedrici bir şekilde değişime uğratarak, cinsiyetten dolayı kadınların sistematik boyun eğmelerinden özgürlüğe ve gerçek eşitliğe erişmek mümkün olacaktır.

KAYNAKLAR

Kitaplar:

- Abbas Horasani, *Hukuk Eşitliği Ya da Kadın Ve Erkek Yaradılışı*, Etelaat Yayını, Tahran October 2008.
- Abbott, Pamela, *Kadınlar Sosyolojisi*, (Çev. Manije Najm Araki), Ney Yayını, Tahran 2001.
- Agayi, Bahman, *İnsan Hakları Kültürü*, Mizan Yayını, Tahran 1996.
- Akrest, Michael, *Uluslararası Yeni Hukuk*, (Terc. Bahman Agayi), İran İslam Cumhuriyeti Uluslararası Hukuk Hizmetleri Ofisinin Yayını, Tahran 1997.
- Alber Mallet - Jules İsaac, *Yeni Ortaçağ Tarihi*, (Terc. Fahrettin Şadman), (2. Cilt), Bilim Komisyonu, İbni Sina Kütüphanesi, Tahran 1963.
- Ariyen, Ali - Mir Seyit Gazi, Ali, *Dördüncü Evrensel Kadın Konferansının Belgesi, Uygulamanın Temel Altyapısı ve Pekin Bildirgesi*, (Terc. Cumhurbaşkanlığı Kurumunda Kadınlarla Alakalı Ofisi), Tahran 1996.
- Beldsu, Robert ve Buschek, *Uluslararası Hukuk Kültürü*, (Çev. Bahman Agayi), Ganje Daneş (Bilgi Definesi) Kütüphanesi, Tahran.
- Chiristia Bartle, *Kadın Sasani Hukukunda*, (Terc. Naser Addin Zamani), Birinci Yayın, Atayi Yayını, Tahran 1957, s. 40.
- Daver, Zehra, *Kadınlar Aleyhine Ayrımcılığı Gidermek Kongresinin Hukuki Değerlendirilmesi*, Ayande Puyan Kültürel Enstitüsü, Tahran 2000.
- Dolatşah, Hujjet, *BM Kurumun Menşuru*, Mahd Yayınları, Tahran 2002.
- Durant, William, *Uygarlık Tarihi (Antik Yunanistan)*, (Terc. Emir Huseyin Aryanpur, Fethullah Muhtabayi, Huşang Pirnazar), (2. Cilt), İslami İnkılap Eğitimi Yayınları, 1988.
- Ebadi, Şirin, *İran İslam Cumhuriyetinde Kanunlarında Kadın Hakları*, Naşre Ganje Daneş, Tahran 2002.
- , *İranda İnsan Hakları Belgelerin Tarihçesi*, Roşangaran Yayını, Tahran 1999.

- Ekber Male ve Jul İzak, *Doğu ve Yunanistan Milletlerinin Tarihi*, Birinci Baskı, (Çev. Abdul Hüseyin Han Hajir), Maaref Yayınları, 1930, s. 245.
- Eşteri, Behnaz, *Kadın Ticareti, Çağdaş Kölelik*, Mizan Yayınları, Tahran 2006.
- Felsefi, Hidayetullah, *Uluslararası Sözleşmeler Hukuku*, No Yayını, Tahran 2000.
- Fettah, Ahmet Pur, *Uluslararası Sistemin Temel Kural ve Kanunlarının Serisi*, Gadiş Yayını, Tahran 2001.
- Friedmen, Gin, *Feminizm*, (Çev. Firuz Muhacir), Aşiyen Yayını, Tahran 2002.
- George, Ritzer, *Çağdaş Dönemde Sosyoloji Teorisi*, (Çev. Muhsin Selsi), Bilimsel, Tahran 2005.
- Hagagi, Zanjani, Huseyin, *İslamda Aile Hakları*, İslami Daroltabligh Yayını, Gom 1972.
- Hatemi, Ekrem, *Pekine Doğru Bm De Kadınların Eylem Programı Ve Ardından*, Parsi Yayını, Tahran 2004.
- John Baver - İSSA Halle, *Özel Faktörler Vasıtası İle İnsan Hakları Nakiz Belgelerinin Toplama Yöntemi*, (Çev. Rıza Naseh), Abdurrahman Burumant Kurumunun Elektronik Yayınları.
- Johnson, Glenn, *İnsan Haklarının Evrensel Bildirgesi ve Onun Tarihçesi*, (Terc. Muhammet Jafer Puyande), Ney Yayını, Tahran 1998.
- Kahramani, Mehveş, "Aile ve Medeni Camia", *Kalkınma Kültürü Dergisi*.
- Kiliyar, Clavde, Albert, *Uluslararası İlişkilerin Kurumları*, (Tercüme ve Araştırma Hidayetullah Felsefi), No Yayını, 1. Cilt, 1988.
- Koch, Marie, *Daryuşun Dilinden*, Karang Yayınları, Tahran 2006.
- Masumi, Seyit Mesut, *Bir Bakışta Feminizm*, (İkinci Yayım), İmam Khumeyni Eğitim ve Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2008.
- Mehr Pur, Hüseyin, *İç Hukuk Açısından Kadın Haklarından Bir Kaç Bahis, Bilimsel Temeller, Uluslararası Oranlar*, Etelaat Yayını, Tahran 2000.
- , *İran İslam Cumhuriyeti Konumu ve Uluslararası Belgelerde İnsan Hakları*, Etelaat Yayını, Tahran 2000.
- Mensur Nejat, Mohammad, *İslam ve Feminizm*, semt Yayınları Tahran 2002.

- Baron de Montesquieu, *Kanunlar Ruhu*, (Çev. Ali Ekber), İkbâl Yayınları, Tahran 1960.
- Meşir Zadeh, Hümeýra, *Toplumsal Teorik Hareketlerinden, 2 Yüzyıl Feminizm Tarihi*, (1. Cilt), Şiraze Yayını, Tahran 2003.
- Mishelle, Andre, *Kadınların Sosyal Hareketleri*, (Çev. Homa Zanjani Zade), Meşhet, Nika Yayını, 1993.
- Motahhari, Murteza, *İslamda Kadı Hakları Sistemi*, Sadra Yayınları, Tahran 1992.
- Muhamet Raseh, *Hak ve İyilik, Hukuk Felsefesinde Makaleler, Değer Felsefesi ve Hak Felsefesi*, No Tasarımı, Tahran 2002.
- Muhammet Rafii, Mehr Abadi - Heywood, Andrew, *Siyasi İdeolojilere Doğru Bir Gelir*, Dış İşler Bakanlığının Siyasi Çalışmalar Ofisi, Tahran 1999.
- Musa Zade, Rıza, *Uluslararası Genel Hukuk*, Ganje Daneş Kütüphanesi, Tahran 1996.
- Nagbayi, Hesam, *Kanunlar ve Tarihteki Kadın Hakları*, Badiğ Yayın Evi, Tahran 1964.
- Naser Zade, Huşang, *İnsan Hakları Bildirgeleri*, Jahad Daneshgahi Enstitüsü Yayınları (Majd), Tahran 1993.
- Nuri Neşat, Sait, *Bm Genel Kurulu Oturumlarının Belgesi, Pekin+ 5*, Yayın Evi, (2. Cilt), Ruze No Yayın Yeri, Tahran 2005.
- Rauf, Hebe, *Kadınların Siyasi Katılımları*, (Çev. Muhsin Armin), Gatre Yayını, Tahran 1998.
- Seyit Fatemi - Seyit Muhammet Gari, *Çağdaş Dünyada İnsan Hakları*, Şahre Daneş Hukuki Araştırma ve Faaliyetler Enstitüsü, Tahran 2009.
- Şarifi Taraz Kuhi, Hüseyin, *Uluslararası Gelişmeler Işığında İnsan Hakları*, Dadgostar Yayını, Tahran 1995.
- Şerifiyan, Cemşit, *BM Kurumunda İnsan Hakları Bağlamında İran İslam Cuhuriyeti Stratejileri*, (Birinci Baskı), Dış İşler Bakanlığı Yayımcılık ve Baskısı, Tahran 2001.
- Will Durant, *Uygarlık Tarihi*, (Çev. Mehrdad Mehrinin), Cilt: 2, İkbâl Yayınları, s. 705.
- Yazarlar Grubu, Ahmet Bageri ve Diğerleri, *Majd Hukuki Kültürü, İngilizceden Farsçaya*, Bilimsel ve Kültürel Majd Kurulu, Tahran 2001.

Ziyayi, Bigdeli – Muhammet, Rıza, *Uluslararası Genel Hukuk*, Ganje Daneş Yayını, Tahran 2005.

Makaleler:

Arfaii, Aliye, “Nairobi Stratejisinden Bir Takım Yöntemler: Pekin Konferansına Daha Mantıklı Giriş İçin Bir Tedahül Yolu”, *Dış Politika Dergisi*, Dokuzuncu Yıl – 2. Numara, 1995 Yılı

Jalali, Mahmut, “İranın Vaziyeti Ve Kadınların İnsani Hakları”, *Danışkede Dergisi*, Siyasi İlim Ve Hukuklar, 66. Numara, 2004 Yılı

Jahan Panah, Simin Dokht, “Dördüncü Evrensel Kadın Konferansının Uygulanması ve Kadınlar Statüsünün İlerlemesinde Unesco’nun Payı”, *Dış Politika Dergisi*, Dokuzuncu Yıl, 2. Numara, 1995 Yılı.

Khaje Piri Abbas, “Uluslararası Kadın Hakları Belgeler Oluşumunun Seyrine Bir Bakış”, *Himayet Dergisi*, Ağustos 2006.

Dehgani, Golam Hüseyin, “Kadın Statüsü Komisyonunun Kırkıncı Toplantısı”, *BM Kurumun Dergisi*, Birinci Sene, 1. Numara, 1996 Yılı.

Seyit, Fatemi, Seyit, Muhammet Gari, “Farklı İnsan Hakları Sözleşmesi”, *Hukuki Dergi*, *İran İslam Cumhuriyeti Uluslararası Hizmet Ofisinin Dergisi*, 2. Numara, Tahran 2003.

Şayegan, Feride, “Kadın Haklarının Mutlak Kavramı”, *Dış Politika Dergisi*, Dokuzuncu Yıl, 2. Numara, 1995 Yılı.

Şayegan, Feride, “Kadın Hakları ve BM Sistemi”, *Dış Politika Dergisi*, Yedinci Yıl, 1993 Yılı.

Feridmen, Elizabet, “Kadınların İnsani Hakları, Bir Hareketin Ortaya Çıkışı”, (Terc. A. R. Rahgozar), Abdurrahman Burumand Kurumunun Politikası Alıntısından, Erişim Tarihi: <http://www.afbiran.org>.

Fazayeli, Mustafa, “Kadınlara Karşı Ayrımcılığı Giderme Kongresi ve Ona Dahil Olan Genel Koşullar”, *Hukuki Dergi*, *Cumhur Başkanlığı Parlamento İşleri Ve Hukuki Muavinlik Ve Uluslararası Hukuki İşler Merkezinin Dergisi*, 34. Numara, 2005.

Felsefi, Hidayetullah, “İran İslam Cumhuriyeti, Uluslararası Hizmet Ofisi Uluslararası Camia’da İnsan Hakları İtilası ve Tedvini”, *Hukuki Araştırma Dergisi*, 16. ve 17. Numara.

Kadiri, Muhsin, “*Uluslararası Hukuk Açısından Ayrımcılığı Gidermek Kongresi*”, Taha Kültürel Enstitüsü, Tahran 2001.

Gare Dagi, Farokh, “Dünya Kadın Günü Makalesi”, *İkinci Cins Dergisi*, 9. Numara, 2000.

Mazandarani, Seyit Muhammet Rafi, “Feminizm ve İslamda Kadın Konumu”, Erişim Tarihi: Wwww. Porsojoo. Com.

Omolayi, Şahin, “2000 Yılı Kadınlarının Oturumu, Barış, Kalkınma ve Adalet İçin Bir Adım”, *Hemşehri Gazetesi*, 2000/3/17.

Nik Anjam, Şehnaz, “Uluslararası Camiada Kadınların Hukuki Vaziyeti”, *Dış Politika Dergisi*, Dokuzuncu Yıl, 2. Numara, 1995 Yılı.

Yazarı Olmayan Eser:Anonim

Declaration on The Eliminaion of The Discrimination Against Women, New York, 1967.

The United Nations System, *United Nations Development Fund For Women*, No: 2, 2000.

Manual Of The General Conference, Unesco, Paris 1992.

Fourth World Conference On Women United Nations, Public Information, Rev. 2, March 1994.

Guide To Women Specific Policies And Programmes Within UN. Development And Specialized Agencies, Quaker United Nations Office, New York 1994.

International Covenant Economic, Social And Cultural Rights, UN Documents, United Nations 16 December 1966.

International Covenant On Civil And Political Rights resolution Of General Assembly, United Nations 16 December 1966.

International Human Right, Rebeca Wallace, London 1997.

International Law And Human Right, University of Oxford ,Oxford 1968.

International Law And Prospect, Unesco, Paris1991.

International Womens Year, United Nations, 19 June – 2 Jly, Mexico City 1975.

Report of the World Conference of the U. N Decede of Women EQUILITY, Development And Peace Copenhagen 24. United Nations, 30 July 1980

The Nairobi Forward Looking For the Advancement of Women, U. N Reproduction Section (DP 1/926 – 417610), Department Of Public Information September, New York 1993.

The United Nairobi And The Advancement of Women, 1945 – 1995 United Nations Paperback –Jan, 1. 1995.

United Nations, *From Nairobi To Beijing*, United Nations, New York 1995.

Universal Declaration Of Human Rights, Resoulution 217 (111) Of General Assembly. 10 December 1948.

World Conference On Human Rights: The Vienna Declaration And Programme Of Action, 25 June 1993

İnternet Kaynakları

<http://www.tebyan.net/newindex.aspx?pid> (tahtol ugul 32. sayfa), Erişim Tarihi: 02.04.2013.

<http://www.howzeh-tehran.com>, Hacerat Surası, 13. Ayet, Erişim Tarihi: 18.06 2013.

<http://danesh.roshd.ir/mavara/mavara-index.php>, Erişim Tarihi: 28.07.2013.

<http://www.bsharat.com> “İslamda Kadın Hakları ve İslamdan Önceki Uygarlıklar” Erişim Tarihi: 18.07.2013.

<http://www.suboot.org.af>, Erişim Tarihi: 05.09.2013.

<http://www.javab.ir>, Erişim Tarihi 15.06.2013.

<http://www.iran30t.com>, Erişim Tarihi: 10.05.2013.

Doktor Katuzian Tarafından Hukuk İlminin Tanımlanması, Erişim Tarihi: 16.04.2013, <http://vakil.law.loxblog.ir>.

<http://feminism.ir/archive> Erişim Tarihi: 25.04.2013.

www.unhchr.ch/women, Erişim Tarihi: 28.05.2013

EKLER

EK 1. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme

Birleşmiş Milletlerce Kabul Tarihi: 18 Aralık 1979

BAŞLANGIÇ

Bu Sözleşmeye Taraf Devletler,

Birleşmiş Milletler Çekincei'nin temel insan haklarına, insanlık onuru ve insanın değeri ile erkeklerin ve kadınların haklar bakımından eşitliğine olan inancını yeniden teyit ettiğini kaydederek,

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin ayrımcılığın kabul edilemezliği prensibini teyit ettiğini ve bütün insanların onurları ve hakları bakımından eşit ve özgür olduklarını ve herkesin cinsiyet dayanan ayırım da dahil, bu Bildiri'de yer alan hiç bir ayrımcılığa tabi tutulmaksızın haklara ve özgürlüklere sahip olduklarını ilan etmiş olması kaydederek,

İnsan Haklarına dair Uluslararası Sözleşmelere Taraf olan Devletlerin, erkeklere ve kadınlara ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel ve siyasal haklardan yararlanmaları konusunda eşit haklar sağlama yükümlülüğü altında bulunduğunu kaydederek,

Birleşmiş Milletler ve onun uzman kuruluşlarının gözetiminde meydana getirilen uluslararası Sözleşmelerin erkekler ve kadınlar arasında hak eşitliği sağlamaya çalıştığını dikkate alarak,

Birleşmiş Milletler ve onun uzman kuruluşları tarafından kabul edilen kararların, bildirilerin ve tavsiye kararlarının erkekler ve kadınlar arasında hak eşitliği sağlamaya çalıştığını kaydederek,

Ancak bu gibi çeşitli belgelere rağmen, kadınlara karşı ayrımcılığın yaygın bir şekilde devam etmesinden kaygı duyarak,

Kadınlara karşı ayrımcılığın hak eşitliği ve insanlık onuruna saygı prensiplerini ihlal etmesinin, kadınların erkeklerle eşit bir biçimde ülkenin siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamına katılmalarına bir engel oluşturduğunu, toplumun ve ailenin refah düzeyinin artmasına mani olduğunu ve ülkelerinin ve insanlığın hizmetinde bulunan

kadınların yeteneklerini tam olarak geliştirmelerini daha da güçleştirdiğini akılda tutarak,

Yoksulluk içinde bulunan kadınların yiyecek, sağlık, eğitim, öğretim ve iş imkanları ile diğer ihtiyaçlarını karşılamada yeterli imkanı bulamamalarından kaygı duyarak,

Hakkaniyet ve adalet esaslarına dayanan yeni uluslararası ekonomik düzenin, erkekler ile kadınlar arasında eşitliğin sağlanmasına doğru önemli ölçüde katkıda bulunacağına inanarak,

Apartheid'in, her türlü ırkçılığın, ırkçı ayrımcılığının, koloniciliğin, yeni koloniciliğin, saldırganlığın, yabancı işgalinin, bir Devlet üzerinde egemenlik kurmanın ve iç işlerine karışmanın ortadan kaldırılmasının, erkeklerin ve kadınların haklardan tam olarak yararlanmaları için esas olduğunu vurgulayarak,

Uluslararası barış ve güvenliğin güçlendirilmesinin, uluslararası gerilimin giderilmesinin, sosyal ve ekonomik sistemleri ne olursa olsun bütün Devletler arasında karşılıklı işbirliği yapılmasının, genel ve tam bir silahsızlanmaya gidilmesinin, özellikle sıkı ve etkili bir uluslararası kontrol altında nükleer silahsızlanmanın, ülkeler arasında adalet, eşitlik ve karşılıklı menfaat prensiplerinin kabul edilmesinin ve yabancı ve koloni hakimiyeti ve yabancı işgali altındaki halkların self-determinasyon ve bağımsızlık haklarını tanımakla beraber ulusal egemenliğe ve ülke bütünlüğüne saygı göstermenin, toplumsal ilerlemeyi ve gelişmeyi sağlayıp bunun sonucu olarak erkekler ile kadınlar arasında tam bir eşitliğe ulaşılmasına katkıda bulunacağını teyit ederek, Bir ülkenin bütünüyle gelişmesi, yeryüzündeki refahın artması ve özgürlüğün gerçekleşmesi için, her alanda kadınların erkeklerle aynı çekinceler altında eşit bir biçimde katılmaları gerektiğinin farkında olarak,

Ailenin ve toplumun gelişmesine kadının büyük katkısının henüz tam olarak kabul edilmemiş olduğunu, anneliğin toplumsal bakımdan önemi ile her iki eşin aile içindeki ve çocuğun yetiştirilmesindeki rolünü akılda tutarak ve kadının doğurganlıktaki rolünün ayrımcılık için bir temel sayılamayacağını ve fakat çocuğun yetiştirilmesinde kadın ve erkek ile toplumun bir bütün olarak sorumluluğu paylaşımlarını gerektirdiğinin farkında olarak,

Erkekler ile kadınlar arasında tam bir eşitliğin gerçekleşmesi için erkekler ile birlikte kadınların da toplum ve aile içindeki geleneksel rollerinin değişmesine ihtiyaç bulunduğundan,

Kadınlara karşı Ayrımcılığın Tasfiye edilmesi hakkındaki Bildiri'de yer verilen prensiplerin uygulanmasına ve bu amaçla her türlü ayrımcılığın ve görünümünün tasfiye edilmesi için gerekli her türlü tedbiri almaya karar vererek,

Aşağıdaki konularda anlaşmışlardır:

I. BÖLÜM

Madde 1- Kadınlara karşı ayrımcılığın tanımı

Bu Sözleşmenin amacı bakımından. kadınlara karşı ayrımcılık. terimi siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya kullanmalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı her hangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlama anlamına gelir.

Madde 2- Hukuki alanda tedbirler alma yükümlülüğü

Taraf Devletler kadınlara karşı ayrımcılığın her biçimini yasaklayıp, her türlü vasıta ile ve hiç vakit kaybetmeden kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etme politikası izlemeyi kabul ederler ve bu amaçla aşağıdaki konularda taahhütte bulunurlar:

a) Erkeklerin ve kadınların eşitliği prensibini henüz ulusal anayasalarına veya diğer ilgili mevzuatlarına içselleştirmemişler ise, bu prensibi içselleştirmeyi ve yasalar ve diğer uygun vasıtalarla bu prensibin pratik olarak uygulanmasını sağlamak;

b) Kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı yasaklayan ve gerektiği takdirde yaptırımlar getiren gerekli mevzuatı çıkarmak ve diğer tedbirleri almak;

c) Kadınların haklarını erkeklerle eşit bir biçimde koruyacak hukuki mekanizmalar kurmak ve yetkili ulusal yargı yerleri ile diğer kamu kurumları vasıtasıyla her hangi bir ayrımcılık karşısında kadınların etkili bir biçimde korunmasını sağlamak;

d) Kadınlara karşı ayrımcılık niteliğindeki bir eylem veya uygulamadan kaçınmak ve kamu kurum ve kuruluşların bu yükümlülüğe uygun davranmalarını sağlamak;

e) Her hangi bir kişi, kurum veya kuruluş tarafından kadınlara karşı ayrımcılık yapılmasını önlemek için gerekli her türlü tedbiri almak;

f) Kadınlara karşı ayrımcılık oluşturan mevcut yasaları, hukuki düzenlemeleri, gelenekleri ve uygulamaları değiştirmek veya kaldırmak için gerekli her türlü tedbiri almak;

g) Kadınlara karşı ayrımcılık oluşturan bütün ulusal ceza hükümleri kaldırmak;

Madde 3- Siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda tedbir alma yükümlülüğü

Taraf Devletler kadınların tam olarak gelişmelerini ve ilerlemelerini sağlamak üzere, erkeklerle eşitlik temeline dayanan insan haklarını ve temel özgürlüklerini güvence altına almak ve kullanmalarını sağlamak amacıyla, mevzuat çıkarmak da dahil her alanda ve özellikle siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda gerekli her türlü tedbiri alır.

Madde 4- Geçici olarak alınan özel tedbirler

1. Erkekler ile kadınlar arasındaki eşitliği fiilen gerçekleştirmeyi hızlandırmak için Taraf Devletlerin aldıkları geçici tedbirler, bu Sözleşmede tanımlanan bir ayrımcılık şeklinde görülemez; ancak bunlar hiçbir şekilde eşitlikçi olmayan veya farklı türden standartların sürdürülmesi sonucunu doğuramaz; fırsat ve muamele eşitliğini sağlama amacı gerçekleştiğinde bu tedbirlerin uygulanmasına son verilir.

2. Anneliği korumak amacıyla bu Sözleşmedeki tedbirler de dahil Taraf Devletler tarafından alınan bütün özel tedbirler ayrımcılık şeklinde görülemez.

Madde 5- Önyargıların ve geleneklerin tasfiye edilmesi

Taraf Devletler aşağıdaki konularda gerekli tedbirleri alırlar:

a) Her iki cinsten birinin aşağı veya üstün olduğu veya erkekler ile kadınların basma kalıp rollere sahip oldukları düşüncesine dayanan bütün önyargılar ve gelenekler ile her türlü uygulamayı tasfiye etmek amacıyla erkeklerin ve kadınların sosyal ve kültürel davranış tarzlarını değiştirmek;

b) Ailede verilen eğitimin, toplumsal bir işlev olarak anneliğin gerektiği şekilde anlaşılmasını ve çocuğun büyütülmesinde ve yetiştirilmesinde erkeklerin ve kadınların ortak sorumluluğunun kabul edilmesini, yani çocuğun menfaatlerinin her durumda öncelik taşıdığını de içermesini sağlamak.

Madde 6- Kadın satışının yasaklanması

Taraf Devletler her hangi bir biçimde kadın satışını ve kadınların fahişeleştirilerek istismar edilmelerini sona erdirmek için mevzuat çıkarmak da dahil, gerekli her türlü tedbiri alır.

II. BÖLÜM

Madde 7- Oy verme, seçilme ve katılma hakkı

Taraf Devletler ülkenin siyasal ve kamusal yaşamında kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır ve özellikle kadınların erkeklerle eşit şekilde aşağıdaki haklarını güvence altına alır:

a) Bütün seçimlerde ve referandumlarda oy kullanmak ve kamusal olarak seçim yapılan bütün organlara seçilebilmek hakkı;

b) Hükümet politikalarının formüle edilmesine ve bunların uygulanmasına katılma hakkı ile kamu görevlerine atanma ve idarenin her düzeyinde kamusal görevleri yerine getirme hakkı;

c) Hükümet dışı kuruluşlar ile ülkenin kamusal ve siyasal yaşamıyla ilgili kuruluşlara katılma hakkı.

Madde 8- Hükümeti temsil hakkı

Taraf Devletler kadınların erkeklerle aynı şekilde ve hiç bir ayrımcılığa tabi tutulmaksızın Hükümetlerini uluslararası düzeyde temsil etmeleri ve uluslararası örgütlerin çalışmalarına katılmaları için gerekli her türlü tedbiri alır.

Madde 9- Vatandaşlık hakkı

1. Taraf Devletler vatandaşlığın kazanılması, değiştirilmesi, sürdürülmesi konusunda kadınlara erkeklerle eşit haklar tanır. Taraf Devletler özellikle, bir yabancı ile evlenmenin veya evlilik sırasında kocanın vatandaşlık değiştirmesinin, otomatik

olarak kadının da vatandaşlık değiştirmesine, Vatansız kalmasına veya zorla kocanın vatandaşlığına geçmesine neden olmamasını sağlar.

2. Taraf Devletler çocukların vatandaşlığı konusunda kadınlara erkeklerle eşit haklar sağlar.

III. BÖLÜM

Madde 10- Eğitim hakkı

Taraf Devletler eğitim alanında kadınların erkeklerle aynı haklara sahip olmalarını sağlamak için kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek üzere gerekli her türlü tedbiri ve kadınlarla özellikle erkeklerin eşitliğine dayanan aşağıdaki tedbirleri alır:

a) Meslek ve sanat rehberliği verilmesinde, kentsel alanlarda olduğu gibi kırsal alanlarda da eğitim kuruluşlarına girme ve bu kuruluşlardan diploma almada eşit çekincelerin sağlanması; bu eşitlik okul öncesi eğitim ile genel, teknik, mesleki ve yüksek teknik eğitimde ve her çeşit mesleki öğretimde sağlanır;

b) Aynı öğretim programına katılmaları, aynı sınavlara girmeleri, nitelik bakımından aynı düzeydeki eğitimcilerden eğitim almaları, aynı nitelikteki bina ve eğitim araçlarına sahip olmaları sağlanır;

c) Erkeklerin ve kadınların kalıplaşmış rolleriyle ilgili kavramların eğitimin her düzeyinden ve biçiminden tasfiye edilmesi için karma eğitim ve bu amaca ulaşılmasına yardımcı olacak diğer eğitim türleri teşvik edilir ve özellikle okul kitapları ve ders programların gözden geçirilir ve bu öğretim metoduna göre uyarlanır;

d) Burs ve diğer eğitim yardımlarından yararlanmada aynı imkanlar sağlanır;

e) Erkekler ile kadınlar arasında varolan eğitim açığını mümkün olan en kısa sürede kapatmayı amaçlayan yetişkinler için programlar ile okuma yazma programları da dahil, sürekli eğitim programlarına katılmaları konusunda aynı imkanlar sağlanır;

f) Kız öğrencilerin okuldan ayrılma oranlarının düşürülmesi ve okuldan erken ayrılan kızlar ve kadınlar için eğitim programları düzenlenir;

g) Spora ve beden eğitimine faal olarak katılmalarını sağlamak için aynı imkanlar tanınır;

h) Aile planlaması hakkında bilgi ve tavsiyeler dahil, aile sağlığını ve iyiliğini sağlayamaya yardımcı olacak özel bazı eğitsel bilgiler verilir.

Madde 11- Çalışma hakkı

1. Taraf Devletler istihdam alanında erkekler ile kadınların eğitliğini sağlayacak şekilde kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için kadınlara aynı hakları ve özellikle aşığıdaki hakları tanır:

a) Her insanın vazgeçilmez bir hakkı olan çalışma hakkı;

b) İstihdam konularında seçim yapılırken aynı ölçülerin uygulanması da dahil, aynı istihdam imkanlarından yararlanma hakkı;

c) Mesleğini ve işini serbestçe seçme hakkı, meslekte ilerleme hakkı, iş güvenliğine sahip olma ve hizmet karşılığı imkanlardan ve menfaatlerden yararlanma hakkı ile, çıraklık eğitimi, ileri düzeyde mesleki eğitim ve bilgi yenileme eğitimi gibi mesleki eğitim ve yenileme eğitimi alma hakkı;

d) Tazminatlar da dahil eğit ücret alma ve eğit değerde yapılan işe karşı eğit muamele görme ile birlikte işin niteliğinin değeriendirilmesinde eğit muamele görme hakkı;

e) Özellikle emeklilik, işsizlik, hastalık, malullük, yaşlılık ve diğer iş göremezlik gibi hallerde sosyal güvenlik hakkı ile birlikte ücretli izin hakkı;

f) Sağlığın korunması ve doğurganlık yeteneğinin korunması da dahil, çalışma çekincelerinde güvenlik hakkı;

2. Taraf Devletler, evlilik veya annelik sebepleriyle kadına karşı ayrımcılık yapılmasını engellenmek ve çalışma hakkını etkili bir biçimde korumak için aşığıdaki tedbirleri alırlar:

a) Hamilelik veya annelik izni sebebiyle işe son verilmesini ve medeni duruma dayanılarak işten çıkarma şeklinde ayrımcılık yapılmasını cezaya tabi tutarak yasaklar;

b) İş, işte kıdemi veya sosyal hakları kaybetmeden ücretli olarak veya buna benzer menfaatler sağlanarak annelik izni verilmesine dair düzenleme yapar;

c) Anne ve babanın aile içi yükümlölüklerini, çalışma yaşamındaki sorumluluklarıyla ve toplumsal yaşama katılmalarıyla uyumlaştıracabilmeleri için,

özellikle çocuk bakım kurumlarının kurulmasını ve geliştirilmesini istemek suretiyle, gerekli destekleyici sosyal hizmetlerin sağlanmasını teşvik eder;

d) Hamilelik sırasında kendilerine zarar verebilecek işlerde çalışan kadınların özel olarak korunmasını sağlar;

3. Bu madde kapsamına giren koruyucu yasal önlemler, bilimsel ve teknolojik bilgilerin ışığında periyodik olarak gözden geçirilir ve gerekli görüldüğü takdirde düzeltilir, kaldırılır veya genişletilir.

Madde 12- Sağlık hakkı

1. Taraf Devletler sağlık alanında erkekler ile kadınların eşit şekilde, aile planlaması hizmetleri de dahil sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını sağlamak üzere kadınlara Karar ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır.

2. Taraf Devletler bu maddenin birinci fıkrasındaki hükümlere bakmaksızın, hamilelik dönemi, doğum dönemi ve doğum sonrası dönem ile ilgili olarak kadınlara, gerektiği takdirde ücretsiz olarak, gerekli hizmetleri sağlar; bunun yanında hamilelik ve emzirme döneminde yeterli hizmet verir.

Madde 13- Ekonomik ve sosyal yaşamın diğer alanlarındaki haklar

Taraf Devletler ekonomik ve sosyal yaşamın diğer alanlarında erkekler ile kadınların eşit şekilde aynı haklardan yararlanmasını sağlamak üzere kadınlara karşıayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır ve özellikle aşağıdaki hakları tanır:

a) Aile tazminatlarından yararlanma hakkı;

b) Banka kredisi alma, ipotek ettirme ve diğer mali imkanlardan yararlanma hakkı;

c) Eşlendirici faaliyetler ile her türlü sportif ve kültürel faaliyetlere katılma hakkı;

Madde 14- Kırsal alandaki kadınların hakları

1. Taraf Devletler kırsal alanda yaşayan ve kayıt dışı sektörlerde çalışarak ailelerinin ekonomik yaşamlarına önemli katkıda bulunan kadınların karşılaştıkları özel

sorunları dikkate alır ve bu Sözleşmenin hükümlerinin kırsal alanda yaşayan kadınlara uygulanmasını sağlamak için gerekli her türlü tedbiri alır.

2. Taraf Devletler erkekler ile kadınlar arasında eşitliği sağlamak üzere, kırsal alanda meydana gelen gelişmelere katılmaları ve bu gelişmelerden yararlanmaları için kırsal alanda yaşayan kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır ve bu kadınlara özellikle aşağıdaki hakları tanır;

- a) Her düzeydeki plânlamanın yapılmasına ve uygulanmasına katılma hakkı;
- b) Aile planlamasında bilgilendirme, danışmanlık ve hizmet verme de dahil, yeterli sağlık hizmetinden yararlanma hakkı;
- c) Sosyal güvenlik programlarından doğrudan yararlanma hakkı;
- d) Okuma-yazma ile ilgili öğretim de dahil, teknik yeterliliklerini artırmak için halka açık olan ve geliştirmeye yönelik hizmetler ile birlikte her türlü resmi veya gayri resmi eğitim ve öğretimden yararlanma hakkı;
- e) Adam çalıştırma veya çalışma suretiyle ekonomik imkanlardan eşit bir biçimde yararlanmalarını sağlamak için ferdi gruplar ve topluluklar örgütlenme hakkı;
- f) Her türlü toplumsal faaliyetlere katılma hakkı;
- g) Tarımsal kredi ve borç alma, pazarlama imkanlarına ulaşma, toprak ve tarım reformunda gerekli teknolojiden yararlanma ve eşit muamele görme ile iskan programlarından yararlanma hakkı;
- h) Özellikle konut, sağlık, aydınlanma, içme suyu, ulaşım ve iletişim hizmetleriyle ilgili yeterli yaşam standartlarından yararlanma hakkı.

IV. BÖLÜM

Madde 15- Hukuk önünde eşitlik hakkı

1. Taraf Devletler kadınların erkeklerle hukuk önünde eşitliğini kabul eder.
2. Taraf Devletler hukuki meselelerde kadınların erkeklerle aynı hukuki ehliyeteye sahip olmalarını ve bu ehliyeti kullanmaları için aynı imkanlara sahip olmalarını kabul eder. Taraf Devletler özellikle, Sözleşme yapma ve malların idaresi konusunda kadınlara eşit haklar tanır ve mahkeme ve yargı yerleri önündeki davaların her aşamasında eşit muamele görmelerini sağlar.

3. Taraf Devletler, kadının hukuki ehliyetini kısıtlamaya yönelik hukuki sonuç doğuran bütün Sözleşmelerin ve her türlü özel belgenin hükümsüz sayılacağını kabul eder.

4. Taraf Devletler, kişilerin seyahat hakkı ve yerleşme ve konutu seçme özgürlüğü ile ilgili yasalarda erkeklere ve kadınlara eşit haklar tanımayı kabul eder.

Madde 16- Evlenme ve aile ilişkileri alanındaki haklar

1. Taraf Devletler evlilik ve aile ilişkileri ile ilgili bütün konularda kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır ve özellikle erkeklerle kadınların eşitliğini öngören aşağıdaki hakları tanır:

- a) Evlenmede aynı hakka sahip olma;
- b) Serbestçe eş seçmede ve serbest ve kendi rızasıyla evlenmede aynı hakka sahip olma;
- c) Evlilik döneminde ve boşanma sırasında aynı haklara ve yükümlülüklerle sahip olma;
- d) Medeni durumları ne olursa olsun, anne ve baba olarak çocuklarla ilgili konularda aynı haklara ve yükümlülüklerle sahip olma; her hal ve karda çocukların menfaatlerine üstünlük tanınır;
- e) Çocukların sayısına ve dünyaya getirilme zamanına serbestçe ve makulce karar verme konusunda aynı hakka sahip olma ve bu hakları kullanabilmeleri için gerekli bilgiye, eğitime ve araçlara sahip olma;
- f) Velayet, vasilik, kayyımlik ve evlat edinme veya bu kavramların bulunduğu ulusal mevzuattaki benzer kurumlar bakımından aynı haklara ve yükümlülüklerle sahip olma; her hal ve karda çocukların menfaatlerine üstünlük tanınır;
- g) Soyadı, meslek ve iş seçme hakları da dahil karı ve koca olarak aynı kişisel haklara sahip olma;
- h) Eşlerin malarına sahip olma, kazanma, işletme, idare etme, kullanma ve mallarını bir bedel karşılığında veya bedelsiz olarak elden çıkarma konusunda aynı haklara sahip olma.

2. Çocuğun nişanlandırılması ve evlendirilmesi hiç bir hukuki sonuç doğurmaz; asgari evlenme yaşını tespit etmek ve evliliklerin resmi sicile kaydının zorunlu hale getirilmesi için yasama tedbirleri de dahil gerekli tüm işlemler yapılır.

V. BÖLÜM

Madde 17- Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Tasfiye edilmesi Komitesi

1. Bu Sözleşmenin uygulanmasında meydana gelen gelişmeleri incelemek amacıyla (bundan sonra. Komite. diye geçecek olan) bir Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Tasfiye edilmesi Komitesi kurulur; Komite Sözleşmenin yürürlüğe girmesi sırasında on sekiz, ve Sözleşmenin otuz beş Taraf Devlet tarafından onaylanmasıveya katılmasından sonra yirmi üç tane yüksek ahlaki niteliklere ve Sözleşmenin kapsadığı alanda ehliyeteye sahip uzmanlardan meydana gelir. Uzmanlar Taraf Devletlerin vatandaşları arasından ve bu Devletler tarafından seçilirler ve uzmanlar kendi şahsi sıfatlarıyla görev yaparlar; uzmanların seçiminde coğrafi dağılım dengesine ve farklı uygarlık biçimleri ile birlikte başlıca hukuk sistemlerinin temsil edilmesine özen gösterilir.

2. Komite üyeleri Taraf Devletlerce aday gösterilen kişilerin yer aldığı bir listeden gizli oyla seçilir. Her Taraf Devlet kendi vatandaşları arasından sadece bir kişiyi aday gösterebilir.

3. İlk seçimler bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden itibaren altı ay içinde yapılır. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri her seçim tarihinden en az üç ay önce Taraf Devletlere birer mektup göndererek, gösterecekleri adayın ismini iki ay içinde sunmaya davet eder. Genel Sekreter bu suretle aday gösterilen kişilerin isimlerini alfabetik sıraya koyup, yanlarına kendilerini aday gösteren Taraf Devletin adını da belirterek bir liste hazırlar ve bu listeyi Taraf Devletlere gönderir.

4. Komite üyelerinin seçimi, Genel Sekreter tarafından Birleşmiş Milletler Merkezine çağrılan Taraf Devletlerin yapacakları toplantıda gerçekleştirilir. Taraf Devletlerin üçte ikisinin katılmasıyla yetersayının oluşacağı toplantıda, en fazla oyu alan adaylar ile toplantıda bulunup oy kullanan Taraf Devletlerin temsilcilerinin salt çoğunluğunun oyunu alan adaylar, Komiteye üye seçilmiş olur.

5. Komite üyeleri dört yıllık bir süre için seçilirler. Ancak, yapılan ilk seçimlerde Komiteye üye seçilen dokuz üyenin görev süresi iki yıl sonra sona erer; bu

dokuz üyenin adları ilk seçimin yapılmasından hemen sonra, Komite Başkanı tarafından kura ile belirlenir.

6. Otuz beşinci onay veya katılmadan sonra Komiteye seçilecek beş ilave üyenin seçimi, bu maddenin 2. , 3. ve 4. fıkralarına göre yapılır. Bu suretle seçilen ilave üyelerden iki tanesinin görev süresi iki yıl sonra sona erer; bu iki üyenin adları Komite Başkanı tarafından kura ile belirlenir.

7. Arızı sebeplerle boşalan üyeliklerin doldurulması için, Komite üyeliği sona eren uzmanın vatandaşı olan Taraf Devlet kendi vatandaşları arasından başka bir uzman atar, bu atama Komitenin onayına tabidir.

8. Komite üyelerine Genel Kurulun onayıyla, Komitedeki görevin önemini dikkate alarak Genel Kurulun belirleyeceği miktarda ve çekincelerde Birleşmiş Milletler bütçesinden bir ücret ödenir.

9. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Komitenin bu Sözleşmeye göre görevlerini etkili bir biçimde yerine getirmesini sağlamak için gerekli personeli ve imkanları sağlar.

Madde 18- Devlet raporları

1. Taraf Devletler, Komite tarafından incelenmek üzere Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine, bu Sözleşme hükümlerine etkililik kazandırmak için aldıkları yasal, yargısal, idari ve diğer tedbirleri ve konuda kaydedilen gelişmeleri içeren bir rapor sunmayı taahhüt eder. Bu raporlar:

a) İlgili Devlet bakımından Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra bir yıl içinde;

b) Bundan sonra en azından her dört yılda bir ve Komite talep ettiği zamanlarda verilir.

2. Raporlarda bu Sözleşmeden doğan yükümlülüklerin yerine getirilme derecesini etkileyen faktörler ve güçlükler de belirtilebilir.

Madde 19- Komitenin İçtüzüğü

1. Komite kendi içtüzüğünü kendisi yapar.

2. Komitede çalışacak görevlileri Komite iki yıllık bir süre için seçer.

Madde 20- Komite toplantıları

1. Komite, bu Sözleşmenin 18. maddesi uyarınca sunulan raporları incelemek üzere normal olarak yılda bir kere ve iki haftayı aşmayacak bir süre için toplanır.

2. Komite toplantıları normal olarak Birleşmiş Milletler Merkezinde veya Komite tarafından uygun görülen başka bir yerde yapılır.

Madde 21- Yıllık rapor

1. Komite faaliyetleri hakkında Ekonomik ve Sosyal Konsey vasıtasıyla Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna yıllık bir rapor sunar ve Taraf Devletlerden aldığı raporların ve bilgilerin incelenmesine dayanarak önerilerde ve genel nitelikte tavsiyelerde bulunabilir. Komite raporunda bu öneriler ve genel nitelikteki tavsiyeler ile birlikte Taraf Devletlerin yorumlarına da yer verilir.

2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Komitenin raporunu bilgi edinmesi amacıyla Kadının Statüsü hakkındaki Komisyona gönderir.

Madde 22- Uzman kuruluşların temsili

Uzman kuruluşlar, bu Sözleşmenin kendi faaliyet alanlarına giren hükümlerinin uygulanması hakkında inceleme yapılırken temsil edilme hakkına sahiptir. Komite, uzman kuruluşları bu Sözleşmenin kendi faaliyet alanlarına giren hükümlerinin uygulanması hakkında rapor sunmaya davet edebilir.

VI. BÖLÜM

Madde 23- Yorumlama prensipleri

Bu Sözleşmenin hiç bir hükmü, erkekler ile kadınlar arasında eşitliğin sağlanması bakımından daha yararlı olabilecek aşağıdaki hükümleri etkilemez:

a) Bir Taraf Devletin mevzuatında bulunan hükümleri, veya

b) Bu Devlet bakımından yürürlükte bulunan başka uluslararası Sözleşme, antlaşma veya antlaşma hükümlerini.

Madde 24- İç hukukta gerekli tedbirleri alma taahhüdü

Taraf Devletler ulusal düzeyde, bu Sözleşmede tanınan hakların tam olarak gerçekleştirilmesini amaçlayan gerekli her türlü tedbiri almayı taahhüt eder.

Madde 25- İmza, onay ve katılma

1. Bu Sözleşme bütün Devletlerin imzasına açıktır.
2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri bu Sözleşmenin depozitörü olarak görevlendirilmiştir.
3. Bu Sözleşme onaya tabidir. Onay belgeleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine tevdi edilir.
4. Bu Sözleşme bütün Devletlerin katılmasına açıktır. katılma, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine katılma belgesinin tevdi edilmesinden itibaren yürürlük kazanır.

Madde 26- Sözleşmenin gözden geçirilmesi

1. Bu Sözleşmenin değiştirilmesine dair talepler, her hangi bir zamanda her hangi bir Taraf Devlet tarafından Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine hitaben yazılı bir bildirim vasıtasıyla yapılabilir.
2. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, böyle bir talep karşısında yapılacak işlemler konusunda karar verir.

Madde 27- Yürürlüğe girme

1. Bu Sözleşme yirminci onay veya katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi edilme tarihinden itibaren otuz gün sonra yürürlüğe girer.
2. Yirminci onay veya katılma belgesinin tevdi edilmesinden sonra bu Sözleşmeyi onaylayan veya katılan her bir Devlet bakımından bu Sözleşme, kendi onay ve katılma belgelerini tevdi etmelerinden itibaren otuz gün sonra yürürlüğe girer.

Madde 28- Çekinceler

1. Onaya ve katılma sırasında Devletler tarafından yapılan çekincelerin metni Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından alınır ve diğer bütün Devletlere gönderilir.
2. Bu Sözleşmenin konusuna ve amacıyla bağdaşmayan bir çekince kabul edilmez.

3. Yapılmış olan çekinceler her zaman Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine hitaben yapılacak bir bildirimle geri alınabilir. Genel Sekreter bu bildirimden diğer bütün Devletleri haberdar eder. Bu tür bir bildirim alındığı tarihte yürürlüğe girer.

Madde 29- Sözleşmenin yorumu ile ilgili uyuşmazlıklar

1. Bu Sözleşmenin yorumlanması veya uygulanması ile ilgili olarak iki veya daha fazla Taraf Devlet arasında çıkan bir uyuşmazlık, bu Devletlerden birinin talebi üzerine hakem önüne götürülür. Hakem önüne götürme talebinden itibaren altı ay içinde taraflar hakemliğin kuruluşu üzerinde anlaşamazlarsa, bu taraflardan her hangi biri bu uyuşmazlığı Uluslararası Adalet Divanı Statüsü'ne uygun olarak, Uluslararası Adalet Divanı'nın önüne götürülebilir.

2. Taraf Devletlerden her biri bu Sözleşmenin imzalanması veya daha sonra onaylanması veya katılması sırasında, bu maddenin birinci fıkrasıyla bağlı olmadığını beyan edebilir. Bu tür bir çekince koyan Taraf Devlet karşısında diğer Taraf Devletlerde yukarıdaki fıkra ile bağlı olmazlar.

3. Yukarıdaki ikinci fıkraya uygun olarak bir çekince koymuş olan bir Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bir bildirim göndererek bu çekincesini her zaman geri alabilir.

Madde 30- Orijinal metin Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca metinleri eşit ölçüde geçerli olan bu Sözleşme Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğinde saklanır. Aşağıda imzası bulunan yetkili temsilciler, bu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Esfandiyar Fathi Mollei
Doğum Yeri ve Tarihi	Malkan 1982/10/15
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	İran, Maragheh, Doğu Azerbaycan Tebriz Azad Üniversitesi, Hukuk
Y. Lisans Öğrenimi	Türkiye, Erzurum Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku
Bildiği Yabancı Diller	Farça –Azerice
Bilimsel Faaliyetleri	–
İş Deneyimi	
Stajlar	–
Projeler	–
Çalıştığı Kurumlar	–
İletişim	
E-Posta Adresi	Esfandiyarfathi@yahoo.com
Tarih	